

సాహిత్య

ప్రళయ

జూన్ 2009

వెం. 59. 10

పంజాబ్ ప్రభుత్వం నుండి
సాహిత్య ప్రచురణకు
అనుమతి లభించింది.

సాహిత్య ప్రచురణ

మల్లాది రామకృష్ణ శాస్త్రి

(16-6-1905 - 12-9-1965)

పండితుడు, కథకుడు, కవి, బందరులో పుట్టి పెరిగి మద్రాసులో సినీరంగంలో స్థిరపడ్డాడు. ఈయన కథల్లో పాతవ్యవస్థ చిత్రణ కనబడుతుంది. సినీమా మాటల్లో, పాటల్లో తెలుగు నుడికారం తొణికిసలాడుతుంది. 'రసమంజరి', 'ముప్పగోలింట', 'రంగవల్లి', 'అల్లినేరేడు' మొదలైన కథాసంపుటాలు వెలువడ్డాయి.

ఎన్నికల తీర్పు

దేశవ్యాప్తంగా లోకసభ, రాష్ట్రంలో శాసన సభ ఎన్నికల యజ్ఞం ముగిసింది. అతిపెద్ద రాజకీయపార్టీగా దీర్ఘకాలిక చరిత్ర కలిగిన కాంగ్రెస్ కేంద్రంలోనూ, రాష్ట్రంలోనూ తిరిగి అధికారంలోకి వచ్చింది. రాష్ట్రంలో అవినీతి, అశ్రితపక్షపాతం వంటి అనేక తీవ్రారోపణలను ఎదుర్కొన్న అధికారపార్టీ గెలుపు అంత సునాయాసం కాలేదు. కేంద్రంలో మతతత్వ శక్తులకు వ్యతిరేకంగా ఈ ఫలితాలు ఉండటం కొంత మెరుగే. వామపక్ష పార్టీలు ముందుకు తెచ్చిన మూడో ప్రత్యామ్నయాన్ని ప్రజలు ఆదరించలేదు. అలాగే ప్రగతిశీల రాజకీయశక్తులకు పెద్ద ఎదురుదెబ్బ తగలడం గమనించాల్సిన విషయం. ఏమైనా ప్రజల హక్కులను పరిరక్షించడంలో వామపక్ష పార్టీలు తమ కృషిని కొనసాగిస్తాయి. ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలో పాలకుల పట్ల ప్రజలదే అంతిమ తీర్పు. ప్రజల తీర్పులోని సారాంశం గ్రహించి తదనుగుణంగా పాలన కొనసాగించవలసిన బాధ్యత అధికారంలోకి వచ్చిన వారిది. అలాగే ప్రతిపక్షాలు కూడా తమ తమ వైఫల్యాలు సమీక్షించుకుని అధికార పక్షం మరింత మెరుగ్గా వ్యవహరించేలా ఒత్తిడి తీసుకురావడానికి కృషిచేయాలి. ప్రజల ఆర్థిక, సామాజిక స్థితిగతులను తమ పాలనద్వారా మెరుగుపరచడం ఎన్నికయిన ప్రజాప్రతినిధుల విధి. ప్రపంచీకరణ విధానాల వలన మెజారిటీ ప్రజానీకం అనేక సమస్యలతో తలదిల్లుతున్నది. అందుకు తోడు ప్రస్తుతకాలంలో ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఏర్పడిన ఆర్థిక మాంద్యం వార్తలు మరింతగా భయపెడుతున్నాయి. 'ఉద్యోగాల కోతలు' ఈ భయాలను రుజువు పరుస్తున్నాయి. ఈ పరిస్థితులలో అధికారంలోకి వచ్చిన ఎవరైనా అత్యంత జాగ్రత్త తీసుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది. ముఖ్యంగా ఉపాధి కల్పన అనేది కీలకాంశంగా ఉంటుంది.

అదే సందర్భంలో ప్రజల జీవన స్థితిగతులను అవగాహన చేసుకోవడం ద్వారా సాహిత్యంలో వాటిని వాస్తవికంగా ప్రతిఫలించాల్సిన బాధ్యత ప్రజా రచయితల మీద ఉంటుంది. ప్రజల అవగాహనను పెంపొందించే విధంగా, జీవితం పట్ల అనురక్తిని కలిగించే సృజనాత్మక రచనలు రావాలి. ప్రత్యామ్నాయ భావజాల వ్యాప్తికి కృషిచేయాలి. ఎన్నికయిన ప్రజాప్రతినిధులు అధికార శాసనకర్తలయితే, కవులు, రచయితలు అసాధికార శాసనకర్తలని చెబుతుంటారు. ఆ భావాన్ని సార్థకం చేస్తూ రచయితలు స్పందించాల్సి ఉంది. వేగవంతమైన నేటి సమాజంలో మార్పులు కూడా వేగంగానే జరుగుతాయి. ప్రజల చైతన్యమే వారి జీవన ప్రమాణాల్ని నిర్దేశిస్తుంది. ప్రజలకు సరైన చైతన్యం అందించే దిశగా బుద్ధిజీవులైన సాహిత్యకారులు తమ వంతు కృషిచేయాలి.

.....

రాష్ట్రవ్యాప్తంగా శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభలు ఉత్సాహంగా జరుగుతున్నాయి. శ్రీశ్రీ స్ఫూర్తిగా ప్రగతిశీల భావాల వ్యాప్తికి ప్రతి ఒక్కరూ కృషిచేయాలి. సాహిత్య ప్రస్థానం, సాహితీ స్రవంతి ఈ దిశగా తమ వంతు పలు కార్యక్రమాలను రూపొందించబోతున్నాయి. శ్రీశ్రీపై తీసుకొచ్చిన గత సంచిక రెండవ ముద్రణ జరపడం ప్రత్యేకంగా సంతోషదాయకం.

ముఖచిత్రం : శ్రీరామ్ కారంకి
భొమ్మలు : శివాజి, వెంకటేష్, లక్ష్మీనారాయణ, బి.వి.ఆర్. చారి,
శ్రీరామ్ కారంకి

ఈ సంచికలో...

దావాద్రి (కథ)	2
కవిత	5
పంచమ స్వరం - పంచమతత్వ నిర్దేశనం	6
కవిత	11
ఆవలి గట్టుపై ఆశల నిరీక్షణ	12
సెటిల్మెంటు (కథ)	14
కవిత	17
కొత్త ముసుగుల్లో పాత ధోరణులు	18
కవిత	20
అణగారిన అడుగులు నడిచిన మా తొవ్వ	21
కవిత	22
ఎల్లి, ఆకాశంలో సగం నవలల్లో	23
శ్రీ పాత్ర పరిశీలన	23
కవిత	26
మట్టిగాజులు (కథ)	27
కవిత	29
చిరస్మరణీయ వారసత్వం	30
శ్రీశ్రీ కథనం	33
కవితా వస్తువుగా శ్రీశ్రీ	36
మరో ప్రపంచం, మహాప్రపంచం	38
ధరిత్ర నిండా నిండింది	38
కవిత	42
డైరీ	43
కొత్త పుస్తకాలు	47

సంపాదకవర్గం

తెలకపల్లి రవి (సంపాదకుడు)

కె.ఆనందాచారి
ఎ.సత్యభాస్కర్
వొరప్రసాద్
ఎం.నరహరి

కె. లక్ష్మయ్య, మేనేజర్

చిరునామా

సాహిత్య ప్రస్థానం

ఎం.హెచ్.భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజమాబాద్, ఆర్టిసి
కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్-500 020,
ఫోన్ : 27660013, 9490099059
ఫ్యాక్స్, 040-27635136,
ఇ.మెయిల్ : Prasthanam_ss@yahoo.co.in

వివాది

◆ కథ

“ఓరేయ్ సుబ్బారాయుడా నువ్వన్నా ఇటురాయ్యా!
నన్నీ కుక్క మంచంలో కూలదోసి పట్టించుకున్న పాపానే
పోవడము లేదు” ఇంటి ముందుగా పోతున్న
సుబ్బారాయుణ్ణి పిల్చాడు నరసయ్య.
తల వంచుకుని వెళుతున్న సుబ్బారాయుడు నరసయ్య
మాటలకు తలెత్తి
“ఏందే నన్నేనా!” అన్నాడు.

■ మంచికంటే

“అవునయ్యా నిన్నే పిలుస్తుంది. అగసాట్ల మారి బతుకై పోయింది. సావన్నా రాలేదయ్యా” ఏడుపులాంటి మాటలతో బాధపడుతూ చెప్పాడు.

“ఏందంటనే ముసిలోడు అఘోరించేదీ?” అంటూ అటువైపుగా వచ్చాడు సుబ్బారాయుడు.

“ ఆ ఏముందీ తిని ఊరక పడుకునే వోడికి పనా పాటా! దారిన పోయేవోళ్ళందరూ వొచ్చి అయనకు అలాజన జెప్పాలి” నిలబడే గబగబా అన్నం తింటున్న ఈశ్వరమ్మ కోపంగా చెప్పింది.

“ఆ నాకు పనేం లేదు. యాడేడు పనులన్నీ భుజానేసుకుని చేస్తున్నావుగా నువ్వు. ఇవతల మణిసి చచ్చాడా బతికాడా అని కూడా పట్టిచ్చుకోకుండా నీ పాటికి నువ్వు సంపాదిస్తున్నావు లిబ్బి గట్టాలని పరుగులు దీస్తున్నావుగా” ఈశ్వరమ్మ వైపు కోపంగా చూస్తూ అన్నాడు నరసయ్య.

“ఏందే మీ ఇద్దరి గోల” పంచలో అడుగుపెడుతూ ఇద్దరినీ ఉద్దేశించి అడిగాడు సుబ్బారాయుడు.

“అయ్యయ్యా ఇదుగో ఇటొచ్చి కొద్దిగా చెయ్యి ఆసరా పట్టుకోవయ్యా. పడుకోని పడుకోని పక్కలు నెప్పి పుడతన్నయ్యి. వొళ్ళంతా ఒకటే కనిమరిగా ఉంది. ఈ మంచం గూడా చూడవయ్యా ఎంత కుక్కిగా ఉందో! తాళ్ళన్నీ తెగిపోయి కిందకి యాలాడతా ఉండయ్యి చూడయ్యా! ఎవురన్నా పలకరిచ్చే దిక్కు ఉంటే గదయ్యా” బాధపడుతూ చెప్పాడు.

“కాస్తా ముసిలాడి గోడు కూడా పట్టిచ్చుకోగూడదా! ఈశ్వరమ్మతో అంటూ నరసయ్య వీపుపై చెయ్యివేసి పైకి లేవదీశాడు.

“యాడయ్యా చూస్తానే ఉంటవే. ఇంట్లో పనీ, గొడ్ల పనీ చూసుకునే తలికే ఇదిగో ఈ యాళ అయ్యింది. నాలుగు మెతుకులు తినే దానికి గూడా లేకుండా పరుగులు తీస్తున్నా. ఇట్ట జూసే తలికి పొద్దు బారెడెక్కుతుంది. ఆటోని తెచ్చి బజాట్లో నిలబెడుతున్నాడు”

“నువ్వే జెప్పుయ్యా దీనికి ఎందుకింత దావాది. ఎవురికియ్యా ఇంత ఇదిగా పరుగులు తీస్తా చేసి పెట్టేది. అమ్మ యెనకోళ్ళు అబ్బెనకోళ్ళు

ఎవురుండారయ్యా తింటానికి. ఇద్దరి పిల్లలకి పెళ్ళిళ్ళయి, వాళ్ళ పిల్లలు కూడా పెరిగి పెద్దోళ్ళు అవుతుండారు. అయినా ఇప్పుడు కూడా రేత్రింబవుళ్ళు రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుంటూనే ఉందయ్యా. ఏం జెప్పాల చెప్పయ్యా అదేమంటే లేనోళ్ళేనా పనులు చేసుకునేది. ఇంట్లో ఊరకుండి ఏం జెయ్యాల అంటది గానీ, కాలూ చెయ్యి పడిపోయి నోడిని నేనొకణ్ణి ఉన్నానని తెలుస్తుండా దీనికి. పడుకోని పడుకోని ఉక్కిష్టపు బతుకు అయిపోయిందయ్యా నాది” బాధగా కళ్ళు వొత్తుకున్నాడు.

“ఏం జెయ్యమంటావే నన్ను. అవతల గొడ్లుకి ఎండ పడుతుంది” సుబ్బారాయుడు నర్సయ్య వాగ్దాటికి అడ్డుకట్ట వేస్తూ అడగాడు.

“అయ్యా కొద్దిగా చెయ్యి ఆసరాగా పట్టుకో అయ్యా. వొళ్ళంతా కనిమిరిగా ఉంది. ఆ తడి గుడ్లతో తుడుచుకుంటాను” అనడంతో సుబ్బారాయుడు నర్సయ్యను ఇంకొంచెం పైకి లేపబోయాడు.

“అయ్యయ్యా వీపు పచ్చి పుండై పోయిందయ్యా చిన్నంగా లేపయ్యా” బాధగా మూలిగాడు.

పడుకునేవాడు పడుకోక, పనికిపోయే వాళ్ళని కూడా పోనియ్యకుండా పిలుస్తా ఉంటాడు” అంటూ అన్నం తిన్న పళ్ళెన్ని కడగడానికి కుడితి తొట్టి దగ్గరకు పోయింది ఈశ్వరమ్మ.

సుబ్బారాయుడి ఆసరాతో కూర్చున్న నరసయ్య గిన్నెలో ఉన్న గుడ్లతో తడి చేసుకుని పొట్టమీద రుద్దుకోసాగేడు.

“ముసిలోడికి కాస్తా నీళ్ళన్నా పొయ్యిగూడుదంటే!” ఇంట్లోకి వొస్తున్నా ఈశ్వరమ్మ వైపు చూస్తూ అడిగాడు సుబ్బారాయుడు.

‘యాడంట నీళ్ళు పొయ్యిబోతే అమ్మో అయ్యో అంటూ ఒకటే సోకండాలు పెడుతుండే. అదీగాక ఈయన్ని లేపాలన్నా కూర్చోబెట్టాలన్నా ఇంకా ఇద్దరు మణుసులు గావాల. ఇయ్యాల ఇళ్ళకాడ ఎవురు ఖాళీగా ఉంటుండారు. ఇంతకు ముందైతే ఊళ్ళో పనులుంటే చేసుకునేవోళ్ళు లేదంటే ఖాళీగా ఉండేవోళ్ళు. ఈ ఆటోలు వచ్చాకనే ఎంతెంత

దూరమో పోయి యాడేద పనులు చేస్తుంటిరి. ఎవరని పిలిస్తే ఎవరు వస్తారయ్యా”

“అందరి సంగతెందుకు. నువ్వు ఖాళీగా ఉంటన్నావా! సూడయ్యా ఎక్కడెక్కడిదీ రొక్క కోవాలనే తపనెందుకు దీనికి. ఒక పక్క సదుగు నెప్పి అని కుంటుకుంటూ నడుస్తుందా! అయినా ఒక్క చౌణం ఖాళీగా ఉంటుందంటయ్యా. ఇంట్లో పని చేసుకోవాలా! దీనికి తోడు బర్రెలు కూడా ఉండాలి. దాన్లో గూడా ఒక సూడి బర్రె ఉండాల. ఒక పాడి బర్రె ఉండాల. ఒక పడ్డదూడ ఉండాల. ఎవరయ్యా ఈటన్నిటిని సాకి సంతరిచ్చే వోళ్ళు. జంగిలి గొడ్లలో తోలితే గొడ్లు ఇప్పేటప్పుడు కట్టేసేటప్పుడు దారిన పోయే వాళ్ళందరినీ కేకలు వెయ్యాలి వొస్తంది. రోజూ ఎవరు చేస్తారయ్యా. ఎప్పుడన్నా ఒక రోజైతే సరేగానీ.”

“ఎవరో విసుక్కుంటారని వొదిలెయ్యమంటావా! ఎప్పటి నుండో ఇంటి ముంగిట్లో గొడ్లు ఉంటా వస్తుందాయి. ఇయ్యాల లేకపోతే ఇల్లు దిబ్బానీ మనదంటయ్యా” కొబ్బరి నూనె సీసా, దువ్వెన తెచ్చుకుని నేలమీద కూర్చుని కొబ్బరి నూనె తలకు రాసుకోసాగింది ఈశ్వరమ్మ.

“ఎప్పటి సంగతో జెబితే ఎట్టయ్యా. చూడు మాకెన్ని గావాల చిన్న మరచెంబెడు. పాలైతే సరిపోతయ్యి గదా! అయినా ఈ బాదరబందీ తప్పక పోతుండే. ఇదొక్కటే అయితే సరేనయ్యా. అవతల ఉండ పొలంలో సుబాబులు ఏసింది కదా! అంతటితో ఊరుకోవొచ్చు గదా! ఇంకా కొలుకు తీసుకోని సెనగ ఏసింది. మొన్నటి వానకి అదీ పోయింది. మళ్ళీ సెదగొట్టి యెయ్యాల అంటది. ఒక మణిసి ఎన్ని పనులు జేసుద్దయ్యా నువ్వన్నా జెప్పు” మొఖాన తుడుచు కుంటూ చెప్పాడు.

“ఎన్నా... ఎన్ని పనులైనా చెయ్యాల. పుట్టింది ఎందుకు? బొందిలో పేణం ఉన్నాక్కళ్ళు చేస్తానే ఉండాల గదయ్యా!”

“అదేనయ్యా వితండ వాదం. ఎందుకు చెయ్యాలని నేనంటాను. తింటానికి తిండి లేకపోతేనా! బేంకీలో డబ్బులు ఒక పక్క మూలుగుతా ఉండయ్యా! వాటిని మళ్ళీ రూపాయికి రూపాయి వొడ్డీల కింద మార్చుకోవాలి. ఏం బతుకయ్యా ఇది. ఇంకా కుర్ర పిల్లనే అనుకుంటందయ్యా”

“అదిగాదు సుబ్బారాయుడా నలుగురుతో పాటు నడవాలా అక్కర్లేదా! అందరూ జూడు ముఠాలు ముఠాలుగా జేరి ఎంతెంత సంపాయిచ్చుకుంటున్నారో! వాళ్ళని చూస్తూ చూస్తూ మనం గమ్మున కూర్చునేది ఎట్టనో చెప్పు” తల దువ్వకోని ముడి వేసుకుంటూ అడిగింది.

“అయ్యా సుబ్బారాయుడా ఈ గుడ్ల దీసుకోని ఈవున అద్దయ్యా” అంటూ తడిగుడ్ల ఇచ్చాడు.

సుబ్బారాయుడు చెయ్యి మార్చుకోని, రెండో చేత్తో వీపు వెనుక తడి గుడ్లతో నెమ్మదిగా అద్దసాగాడు.

“అయ్యా అయ్యయ్యా చిన్నంగా... ఈ పంతా రెడమైపోయిందయ్యా” బాధగా చెప్పాడు.

“ముసిలోడు ఇట్ట ఉంటే, ఈయన్ని చూసుకోకుండా అందరితోటి పోటీ బెట్టుకుంటే ఎట్ట ఇంటి పట్టన ఉండి ముసిలోణ్ణి చూసుకోకపోతే ఎట్టా!” ఇంట్లోకి పోతున్న ఈశ్వరమ్మను చూస్తూ చెప్పాడు సుబ్బారాయుడు.

“ఏముందిలేయ్యా చూసుకోవడానికి. ఈయన కోసం ఇంటి పట్టన కూర్చుంటే రేపు మన చేలోకి పనికి రమ్ముంటే ఎవరు వస్తారయ్యా. అంతా ముఠాలుగడతిరే. మనం గూడా వాళ్ళతో చచ్చినట్టు చేర్చాలిందే! అద్దమూ దువ్వనా ఇంట్లో పెట్టి, బయటకు వచ్చి, ఎండలో ఉన్న

దూడని కట్టేస్తూ చెప్పింది ఈశ్వరమ్మ.

“ఇంక చాల్లేయ్యా చాల్లే” అనడంతో సుబ్బారాయుడు వీపు తుడవడం ఆపి తడిగుడ్లని నీళ్ళ గిన్నెలో వేసేడు.

“మూడు రోజుల్నుంచీ వొళ్ళు తుడవ మంటే ఇదుగో ఇయ్యాలికి కూడా తీరలా దానికి. ఇదిగో నీళ్ళు వేడిజేసి నా మొఖాన యేసింది. ఇదయ్యా యెదవ ఉక్కిష్టం బతుకు. తొందరగా పోనన్నా పోతే బాగుండంటే ఆ పిలుపు రాకపోతుండే”.

“సర్లే గానీ పడుకుంటావా! కూర్చుంటావా!”

“కొద్దిగా ఆగయ్యా ఆగు. వొళ్ళు ఆరనియ్యయయ్యా” అనడంతో ముసలివాడిని పట్టించుకోకుండా తన పనులు తాను చేసుకుంటున్న ఈశ్వరమ్మను చూస్తూ అలాగే పట్టుకుని నిల్చున్నాడు సుబ్బారాయుడు.

బజార్లో ఆటో బుర్రుమంటూ దుమ్ము లేపుకుంటూ వొచ్చి ఇంటిముందు ఆగింది.

ఆ శబ్దం వినడంతో చూడావిడిగా కట్టుమట్టు చిమ్ముతున్న ఈశ్వరమ్మ పరుగులాంటి నడకతో ఇంట్లోకి పరుగెత్తింది.

“చూడయ్యా ఈ వాయిసులో ఇంతలావున పరుగు అవసరమయ్యా దానికి. జారిపడితే కాలో చెయ్యో ఇరిగితే ఎప్పుడయ్యా దీనికి దిక్కు పిల్లలు ఊళ్ళో ఉండారని అనుకోవడానికైనా వాళ్ళు బాదరబందీలు వాళ్ళికి ఉండయ్యిగా. ఇయ్యాలప్పుడు ఒకరికి వొకరు చేసేటట్టు ఉండంటయ్యా. తల్లులెవరో బిడ్డలెవరో! ఎవరికి వారే యమునా తీరే గదా! ఆయన బాధ తారాస్థాయికి చేరింది.

“ఇంక ఆరి పోయిందిలే పడుకోవే” అంటూ నెమ్మదిగా మంచమీద పడుకోబెట్టాడు నర్సయ్యని.

“ఇయ్యాలికి సాలయ్యా. వొంటికి హాయిగా ఉందయ్యా. నీ మేలు ఈ జెన్నలో మరిసిపోనయ్యా.

“ఇంటిలో నుండి అన్నం గిన్నె తెచ్చి నర్సయ్య మంచం దగ్గర పెట్టి, గంప బోర్లించి, తలుపుకు తాళం వేస్తూ, జాగర్ర కుక్కలు తినిపోతయ్యి” అంటూ తలుపుకు తాళం బెట్టి కేరేజీ తీసుకుంది పోవటానికి.

“ఇదుగో ఈశ్వరమ్మా ఇంత సంపాయిస్తున్నావు గానీ, ఏ పూటన్నా కాస్తా స్థిమితంగా కూర్చోని నాలుగు మెతుకులు తిన్నావంటే” సుబ్బారాయుడు ప్రశ్న ములుకుల్లా గుండెల్లో గుచ్చుకుంది.

పరుగెత్త బోయిందల్లా ఒక్క క్షణం ఆగిపోయింది. సుబ్బారాయుడి మొఖం వంక పేలవంగా చూసింది.

“ఏందన్నా నువ్వు అనేది”? అయోమయంగా అతని వంక చూసింది.

“ఎంత ఉండి లాభమేముంది! తాను ప్రాప్తంగా, ఇంత తిని, పక్కనోడికి అంత పెడితేనే కదా మనిషి జన్మకి సార్థకత ఉండేది. సంపాయిస్తావు సంపాయిస్తావు సచ్చేదాకా సంపాయిస్తావు. ఏం జెయ్యనూ! ఎవరికోసరం. పోయేటప్పుడు నువ్వేమన్నా మూట కట్టుకోని యెత్తుకోని పోతావా!”

“ఏమోనన్నా నేను గూడా ఎప్పుడూ ఆలోసించనేలేదూ!” గల గల మంటూ గోలగోలగా అరుస్తూ ఆటోను కమ్ముకుంటున్న వాళ్ళనూ, సుబ్బారాయుడినీ మార్చి మార్చి చూడసాగింది.

“నూడు ఆ ముసిలోడు పడే పాటు జూడు. తోటి మణుసుల్ని గూడా సూడకుండా చేస్తందే ఈ డబ్బు. దీన్ని ఎప్పుడు కనిపెట్టేదో కానీ అబ్బో అబ్బో ఈ మణుసుల్ని ఎప్పుడికి ఎప్పుట్టి కాకుండా జేస్తందే.

అతడు నడిచిపోతూనే ఉంటాడు!

సామూహికంగానో... ఏకాంతంగానో
అతడు నడచి పోతూనే ఉంటాడు
కరువు మీంచో... వరద మీంచో...
కన్నీటి నదీకెరటాల మీంచో...
అతడు నడచి పోతూనే వుంటాడు
మట్టి సంద్రాన్ని చీల్చుకు సాగే
నాగేటి నావలా!

రాబందు రెక్కల కింద
ముసిరే మసక చీకట్ల లోంచి
ఊగే ఉరితాళ్ళను తప్పించుకుంటూ
నిర్జన పల్లెల నిశ్శబ్దాన్ని మోస్తూ
అతడు నడచి పోతూనే ఉంటాడు
ఎడతెగని చీకటి నదిని యీదుకు సాగే
వెలుతురు పిట్టలా!

పుట్టెడు అప్పుల్ని.. ఆకల్నీ..
చెరో పక్క కావిడ మోస్తూ
బతుకంత దూరం పయనిస్తూనే ఉంటాడు
పోనీ- భుజం మార్చుకుందామంటే
ఎదుటపడ్డ ప్రతివాడూ
ఓ కన్నీటి కావిడ మోస్తున్న వాడే!
పచ్చదనాన్ని మింగేసి బుసలుగొట్టే
కాంక్రీట్ సర్పాల పడగ నీడల్లోంచి
ఉక్కుపాదాల కింద నలిగే

సిరికి స్వామినాయుడు

బక్కప్రాణుల బలిదానాల మీంచి
పల్లెను తలకెత్తుకొని
కణ కణ మండే నిప్పులగుండం
కాలాన్ని దాటుకుంటూ...
అతడు నడిచిపోతూనే ఉంటాడు!

రాలిపోతున్న శిశిర పత్రాల మీద
సాక్షి సంతకం జేస్తూ
కొత్త చివురు కరచాలనంతో
నింగిని ముద్దాడే పచ్చని మొక్కలా!
పోనీ! దారి మార్చుకుందామంటే
ఆ దారి దుఃఖప్రవాహమే!

తరాలు నడచిపోయిన
పచ్చని పాదముద్రల్ని వెతుక్కుంటూ
సలసల కాగే స్వేద సంద్రాల్నీదుకుంటూ
అతడు నడిచి పోతూనే ఉంటాడు
నాగావలీ నడక లాంటి
ఆకుపచ్చని గీతాన్ని పాడుకుంటూ...
భుజానికెత్తుకున్న భూగోళాన్ని
పసిపాపలా జోకాడుతూ...!

“అట్టా పెట్టయ్యా దానికి గడ్డి” ఈగల్ని తోలుకుంటూ అక్కసుగా అన్నాడు నరసయ్య.

నీకింత ఉండీ పదివైళ్ళు పదిహేను వైళ్ళు ఆ ఆటోలో ఊగులాడతా బోయి పనులు చెయ్యాలిని గాశారం ఏమొచ్చింది? ఆ యెదవ డబ్బేగా ఇంత జేస్తుంది.”

బజార్లో ఆటోవాడు రయ్య రయ్యమని ఇంజన్ రైజ్ చేస్తూ హారన్ కొడుతున్నాడు.

“ఏం జేస్తామయ్యా లోకంతో పాటే నడవాల. అందరూ అంత లావున ఆరాటపడతండాారు. నలుగుర్లో బతికే వాళ్ళం గదా! వాళ్ళతో పాటే మనం గూడానూ...”

“ఎండుకీ ఆరాటం? బొందిలో ప్రాణం ఉన్నంత కాలమే గదా కొట్టకలాడేది ఆ తరువాత...!!”

“అంతేనయ్యా... అంతే ! ఖర్మా గాశారం ఎట్ట ఉంటే అట్ట జరగాల్సిందే! కళ్ళల్లో తిరిగిన నీళ్ళను తుడుచుకుంటూ వొస్తానయ్యా

వొస్తా అంటూ పరుగులాంటి నడకతో పోయి ఆటో ఎక్కి నిలబడింది.

“చూడయ్యా దాని పాటు జూడు. అది ఆ ఆటో యెనక నిలబడి యెంతెంత దూరం పోవాలయ్యా. మంచికేనా ఇది” మనసులో బాధ గొంతులోకి వచ్చింది

“హూ... ఎంత మంది ఆటో పట్టుకుని యాలడతుండారో! అన్ని రోజులూ ఒకలాగ ఉంటయ్యా. ఇయ్యాల సగానికి సగం మంది ఆటోల్లోనే చస్తండాారు. ఏం జేస్తావు డబ్బు మణిని కుక్కని జేస్తుంది. నేను వొస్తానే గొడ్లకి ఎండ బడింది” అంటూ సుబ్బారాయుడు అక్కణ్ణుండి కదిలాడు.

“మణిసికే ఇలువ లేకుండా పోతందిలే! నువ్వు పదయ్యా పదా పాపం చాలాసేపు నిలబడే ఉండావు. కేక వెయ్యంగానే పలుకుతావయ్యా దర్మాత్ముడివి... ప్సె...ఎవురికి ఎవురో...! బోసినోరు ఆడిస్తూ గొణుక్కుంటూ తల కింద చెయ్యి పెట్టుకుని పడుకున్నాడు నరసయ్య

సందిగ్ధ సంధ్యలకు ఆవల

ఝాన్సీ కె.వి. కుమారి

ఇప్పుడు... ఇక్కడ
క్షణం ఆగుదామా
గడియారంలోని క్షణాల ముల్లను
వెనుకకు తిప్పి
యుగాల ఆవలకు అడుగులు వేద్దామా
మనం... ఒక్క క్షణం
మనసులు విప్పుకుందామా
హృదయాలను పక్షుల్లా
స్వేచ్ఛగా ఎగరేసుకుందామా
అక్షరాలకు ఎల్లలను చెరిపేసి
హద్దుల సంకెళ్ళను ఛేదించి
నిప్పుల నిజాల కణికలను
గుండెల్లోకి ఎక్కుపెడదామా...
మనం... ఒక్కసారి... ఒకే ఒక్కసారి
అభినయాల పరదాలను
ఆవలికి నెట్టేసి
తెరచిన కళ్ళకు
చూపులను అతికించి
మన ఎదలలోకి ప్రసరించుకుందామా...
సరే... ఆ తెలియని కాలంలో
అంధకార యుగాల్లో
తెలిసో తెలియకో
చూసో చూడకో
తప్పుటడుగులు వేశాం...
వెలుగు వాకిళ్ళు అక్షరాలను సైతం
చీకట్ల బురదలో ముంచి
అసత్యాల అసంబద్ధ పునాదులను
ఎంత పటిష్టంగా వేశాం...
నవయుగపు ఉషస్సులో కూడా
తిష్టవేసుకున్న చీకట్లకు
మురిసిపోతూ
మన జబ్బిల్ని మనం చరుచుకోవడం
అజ్ఞానాన్ని పేర్చుకుంటూ పోవడం
కాదూ...

ఎండమావులను
ఒయాసిస్సులుగా
భ్రమింపజేయడం, నేరం, నేస్తం,
రేపటి తరాలకు
చీకట్లను కాసుకగా ఇవ్వడం
క్షంతవ్యం కాదు...

ఏనాడో గుండెలోతుల్లో
పాతరేసిన సత్యాలను
న్యాయపు బొకెస్తతో
తోడుకు రావడం... తక్షణ
కర్తవ్యం!
సందిగ్ధ సంధ్యలకిక వీడ్కోలు
విచ్చుకున్న ఉషోదయాలకిక
ఆహ్వానం!
నేల పరచుకున్నంత మేరా
చీకట్ల లేకుండా చేయాలనే
ప్రతినబూనడం
ఇప్పుడత్యంతవసరం!

మిత్రమా, ఒక్కసారి
అభినయాలను పరదాలను
కాల్చివేద్దాం
అస్మదీయ తస్మదీయ
చీకటి కుడ్యాలను
కూల్చివేద్దాం...

కేవలం... స్వేచ్ఛకోసమే కదూ
వేలాది యుద్ధరంగాల్లో
కోట్లాది ప్రాణుల బలి!
మనిషి స్వేచ్ఛగా బ్రతకడం కోసం
స్వేచ్ఛగా గాలి పీల్చడం కోసం
స్వాతంత్ర్య జ్యోతులను వెలిగిద్దాం

అసలు సినలైన ఆత్మకాంతిని
ప్రజ్వలించచేద్దాం...

స్వార్థాల గాఢాంధకారమంతా
గతకాలానిదేనని... ప్రకటిద్దాం
అగామికాలమంతా
కాంతికేంద్రానిదేనని.... చాటిద్దాం...
ఒక్కసారి... కాంతితో కరచాలనం చేసి
వెలుగుతో సంధి కుదుర్చుకుంటే
ఇక ఎప్పటికీ.. మన ముందూ వెనకా
తోడుగా నీడగా
కాంతికిరణాల సమూహాలే
నింగికెగసిన... స్వేచ్ఛా బావుటాలే!!

పంచమ స్వరం- పంచమ తత్వ నిర్దేశనం

■ డా॥ కె. ఆశాజ్యోతి

కవి 'పంచమ స్వరం' అని తన కవిత్వానికి పేరు పెట్టడంలోనే ప్రత్యేకత ఉంది. తను పంచముడు కనుక, పంచముడి స్వరం కనుక ఇది పంచమ స్వరం అని కవి ప్రకటిస్తున్నాడు. అంతే కాదు స్వరశబ్దానికి ఉన్న మరో పార్శ్వం కూడా సృశిస్తాడు. "సరిగమపద అనే సప్త స్వరాలలో 'ప' అయిదవది. కోకిల కూతను పంచమస్వరం అంటున్నారు. అంటరాని కులాలన్నిటినీ కలిపి పంచములు అనడం వాడుకలో ఉంది. హైందవ సమాజంలో నాలుగు వర్ణాల తర్వాత ఐదవ వర్ణం ఈ పంచమ.

అక్షరం ఆయుధం కావడం ఎలా ఉంటుందో చూడాలనుకొంటే భీమన్న కవిత్వాన్ని పలకరిస్తే చాలు. పలకరింపుకు పులకరించిపోయే అక్షరాలు పదునైన బాణాలైపోతాయి. అక్షర బాణాలు నేరుగా పాఠకుని గుండెకు తగిలి క్షణ కాలం నిస్వేజం చేస్తాయి. భౌతిక శరీరాన్ని నిస్వేజం చేయడం బాణం లక్షణం! నిస్వేజానికి గురైన శరీరం చలనాలను పోగొట్టుకుంటుంది. చలనం లేని శరీరం సమాజంగానే సమాజం నుండి వెలివేయబడుతుంది. అయితే ఇక్కడ పాఠకుడి హృదయానికి తగిలేది అక్షరబాణం. ఇది ప్రారంభంలో నిస్వేజానికి గురి చేసినా మరుక్షణం మనిషి మెదడును చైతన్యవంతం చేస్తుంది. ఉద్వేగపరుస్తుంది. ఉత్తేజం కలిగిస్తుంది. రెప్పపాటు కాలంలో నిస్వేజాన్ని, ఉత్తేజాన్ని కలిగించే అద్భుతమైన అక్షరాయుధాగారం భీమన్న హృదయ కుహరంలో నిక్షిప్తమై ఉంది. అందుకే క్షణకాలం పాఠకుడు నిస్వేజితుడైనా వెలివేతకు గురికాడు. మరు క్షణంలో కురిసే జీవనాధార చైతన్యధారలో తలమునకలుగా మునకలేస్తాడు. కవిత్వంతో మమేకమౌతాడు. భీమన్నకు కావలసింది అదే! అందుకే ప్రతీ కవితా, ప్రతీ పద్యమూ ప్రతి ఒక్కరి మనస్సును తడుతుంది. ఈ అంశం వల్లే భీమన్న కవిత్వం సార్వజనీనతను పొందగలిగింది. స్థల కాలాదులతో సంబంధం లేకుండా - తరాల అంతరాలను విభేదిస్తూ అంతరంగాలను తట్టే కవిత్వం భీమన్న కవిత్వం. ఇది ఆలోచింపజేస్తుంది! ఆవేదనను కలిగిస్తుంది! కుల తత్వాన్ని వ్యతిరేకిస్తుంది! పంచమార్తినీ అనునయిస్తుంది! సమసమాజాన్ని అభిలషిస్తుంది!

పంచమ తత్వం:

'పంచమ స్వరం' సుదీర్ఘమైన కావ్యం. ఇది పదమూడు భాగాలలో ఉంది. అవి వరుసగా శ్రీరాగం, పద్యానికి షష్టిపూర్తి, పంచమ వర్ణం, మాల మాదిగ, కులభూతం, కావ్యసృష్టి-పద్యకళ, ప్రజల రాజరికం, మహిళాస్వామికం, నేనే నియంతనైతే, జాతీయ

సోషలిజం, క్షణిక స్పందనలు, అపశ్రుతులు, ప్రాణవీణ. కవి 'పంచమ స్వరం' అని తన కవిత్వానికి పేరు పెట్టడంలోనే ప్రత్యేకత ఉంది. తను పంచముడు కనుక, పంచముడి స్వరం కనుక ఇది పంచమ స్వరం అని కవి ప్రకటిస్తున్నాడు. అంతే కాదు స్వరశబ్దానికి ఉన్న మరో పార్శ్వం కూడా సృశిస్తాడు. "సరిగమపద అనే సప్త స్వరాలలో 'ప' అయిదవది. కోకిల కూతను పంచమస్వరం అంటున్నారు. అంటరాని కులాలన్నిటినీ కలిపి పంచములు అనడం వాడుకలో ఉంది. హైందవ సమాజంలో నాలుగు వర్ణాల తర్వాత ఐదవ వర్ణం ఈ పంచమ. నాది కవి కోకిలగా పంచమ స్వరం. పంచముడిగా పంచమ స్వరం. రెండు విధాలుగానూ ఈ కావ్యం పంచమ స్వరమే'(పంచమ స్వరం- పేజి:2)

పంచమ శబ్ద వివరణ సాగిస్తూ పంచమ తత్వ నిర్దేశనా రంగంలోకి కవి దిగుతాడు. తన ఉద్దేశ్యమేమిటో తెలుపుతాడు. సమాజంలో పంచమ వర్ణం వెలివేయబడింది కనుక- సమాజంలో నాలుగు వర్ణాలు గౌరవాన్ని పొందుతూ ఒక వర్ణం హైన్యానికి గురి కావడం, అవమానపరచబడడం జాతికి అవమానం కనుక- సర్వ మానవ సమానత్వాన్ని ఆశించి - అందుకు అవసరమయ్యే పరిష్కార మార్గాలు, పంచమతత్వ నిర్దేశకాలు సూచిస్తూ పంచమ స్వరం భీమన్న రాసాడు.

'పంచ భూతాలు కలసి ప్రపంచమాయె
పంచ ప్రాణాలు కలిసి జీవించు వ్యక్తి
పంచ సంఖ్య వై ఎందుకీ పంచనామ?
పంచమ స్వర గీత మా భరతమాత'
అంటాడు. సృష్టికి మూలం పంచ సంఖ్య ప్రాముఖ్యతే!
'పంచ భూతాలు, వర్ణాలు, ప్రాణములును,
పంచ తంత్రాలు, ఖండాలు, వార్షలిట్లు
పంచమములెన్నో కలవు ప్రాపంచకమున
పంచజనుడేను, నాది ప్రపంచ విభుత'

ప్రపంచ శబ్దం కూడా పంచమ ప్రాధాన్యాన్ని తెలుపుతోంది అంటాడు. ఐదవ వర్ణంగా పంచమ వర్ణం లేదంటూ "నాస్తి తు పంచమ" అని మనువు అనడం అత్యంత బాధాకరమైన అంశంగా కవి భావిస్తాడు.

"నాస్తి పంచమ అని బంకినాడు
పంచమము లేక లేదు ప్రపంచమేదియు
వేల ఏండ్లుగ నిను వెలివేసి, ఏమి
బావుకొనే? బాంచ కాలేదె భరతమాత?"

అంటూ హైందవ సమాజపు నాలుగు వర్ణాలు విలోమ, అనులోమ సంబంధాలతో పంచమ వర్ణం పుట్టిందనీ, అలాగే పెరుగుతూ వచ్చిందనీ కవి ఘంటాపథంగా చెబుతాడు. సమాజం నాలుగు

వర్గాలుగా కులాలను బట్టి విడిపోతే మరి మిగిలిన ప్రజ ఏ వర్గానికి చెందాలి? ఏ వర్గానికి చెందకపోతే మరి వారి అస్తిత్వ నిరూపణ ఎలా? ఈ పరిస్థితికి మూలమై పంచమ వర్గమే లేదన్న మనువును అబద్ధాల కోరుగా కవి భావిస్తాడు. జాతి సమగ్రతను దెబ్బ తీసాడని చెబుతాడు.

“పంచమ కులము లేదని పలికి
అపగలిగెనె మనువు తదభ్యుదయము
మూడు వర్ణాలు నాలుగైన మేడలోని
అయిదవది కూడ పుట్టుట అరుదు కాదు”
హరిజన, దళిత పదాలను ఉపయోగించటానికి కవి ఇష్టపడడు.
పంచమ పద ప్రయోగమే సమంజసంగా భావిస్తాడు.
“వద్దు హరిజన, దళితయు వద్దు గాక;
పంచమ పదమొ మనకు శుభప్రదమ్ము;
పంచముడ నేను, వైదిక పంచజనుడ,
పాంచజన్యము నాది, ప్రాభవము నాది!”

‘పంచమ’ అని చెప్పుకోవడంలో ఎంతో స్వాభిమానం, సాధికారత ఉంది. అంటరానివాళ్ళు, అస్పృశ్యులు, అశుచులు, నిమ్ములు అనడం ఎంత నీచమో- దళితులు అని అనడంలో కూడా అంతే దారిద్ర్యముంది. అందుకే పంచమ శబ్దం గౌరవాత్మకం కనుక ఆ శబ్దాన్నే ప్రతిపాదించానంటాడు కవి. దళిత శబ్దంలో దీనత్వం, హీనత్వం, పరాతత్వం, పరాయణత్వం ఉన్నాయని భావించి దళితులుగా గుర్తింపు అవసరం లేదు పంచములుగానే గుర్తింపు పొందాలంటాడు.

పురాణ స్ఫుర:

పంచమ తత్వ నిర్దేశనం కోసం, నిరూపణ కోసం కవి సాహిత్యంలో ఆధారాల కోసం అన్వేషిస్తాడు. అందుకు అవసరమైన సామాగ్రిని సేకరించడం కోసం వేదాధ్యయనం చేస్తాడు. చరిత్రను శోధిస్తాడు. పంచమ వర్గ అభ్యుత్థి కోసం - పంచమ వర్గం ఇతర నాలుగు వర్గాలతో సమానంగా సాంఘికంగా నిలవాలనీ- ఇతర వర్గాలన్నీ అనుభవించే స్థాయికి ఎదగాలని పురాణాల నుండి, వేదాల నుండి ఎన్నో ఉదాహరిస్తాడు.

వేదాల నాటి కాలం ప్రజలంతా సమానంగా, సుఖంగా ఉన్నారని చెబుతూ హైందవ ప్రవేశంతో దేశం నాశనమైందని వివరిస్తాడు.

“ఈ దేశములో బ్రతికెడి
ఏ దేవుని బిడ్డలైన నెవ్వరు? హిందూ
జూదరులు తరిమి కొట్టిన
సోదరులే! లోతు తెలిసి చూడుము భీమా!” అంటాడు. అలాగే-
“సర్వ మానవ సమతా ప్రశస్తమైన
రుక్ సమాజ పద్ధతి సంతరింప జేసి
జన్మకుల వారసత్వ శాసనము చేసి
పాతి పెట్టిరి స్మృతి పేర ప్రగ్న నపుడే!” అని అంటూ-
“అందుకే చూపుచుంటి సత్యమును దివ్య
దృష్టితో చూచి! కన్నులు తెరచి కనుడు
నాటి ఋగ్వేద ఋషులు పంచములే నుండు
వారి వంశమే నాటి అవర్ణులెల్ల !
అంటాడు. ఋగ్వేద కాలం నాటి ఋషులు మరెవరో కాదు

పంచములే! వారి సంబంధీకులైన పంచములు అందరూ అవర్ణులేనంటాడు. పంచములకు మూలమెవ్వరో కవి తెలుపుతాడు.

“పంచజనుడనువాడు ద్వాపరము నందు
పంచముడు; వాసుదేవుని పాంచజన్య
మాతడిచ్చినదే; దాన జాతి వాడు
జలములే జీవనముగ వెలయువాడు !”
పంచజన శబ్దం భాగవతంలో కనబడుతుందనీ, పంచజనుడు కృష్ణుడికిచ్చిన శంఖమే పాంచజన్యమనీ, పంచజనుడు దాసులు, దస్యులుగా పిలవబడే ఆదిమ జాతికి చెందినవాడనీ, వేదవ్యాసుడు ఆ జాతికి చెందినవాడు కనుకే ఈ మాత్రం చరిత్రైనా లభించిందనీ కవి భావిస్తాడు. ఇంతకీ ఈ పంచజనుడి వృత్తేమిటి?
“జలములాధారముగ నేలసాగు చేయు
వృత్తి పంచమ వృత్తి, పృథ్వికి వరమ్ము;
పంచముల నుండి దానిని తృంచుకొనెడి

చట్టమే మనువాదమై పుట్టినేమో!”

ఇక్కడ చరిత్ర శోధన జరుపుతాడు కవి. ఎక్కడ ఏ సందర్భములోనైనా- ఏ కొంత అవకాశం లభించినా మనువు దురాగతాలు వెలికి తీస్తాడు. ‘ఏనాడో సముద్ర స్నానం కోసం వెళ్ళి మరణించిన తన పుత్రుణ్ణి తెచ్చి ఇమ్మని కృష్ణున్ని గురువు కోరడం వల్ల, ఆ పని సాధించుకు వచ్చాడు. అతిలోక మహిమాన్వితమైన అట్టి ప్రయత్నంలో ఒక భాగమే జల జీవనమైన పంచజనుడి పరిచయం. కృష్ణుడికి ఆ ముహూర్తంలో పంచజనుడు బహుకరించిన శంఖమే పాంచజన్యం. అతడి అతిలోక

శక్తియుక్తులే కృష్ణుడి యత్నాన్ని సఫలం చేసినై. నాలుగు వర్ణాలు ఏర్పడిన నాటికి భారత జాతిలో వ్యవసాయం ఒక వృత్తిగా లేదు. వ్యవసాయం పంచమ వృత్తి. పంచముల వృత్తిని లాగుకొనడానికి మనువు అసలు పంచములే లేరన్నాడేమో అని నేననుకోవడం”

ఈ భరత ఖండం పంచములదేనంటాడు కవి. “జంబూ ద్వీపే భరత ఖండే” అంటూ వినవదే నిత్య మంత్రాలలోని నినాదం భారతీయ తత్వాన్ని తెలుపుతున్నా ఎవరూ పట్టించుకోలేదని వాపోతాడు. “జంబూ ద్వీపం అనబడిన కాలం నాటి మానవుడే జాంబవుడు. “అంగకం భువనం యస్య” అంటూ భరతముని ఏ మహాదేవుణ్ణి స్తుతించాడో, అతడే ఆది జాంబవుడిగా ఈనాటి పంచములు ఆరాధిస్తున్నారు. అతడే శివుడు. శివుడు పంచముడే అని నేను నిరూపించి వున్నాను. నేడు హరిజనులు, గిరిజనులు అని పేర్కొనబడుతున్న అనాది జాతులన్నీ ఒకే జాతిగా కలిసి వ్యవహరించిన ఆది కాలం అది. ఇది నా దర్శనం. దీనిని అగ్రకుల పండితులెవ్వరూ స్పృశించకపోవడానికి కారణం ఇదంతా ఇప్పుడు అస్పృశ్యులనబడుతున్న వారి పూర్వ చరిత్ర కావడమే!”

మతంగుని కుమార్తె మాతంగి. ఆమె గొల్ల వాణ్ణి కాళిదాసుని చేసింది. మాతంగికి ఉన్న మరో పేరు చాండాలిక(మాలవీణ). వీణను సృష్టించింది మతంగుడు. కాళిదాసు జ్ఞానోదయ మూర్తిగా చేసిన మాతంగిని కాళిదాసు ‘మాణిక్యవీణా’ శ్లోకాల ద్వారా ప్రస్తుతించాడని కవి భావన. అంతే కాదు కాళిదాసుకు ఆరాధ్య దైవమైన మాతంగిని ఆరాధిస్తానంటాడు. ఎందుకోసమని ప్రశ్నిస్తే “నా పూర్వ వైభవ

పంచమ తత్వ నిర్దేశనం కోసం, నిరూపణ కోసం కవి సాహిత్యంలో ఆధారాల కోసం అన్వేషిస్తాడు. అందుకు అవసరమైన సామాగ్రిని సేకరించడం కోసం వేదాధ్యయనం చేస్తాడు.

పునరాభివృద్ధి కోసం” అని సమాధానమిస్తాడు.

పంచమ విరోధులెందరో వ్యాసుడు, వాల్మీకి వంటి కవుల సామాజిక బాధ్యతను గుర్తించకుండా వారి సాహిత్యాన్ని తమకు అనుకూలంగా మార్చుకున్నారు. పంచమాంగుళి ఖండించి దుర్మీతిని ద్రోణుడు ప్రదర్శిస్తే ‘పంచముమే నాస్తి’ అని భారత కథనే మనువు ఖండించాడని భీమన్న వాపోతాడు. ఈ పంచమ వర్ణాన్ని చాతుర్వర్ణ వ్యవస్థలో భాగంగా చెయ్యడమే తన ధ్యేయమని చాటుకున్నాడు.

పంచమ తత్వ నిర్దేశనానికి కవి ప్రధానంగా ఐదు అంశాలు సూత్రీకరిస్తాడు. ఈ అయిదు అంశాలు ప్రాతినిధ్యంతో పంచమ తత్వం భవిష్యత్కాలకు నిర్దేశక సూత్రాలు కాగలవని ఆశించాడు. ఆ నమ్మకంతోనే పంచమ స్వరం రాసాడు. కవి ఊహించి, సర్వ మానవ సమానత్వాన్ని ఆభిలషించి చెప్పిన సూత్రాలు కూడా అయిదే! ఆ అయిదు సూత్రాలు ఇవి-

1. కుల నిర్మూలన:
2. పంచముల ఐక్యత:
3. జాతీయ సోపలిజం:
4. పట్టణీకరణ:
5. పంచమాధికారం:

కుల నిర్మూలన:

పంచమ తత్వం రూపొందాలంటే ప్రధానంగా కుల, మత నిర్మూలన జరిగి తీరాలన్నది భీమన్న డిమాండు. కుల-మతాలు ఉన్నంత కాలం మనిషి తన న్యాయంగా బాగుపడడం - ఇతరులను బాగుపడనివ్వడు.

మూలత: మనిషి నైతికంగా తన బాగుపడినాడు మాత్రమే జాతీయ సమైక్యత చేకూరుతుందని భీమన్న భావించాడు. భీమన్న ఒక చోట మతం గురించి ఇలా అంటాడు.

“మతం వేరు, వేదాంతం వేరు
రెండూ రెండు నైజ శక్తులు
మతం సాంఘికం, వేదాంతం పారమాత్మికం
హిందూ మతం యూనిటరీ వ్యవస్థ కాదు
శైవం, వైష్ణవం, శాక్తీయం, చార్యకం అనే
నాలుగు విశ్వాసాల ఫెడరేషను అది

ఆ చౌరస్తాలో ఒక ట్రాఫిక్ పోలీసు నేను” (భీమన్న- గోరువంకలు) నిజమే! భీమన్న ట్రాఫిక్ పోలీసు బాధ్యతను జీవించినంత కాలమూ పోషించాడు. కుల మతాల ఆధిపత్యాన్ని తన భావజాలంతో, పంచముల అభ్యుదయమనే లాఠీతో సందర్భోచితంగా రుణిపిస్తూనే వచ్చాడు.

పంచమ స్వరం ఐదవ భాగంలో నేరుగా “కుల భూతం” గురించి కవి ప్రస్తావిస్తాడు. జాతీయోద్యమం రోజుల్లో కుల భేదాలను పట్టించుకోకుండా విదేశీ ప్రభుత్వం తరమేసిన ప్రజా సమాహం స్వప్రభుత్వం వచ్చాక అస్పృశ్యతను పెంచింది. స్వరాజ్యం నాటి వాగ్దానాలేవీ నెరవేరలేదు. కులాలు ఓటు బ్యాంకులు కావడంతో రాజకీయాలు కులతత్వాన్ని ప్రోత్సహించాయి. కుల భూతాన్ని నిర్మూలించడానికి అవసరమైతే పోరాట స్ఫూర్తిని ప్రదర్శించాలంటాడు కవి. ఇంకా ముందుకు వెళ్ళి-

“జాతి వైరముతో నిన్ను జంపువాని
ముందుగా నీవే చంపుట ముఖ్య నీతి”
అని కూడా అనడానికి వెనుకాడడు.

పునరుద్ధరణ, పునఃప్రతిష్ఠ, పునర్నిర్మాణం వంటి పడికట్టు పదాల పట్ల భీమన్నకు విశ్వాసం లేదు. అభ్యుదయంలోకి అడుగులేసే జాతికి పునః ఏమిటి? పునః అంటేనే మళ్ళీ అనే కదా అర్థం? ఏ జాతైనా అడుగు ముందుకేస్తుంటే ‘మళ్ళీ’ అనడంలో అర్థం లేదంటాడు. ఆ మాటను వ్యతిరేకిస్తాడు. నూతన నిర్మాణమే తప్ప పునర్నిర్మాణం పనికి రాదన్నది భీమన్న అంతరంగం.

కుల వ్యవస్థ దుష్ఫలితాలను తలచుకొని కవి తల్లడిల్లిపోతాడు. బ్రాహ్మణులు అంటే బ్రహ్మ విద్య తెలిసినవారని అర్థం. ఎప్పుడు, ఎవరికి పుట్టినా బ్రహ్మ విద్య తెలిసినవాడిని బ్రాహ్మణుడు అంటాడు. ఐతే ప్రస్తుతం ఉన్న బ్రాహ్మణులు వేరు. ఈ బ్రాహ్మణులు కుల బ్రాహ్మణులు. బ్రహ్మ విద్య తెలిసిన బ్రాహ్మణత్వాన్ని భీమన్న గౌరవిస్తాడు. సమర్థిస్తాడు. అలాగే బ్రాహ్మణ కుల తత్వాన్ని తీవ్రంగా వ్యతిరేకిస్తాడు.

ఈ కులతత్వాన్ని పారద్రోలడానికి పరిష్కార మార్గాన్ని కవి సూచిస్తాడు. ఆ మార్గమే ‘కులమార్పిడి’. దీని వల్ల మాత్రమే అభ్యుదయం సాధ్యం అవుతుందని అంటాడు. ప్రభుత్వం ఇందుకోసం కృషి చేయాలంటాడు.

“కుల మార్పును మత మార్పిడి
వలె శాసన వరము
చేయవలయును, అప్పుడే
కుల నిర్మూలన సాధ్యము,
కుల శబ్దంలో కు కార గుణమది
భీమా!”

**పునరుద్ధరణ, పునఃప్రతిష్ఠ,
పునర్నిర్మాణం వంటి పడికట్టు
పదాల పట్ల భీమన్నకు విశ్వాసం
లేదు. అభ్యుదయంలోకి
అడుగులేసే జాతికి పునః ఏమిటి?
పునః అంటేనే మళ్ళీ అనే కదా
అర్థం? ఏ జాతైనా అడుగు
ముందుకేస్తుంటే ‘మళ్ళీ’ అనడంలో
అర్థం లేదంటాడు.**

‘కు’ అనే అక్షరంలోనే ‘చెడు’ అనే అర్థం ఉంది. ‘లం’ అంటే నీరు. అలోచిస్తే ‘కులం’ అనే మాటకు ‘మురికి నీరు’ అనే అర్థం కలుగుతుంది. కులమనే మురికిని ఎంత కాలం భరిస్తారు? అని కవి ప్రశ్నిస్తాడు.

దళితులంటే పతితులు అని అర్థం. పతితులు ఏ కులంలోనైనా ఉంటారు. ఐతే, ఒక్క కులాన్నే దళితులని చెప్పడం అతి దారుణమంటాడు. జాతిలో ఎన్నో కులాలుంటాయి. పెద్దూళ్ళు కులానికి రిజర్వేషను ఎందుకని ప్రశ్నించే వాళ్ళూ ఉంటారు. తరతరాలుగా రోగగ్రస్తమై ఉన్న పంచమ జాతి జాగృతం కావలసిన అవసరం ఉంది. కనుక అందుకు కులమార్పిడి సరైన పరిష్కారమంటాడు.

“మార్చుకొనవలె కులమును మతము వోలె
అందుకోసము శాసనమవసరమ్ము;
సమ్మెలును, బంధులును, నిరసనలు నెల్ల
నేరములు; జాతి ప్రగతికి నిత్య రుజులు!”

పంచముల ఐక్యత:

పంచముల ఐక్యత పంచమ తత్వ నిర్దేశనానికి ఎంతో అవసరంగా భావించాడు కవి. మాల-మాదిగలు సహోదరులు. ‘మాల’ శబ్దం వాడినా ‘మాదిగ’లు అందులో అంతార్భాగమేనంటాడు కవి.

“మాలలనే కలదు మాదిగ అను మాల
అన్నలనే కలదు తమ్ముడెప్పుడు”

ప్రాచీన సాహిత్యంలో పంచములకు మాల శబ్దాన్నే రూఢిగా వాడారని చెబుతాడు.

“మాలయును మాదిగయు పూర్వమందు కూడ,
మాలలే యనిరి అస్పృశ్య మానవులను”

మాల, మాదిగలు ఒకప్పుడు అన్నదమ్ములే! ఒక తల్లి బిడ్డలే! అన్న నూలు వృత్తిని - తమ్ముడు తోలు వృత్తిని అవలంబించడం వల్లనూ, వృత్తులలోని వ్యత్యాసాలు ఈ రెండు వర్గాలను ఉపకులాలను చేసాయంటాడు. హరిజనులు, గిరిజనులు - వంటి బహుజనులు ఆదిలో ఒకే జాతి వాళ్ళని వివరిస్తాడు. వాల్మీకి హరిజనుడుగా పుట్టి గిరిజన కన్యను వివాహమాడాడనీ, ధర్మవ్యాధుడు తన కూతురిని మతంగ మునికిచ్చాడనీ, వ్యాసాది మునులు, వసిష్ఠాది పురోహితులు చండదేవుని వంశీయులనీ అంటే పంచములేననీ చరిత్రను వెలికి తీస్తాడు. అంటరాని కులాలెన్నో ఉన్నాయి - వాటన్నిటినీ ఒక తాటి కింద చేర్చడానికి ‘మాల’ శబ్దాన్నే ఉపయోగించానంటాడు భీమన్న. భారత, భాగవతాలు రాసిన వ్యాసుడు మాలవాడనే విషయం కానీ రాయబడ్డ రెండూ మాల చరిత్రలేనన్న వాస్తవాన్ని కానీ, మరిచిపోవద్దని హెచ్చరిస్తాడు.

“మీరు మాల” “అవును మాదిగ” అనుమాట

మాలమాదిగలకు మల్లె తోట,
మల్లె పూల మాదిగ అనుచిట్లు
అన్నదమ్ములేదో ఆడుకొండ్రు”

ఇది అన్నదమ్ముల మధ్య సంభాషణా చాతుర్యం - సంఘటనాత్మక చతురతగా భావించవలసిన అవసరం ఉందనీ - దానికి వక్రభాష్యం తీసుకోవలసిన పరిస్థితి లేదనీ కవి తెలియజేస్తాడు. పంచములను కలిసి ఉండమని ప్రాధేయపడ్డాడు.

“దళిత రిజర్వేషన్లు రద్దయిన పిదప
వెట్టి చాకిరి చట్టాలు వెలయునేము
ప్రతిఘటింతురె? మీకంత బలము కలదె?
బలము కలిగెడి వరకైన కలిసి మనుడు”

జాతీయ సోపలిజం:

జాతీయ సోపలిజం పంచమ తత్వ నిర్దేశనానికి ఒక ముఖ్యాంశంగా కవి భావిస్తాడు. జాతీయ సోపలిజం కవి కలల రూపం! దేహానికి ఆత్మలాగా “దేశానికి ఒక జాతి” అన్న నినాదం ముందుకు తీసుకు వచ్చాడు. జాతి ఒక్కటిగా ఉంటే దేశం సర్వ సమగ్ర సుందరంగా ఉంటుందని కవి భావన. ఆ భావననే కవి “జాతీయ సోపలిజం” అంటున్నాడు. దేశం ప్రతి రోజూ అభివృద్ధి పధాన సాగిపోవడం జాతీయ సోపలిజం. భీమన్న ప్రకారం మతం ఎప్పటికీ జాతి కాలేదు.

ఒక జాతిలో ఎన్ని మతాలైనా ఉండవచ్చు. కులాలు, వర్గాలు, వృత్తులు ఉండవచ్చు. జాతికి సంస్కృతి మూలం. సంస్కృతిని ప్రతిబింబించే జాతి ఏకత్వ ప్రాతిపదికన వికసించాలి. చిన్నవైనా, పెద్దవైనా అన్ని దేశాలలోనూ సోపలిజం పునాదిగా ఉండాలి. అవి మతం పునాది మీద కాకుండా జాతిగత సంప్రదాయాల ఆధారంగా

రూపొందే సోపలిజం దేశం ఎప్పుడు అవతరిస్తుందా అని ఆశతో ఎదురు చూస్తున్నానంటాడు. “స్వయం సంపూర్ణత” జాతీయ సోపలిజం లక్ష్యంగా కవి తెలియజేస్తాడు. ఇది సాధించడానికి దేశంలోని వనరులనే ఉపయోగించుకోవాలి - పరులపై లేదా పర దేశాలపై ఆధారపడకూడదు అంటాడు.

భారత జాతికి మూలం పంచముడు. ఈ విషయాన్ని కవి విస్మరించడు. విస్మృతికి పారకుణ్ణి వదలడు. అందుకే అంటాడు:

“మూల కాండములెల్ల నాపూర్వ ఋషులై,
ఫలములూరెల్ల పంచు కల్పకము నేను!
కృతిని గని, నిజమెరిగి, జాగృతులు కందు;

పంచ సంపదలో ప్రధానాంశ గొనుడు!” అని పంచములను జాగృతులను చేస్తాడు. **పట్టణీకరణ**

కవి తాను నియంతగా మారితే ఎలా పరిపాలించగలడో ఊహిస్తూ ఉంటాడు. పంచములు పురోగమిస్తే, అధికారంలోకి వస్తే చెయ్యవలసిన పనులేమున్నాయో చెబుతాడు.

“ప్రకృతిలో రేయి పవలట్లు,
ప్రభుత్వలోన

పక్షములు రెండె యుండుట
ప్రజకు సుఖము”

దేశానికంతటికీ రెండు పార్టీల విధానమే శ్రేయస్కరం. రెండు కంటే ఎక్కువ పార్టీలు అనవసరమని భీమన్న అభిప్రాయం. ఒక పార్టీ అధికారంలోనూ, రెండవ పార్టీ ప్రతిపక్షంలోనూ ఉంటూ తప్పింపులను సరిదిద్దుకొంటూ సాగిపోవాలంటాడు.

మామూలుగా రాజకీయ నాయకులు అధికారం వచ్చాక ఎలా రంగులు మారుస్తారో తెలియజేస్తాడు.

“ఎన్నికల ముందు గొర్రెలు; ఎన్నికలలో
వన్నె నక్కలు, హైనాలు; ఎన్నికైన
క్షణము నుండియు సింహాలు, శార్పలాలు;
పదవులెవడిచ్చునో వాడె ప్రభువు తమకు!”

దేశానికి అధ్యక్ష తరహా పాలన అత్యవసరంగా కవి భావిస్తాడు. నేటి ప్రజా ప్రభుత్వాల కంటే నాటి రాచరిక పరిపాలనే ఎంతో మానవత్వంతో కూడుకొన్నదని భావిస్తాడు. “... నాటి రాజరికమే నైతికముగ ఎన్నో రెట్లు మేలు, ప్రతిభకు కిరీటమది, చితాభస్మమద్ది!” అని తేల్చేస్తాడు.

పట్టణీకరణ భీమన్న లక్ష్యం. మనిషి పురోగమనం కింది నుంచి పైకి, పల్లె నుంచి పట్టణానికి కొనసాగాలి అంటాడు. అలాంటి ప్రగతినే ‘పట్టణీకరణ’ అంటున్నాడు. కుల, మత వైషమ్యాలతో, నిమోన్నతాలతోనూ, వెలితోనూ సతమవుతున్న మన దేశానికి ‘పట్టణీకరణ’ మంచి ఔషధంగా భావిస్తాడు. మాలపేట, మాదిగపేట అంటూ హీనంగా జనావాసాలను గుర్తించే పద్ధతిని నిర్మూలించడం ‘పట్టణీకరణ’ ద్వారానే సాధ్యమని నమ్మిన వ్యక్తి భీమన్న. ఇంతకీ ‘పట్టణీకరణ’ అంటే ఎలా నిర్వచించుకోవచ్చో కూడా చెబుతాడు.

**మాల, మాదిగలు ఒకప్పుడు
అన్నదమ్ములే! ఒక తల్లి బిడ్డలే! అన్న
నూలు వృత్తిని - తమ్ముడు తోలు వృత్తిని
అవలంబించడం వల్లనూ, వృత్తులలోని
వ్యత్యాసాలు ఈ రెండు వర్గాలను
ఉపకులాలను చేసాయంటాడు.
హరిజనులు, గిరిజనులు - వంటి
బహుజనులు ఆదిలో ఒకే జాతి వాళ్ళని
వివరిస్తాడు.**

“ఊరికి దూరంగా చిన్న చిన్న పల్లెలను, పేటలను రద్దు చేసి, వాటిని సమీపంలో ఉండే పట్టణాలలో కలిపివేయాలి. పట్టణం లోపల కాకపోతే వెలుపల, పట్టణ వీధుల్ని అనుకొని వుండేటట్లు వీధులు తీర్చి ఇక్కడ కట్టాలి. ఆ ఇళ్ళను దూర గ్రామాల వాళ్ళకు ఇవ్వాలి. దాంతో కుగ్రామాల దిక్కుమాలిన స్థితి తొలగిపోయి సాంఘిక వ్యత్యాసాల బెడద కూడా అంతరిస్తుంది. పట్టణం అంటే ఆధునిక సౌకర్యాలన్నీ ప్రతి వ్యక్తికీ అందుబాటులో వుండే జనావాసం అని నా నిర్వచనం. డాక్టర్లు, ఆస్పత్రి, ఆరోగ్య కేంద్రం, హైస్కూలు, క్రీడాస్థలం, కమ్యూనిటీ సెంటర్, రేడియో, పోలీస్ స్టేషన్ వంటి ఆధునిక అవసరాలన్నీ అందుబాటులో వుండేదే పట్టణం అంటే!”

పంచమాధికారం:

పంచమ తత్వ నిర్దేశన సూత్రాలలో ఐదవదీ ముఖ్యమైనదీ పంచములకు అధికారం రావడం.

“మాలలు రాజులొదురు సు
మా అని కోకిల వోలె కాదు, సిం
హాలకు బోధిస్తాను క్రి
యన్ గళమెత్తి; మాల గూడులన్
మూలుగుచున్న మించు మల
మోడుగులారా! వినుండు, లేండు! మి
త్రాలయ సుప్రభాతముల

స్వాగతముల్ గొని విక్రమింపుడీ!”
అంటూ ఊరికి దూరంగా ఉన్న పంచమ పేటల్లో అణగారిన పోతున్న దీనార్థులకు కవి పిలుపునిస్తాడు. నాలుగు వర్ణాలన్న హైందవ వర్ణంలో ఐదవ వర్ణంగా కలిసి పోవలసిందిగా ఉద్బోధిస్తాడు. కవిది పంచమ స్వరమే ఐనా, సింహాలను మేల్కొలిపే శంఖారావంగా అభివర్ణిస్తాడు. రాజకీయాధికారం చెలాయించే ప్రతి పార్టీ కులానికే ప్రాధాన్యమిస్తుంది. క్రింది కులాల వాళ్ళు- పంచములు అధికారంలోకి వస్తే మిగిలిన కులాల వైఫల్యాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని ఉత్తమ లక్ష్యాలతో సాగిపోవాలని చెబుతాడు.

“ఏ కులమన్న ప్రశ్న ఇపు
డెందుకు? పాలక వర్ణ దుష్ట బు
ద్ధే కద హేతువెందుకు! యిపు
డేలేడి వంతిక మాలవారిడే;
పై కులముల్ స్వదేశమును
బానిస జేసిరి, క్రిందివారు తత్
ధీ కళ నుద్దరింపవలె;
దేశము లోకము నేలగా వలెన్!”

అస్పృశ్యులంటూ దూరంగా పంచములను ఉంచడం ఇంక సహించబోయేది లేదంటాడు. పంచములే అధికారములోకి వస్తే భారత జాతి నామరూపాలే లేనిదై పోతుంది అంటాడు.

“బదుగు వర్ణాలు కళ్ళెము పట్టుకున్న
భరత జాతి చరిత్ర ఆఖరి పోవు”

అని హెచ్చరిస్తాడు. పంచములు అధికారములోకి రాగలిగే పరిస్థితి ఎంతో దూరం లేదని ఆశాభావం వ్యక్తం చేస్తాడు.

ముగింపు:

“పంచమ స్వరం” కావ్యం ఒక్కటే కాదు. బోయి భీమన్న రచనలు ఎక్కువగా పంచముల స్థితిగతులను తెల్పేవే! తన పంచమ జాతి హీన దశలో ఉండకూడదని కవి ఆశపడ్డాడు. తన ఆశలు నెరవేరే పరిస్థితులు కనబడకపోతుండడంతో నిరాశపడ్డాడు- భంగపడ్డాడు. ఆ భంగపాటులోంచే పంచమోద్ధరణకు ‘పంచమ స్వరం’ పుట్టింది. పంచములకు కనీసం బ్రతికే యోగ్యత కల్పించని కాకుల మూకల సమాజాన్ని తన కావ్యం ద్వారా కవి హెచ్చరిస్తున్నాడు. నీచులు ప్రగతికి నిరోధకాలొకారు. పంచములు మాత్రం ప్రగతికై పాటుపడాలని చెబుతాడు. పంచముల దుస్థితికి హైందవ సాహిత్యం కూడా ఒక కారణమని భీమన్న భావించాడు. సవర్ణులు ప్రాచీన సాహిత్యంలో అననుకూలమైన, ప్రతికూలమైన విషయాలను అణచిపెట్టిన స్వార్థ బుద్ధి మొత్తం భారత జాతిని నాశనం చేసే పరిస్థితికి తెచ్చిందని వాపోతాడు. ఒక సందర్భంలో “పంచమ స్వరం” కావ్యం త్వరితంగా ప్రకటించాలని తాపత్రయ పడ్డాడు. వ్యాసుడు, వాల్మీకి మతంగుడు మొదలైన వారు పంచములనీ- పంచముల సాహిత్యమే నేటి సాహిత్యానికి మూలమనీ తెలియజేస్తాడు.

“పంచమ స్వరం” కావ్యం ఒక్కటే కాదు. బోయి భీమన్న రచనలు ఎక్కువగా పంచముల స్థితిగతులను తెల్పేవే! తన పంచమ జాతి హీన దశలో ఉండకూడదని కవి ఆశపడ్డాడు. తన ఆశలు నెరవేరే పరిస్థితులు కనబడకపోతుండడంతో నిరాశపడ్డాడు- భంగపడ్డాడు.

పంచమాధికారం భీమన్న కవితా ధ్యేయం. తన ధ్యేయ సాధనకు నిరంతర పోరాటం సాగించాడు. తన సాహిత్య జీవితాన్ని పంచముల అభివృద్ధికి అంకితం చేసాడు. భీమన్న పోరాట యోధుడు. ఆశావాది! మానవతావాది! పంచమస్వరంలో ప్రతిపాదించిన అంశాలు అందరూ అంగీకరించకపోవచ్చు. అంగీకరించినా - అంగీకరించకపోయినా భీమన్న వ్యక్తిగా చేసిన సాహిత్య సేవను - దాని వెనుక నిక్షిప్తమై ఉన్న అకుంతిత దీక్షను - అందుకోసం పడిన శ్రమను ప్రశంసించవలసిన అవసరం ఎంతో ఉంది. బోయి భీమన్న స్ఫురద్రూపి! అందగాడు వస్త్రేణ, వపుషా, వాచా

విద్యయా, వినయేన చ
వకార పంచభి: హీన:
నరో నా యాతి గౌరవం!”-

అని తెలిసినవాడు. ఆకారం, వాక్కు, విద్య, వినయం భీమన్నలో ఆధిపత్య స్థానంలో ఉన్నా భీమన్న వస్త్ర ధారణలో అతి సామాన్యుడు. ఐతే ఈ సామాన్యుడు- పైగా పంచముడు- పంచమోద్ధరణకు రాసిన ‘పంచమస్వరం’ కావ్యం పంచములతో పాటు, బహుజనులనూ, చాతుర్వర్ణ ప్రజల మానసాలను ఉద్దీపింపజేస్తుండడంలో సందేహం లేదు. ఒక వ్యక్తి ఒక జీవిత కాలంలో చెయ్యలేనంత సాహిత్య రచన బోయి భీమన్న చేసాడు. అందుకోసం పడని పాట్లు లేవు. వేదాలు వెతికాడు. పురాణాలు శోధించాడు. స్మృతులను తిరస్కరించాడు! మనువును తీవ్ర వాగ్చాణాలతో ముంచెత్తాడు. పంచములైన పంచజనుడు, మతంగుడు, వ్యాసుడు, వాల్మీకి, శివుడు వంటి వారి జీవిత చరిత్రలను పరిశీలించాడు. తెలుగు సాహిత్యానికి - పంచములకూ ఎనలేని సేవ చేసాడు.

అకుంతిత దీక్షాపరుడు, ఆవేశపరుడు, ఆలోచనాపరుడు, మృదు స్వభావి, పుంభావ సరస్వతి, అసమాన ప్రతిభావంతుడు- సాహితీ పంచముడు వెరసి డా. బోయి భీమన్న!

కల్చరల్ డాక్

ప్రసాదమూర్తి

జాగ్రత్త గురూ!
 రెచ్చిపోయి నీ దేశం దరిద్ర్యాన్ని అక్షరీకరిస్తావేమో...
 పేట్రేగి నీ దేశం మత హింసను
 రంగుల్లో దృశ్యమానం చేస్తావేమో...
 ఆందోళనతో నీ దేశంలో అన్యాయాలను .. అక్రమాలను
 ఖండిస్తూ నిప్పుల సంగీతమై మండిపోతావేమో...
 జాగ్రత్తరా బాబూ!
 దేశ భక్తులకు ఆగ్రహం వస్తుంది
 నిన్ను దేశద్రోహిగా చిత్రీకరించి చించిపారేస్తారు
 నీ కళ్ళ ముందు మురికిని మిన్నేటి పరికిణీలా
 వర్ణించాలి
 నీ ముందు పడివున్న భిక్షు వర్షియసి ని
 బళ్ళర్యూరాయ్ గానో... శిల్పా శెట్టిగానో అభివర్ణించాలి
 భద్రం తప్పి!
 ఆకలి ఇండెక్స్ లో మన దేశం అగ్రస్థానంలో ఉందని
 కరిగి కరిగి కన్నీరయ్యేవు సుమా!
 సంస్కృతీ పరిరక్షకులకు నరాలు తెగుతాయి
 నువ్వు సొంత దేశం దరిద్ర్యాన్ని అమ్ముకునే
 పరాయి దేశం కిరాయి రాతగాడిగా కీర్తికెక్కుతావు
 ఆకలి చావులనైనా.. ఆత్మహత్యలనైనా..
 అదృష్టవంతులకు స్వర్గ ప్రాప్తి దొరికిందని భావప్రాప్తి
 పొందాలి

గ్రోత్ చూడరా నాయనా!
 ప్రసూతి మరణాల్లోనో.. బాలకార్మికుల వాహనాల్లోనో కాదు
 నిర్వాసితుల కన్నీళ్ళలోనో... నిర్భాగ్యుల పీడ కలలోనో కాదు
 సెవన్ పాయింట్ .. ఎయిట్ పాయింట్... నైన్ పాయింట్!
 అధదీ పాయింట్! అంకెలు చూడు!
 అంకెల్లో అభివృద్ధి చూడు
 లేకుంటే కరుస్తాయి.. నీ గుండె నిండా గాట్లు పెట్టి అరుస్తాయి
 యూ స్టూఫిడ్ డాగ్!
 బివేరాఫ్ కల్చరల్ డాగ్స్!!
 (షమ్ డాగ్ సినిమాపై వివాదానికి స్పందనగా)

ఏకలవ్యుడు

ఏకలవ్యుడా!
 నాడు కేవలం నీ బొటనవ్రేలు
 మాత్రమే కత్తిరించబడింది కానీ
 ఈ సమాజపు చెయ్యి మొత్తం
 కత్తిరించబడిందా ఏమిటి?
 ఎవరూ చెయ్యి ఎత్తలేదు!

గురుభక్తి అనే ముసుగులో
 ఎవరూ పెదవి విప్పలేదు
 అసమానత్వపు స్వార్థపు మాటల్ని
 మీరందరూ మౌనంగా స్వీకరించారు
 దీనికి మీరేమనుకుంటున్నారు
 ఇదే నేటి మా ప్రశ్న

హిందీమూలం: డా॥ సుశీలా టాక్ భారే

అనువాదం: డా॥ జి.వి. రత్నాకర్

తర్కం. మీమాంసల చరిత్ర
 ఎవరిని ప్రశంసించింది
 గ్రుడ్డి గురుభక్తినా
 లేక నపుంసక వీరత్వాన్నా?

మహాభారత విజేత పార్థుడు
 ప్రశంసనీయుడైనాడు
 మరి నువ్వెందుకు
 దయకి పాత్రుడైనావు?

ఆవలి గట్టుపై ఆశల నిలీక్షణ

అఫ్ఘాన్ శరణార్థ మహిళల
కవిత్వ పరిచయం

■ పసుపులేటి గీత

‘నా పెదవులు దగ్ధమయ్యాయి
వాటి బూడిదని నీకు పంపుతున్నా
....., మధుర గీతాల టెహరాన్
వక్షల పాటలూ, నా హృదయమూ
నీ పెదవుల్ని కాలేసి
వాటి వెలిబూదిని నాకు పంపుతాయి...’

-షకీలీ ఎర్షాదీ

పారిపోవడమంటే యుద్ధం చేసినంత సులభం కాదు. పెరట్లో ప్రేమగా పెంచిన గుమ్మడిపాదూ, పొయ్యి దగ్గర కళ్ళతోనే కబుర్లు చెబుతూ పాలకాగు కేసి ఆశగా చూసే పిల్లకూనా, పక్కింట్లో తొలిచూలు ఇల్లాలూ, కుక్కిమంచం లోంచే ప్రపంచాన్ని పాలించే ముసలివొగ్గూ, రోజూ దూరంగా కనిపించే పజ్జెన్ను చేలూ, ఒడిదిగకుండా సతాయించే బుజ్జిగాళ్ళూ, కళ్ళలోగిలి నిండా కలల అంగీలతో కిలకిలలాడే వయసు పిల్లలు, వొట్టిపోయి నాలుగు గడ్డిపరకల కోసం ఆశగా చూసే ముసలి గేదె, మూలనున్న చీపురూ, అటక మీది చింతపందూ, ఇంకా ఇంకా నిత్యచలనశీలమైన బతుకు చిత్తరువు కళ్ళముందే భిద్రమైపోతుంటే, ప్రాణాలుగ్గబట్టుకుని, పిల్లల్ని కడుపులో దాచుకుని పారిపోవడమంటే యుద్ధం చేసినంత, దౌర్జన్యం చేసినంత సులభం కాదు. ఇంత కష్టాన్నీ కన్నీళ్ళలో దాచుకుని దేశం కాని దేశానికీ, సరిహద్దులకావలకీ పరుగు పెట్టడమంటే యుద్ధట్యాంకుల్ని నడిపినంత సులభం కాదు. సరిహద్దుల్ని దాటి సరిహద్దుల్లేని అవమానంలోకీ, అయోమయంలోకీ, అయోవేదనలోకీ నిశ్శబ్దంగా అడుగు పెట్టడం కంటే బాంబుపేలుళ్ళకి చెవి ఒగ్గడమే సులభం.

నేలలోకి చొచ్చుకుపోయిన వేళ్లతో గడ్డిపరక కూడా తన ఉనికిని చాటుకునే ఈ ప్రకృతిలో, మనిషి మాత్రం తన ఉనికిని గుండెలోతుల్లోంచి పెకలించుకుని దివాళా తీసి ప్రవాసానికి వెళుతుంటాడు. ప్రవాసమంటే కేవలం ఊరినీ, ఇంటినీ, అయిన వాళ్ళనీ పోగొట్టుకోవడమే కాదు, ‘నా’ అన్న సర్వస్వాన్ని మనసుతో సహా, అందులోని ఆర్థతానుభూతులన్నింటినీ బోకున బలిపెట్టుకోవడమే. ఇంతటి దాష్ట్యకానికి గురై, పరాయి పంచలో చేతిపనితో పొట్టపోసుకుంటూ అంతూదరీ లేని తమ ఆవేదనకి అక్షరరూపమిస్తున్నారు కొందరు అఫ్ఘాన్ శరణార్థ

మహిళలు. మాతృదేశాన్ని పోగొట్టుకున్న మనిషి, రచనా ప్రపంచంలోనే ఆ లోటును తీర్చుకుంటాడని జర్మన్ సామాజిక శాస్త్రవేత్త థియోడర్ అదార్నో అన్న మాటల్ని వీళ్ళు నిజం చేస్తున్నారు. వీళ్ళంతా కవులుగా తమ ప్రతిభా విశేషాలతో ప్రపంచాన్ని మెప్పించే ప్రయత్నం చేస్తున్న మేధావులు, ఉన్నత విద్యావంతులు కారు. కేవలం ఎంట్రాయిడరీ వంటి చేతిపనులతో జీవనయానం సాగిస్తున్న అతిసామాన్య మహిళలు. జీవితాన్ని మించిన మేధోప్రక్రియ లేదు. అందుకే వీళ్ళకి ఎలాంటి ప్రత్యేకార్హతలూ అవసరం లేదు. సోవియెట్ దాడుల కాలం నుంచీ, నిన్నుమొన్నటి తాలిబన్ కర్కశపాలన వరకూ అష్టనీలకు ప్రవాసమే తగిన ప్రత్యామ్నాయమైంది. దేశం వీడి ఎక్కడికెళ్ళాలన్న ప్రశ్నకు వీరు వెంటనే చెప్పే జవాబు ఇరాన్. అఫ్ఘాన్ శరణార్థులు 1970ల నుంచీ ఇరాన్ కు ప్రవాసం వెళ్ళటం పరిపాటి. ముస్లిం జీవనశైలితో పాటు అఫ్ఘాన్ నుంచి వచ్చే వాళ్లంటే ఇరాన్ ఒక ప్రత్యేక అభిమానాన్ని చూపడమే ఇందుకు కారణం. కానీ పరిస్థితి ఎప్పుడూ ఒక్కలా లేదు. ముఖ్యంగా అఫ్ఘాన్ లో అమెరికా దాడులు, తాలిబన్ ప్రతిఘటనల తరువాత ఇరాన్, అఫ్ఘాన్ శరణార్థులను అనుమానించడం మొదలు పెట్టింది. వీళ్ళ వల్ల తమ దేశంలో స్థానిక అలజడులేమైనా తలెత్తుతాయోమోసన్న అనుమానం ఇరాన్ ది. అదీకాక పరాయి దేశం నుంచి వచ్చే వీళ్ళ మాదక ద్రవ్యాల సృష్టిగ్ వంటి నేరాలకు పాల్పడుతున్నారన్నది కూడా ఇరాన్ అభియోగం. స్థానిక ఇరానీయులకు కూడా అఫ్ఘాన్ శరణార్థులంటే దొంగలూ, అబద్ధాలకోరులన్న చిన్నచూపుంది. కానీ ప్రవాసలుగా వచ్చిన అఫ్ఘాన్ మహిళలకి మాత్రం ఇరాన్ కొంత ఊరటనిచ్చిందనే చెప్పాలి. తాలిబన్ పాలనలో పూర్తిగా ఇంటికే పరిమితమై, విద్యకీ, వికాసానికీ దూరమైన ఈ మహిళలకి ఇరాన్ లో చదువుకునే స్వేచ్ఛ లభించింది.

అంత మాత్రం చేత అంతా పూలబాట కాదు. శరణార్థులుగా వీరు ఇరాన్ పౌరులతో సమానమైన విద్య, ఆర్థిక, సామాజికావకాశాల్ని దక్కించుకోలేక పోయారు. పురుషస్వామ్య సమాజంతో పోరాడి కళ్ళముందు ఇరాన్ మహిళలు సాధిస్తున్న విజయాల్ని చూసి అఫ్ఘాన్ మహిళా శరణార్థులు తాము పోగొట్టుకుంటున్నదేమిటో గుర్తెరిగి మధన పడుతున్నారు. కానీ ప్రవాసమూ, పరాయి గడ్డ మీద వివక్ష, ఇవేవీ వీరి మనోస్థాయిర్యాన్ని దెబ్బతీయ లేకపోయాయి. అఫ్ఘాన్ మహిళల ఆత్మవిశ్వాసానికి వారి కవితలే అద్దం పడతాయి. ప్రవాసులుగా బతకడమంటే కన్నీళ్ళ పర్యంతం కావడం కాదనీ, పోగొట్టుకున్న హక్కుల కోసం, నిరసన గళాన్ని విప్పడమనీ వీళ్ళు కొత్త అర్థాన్ని చెబుతున్నారు.

అఫ్ఘానిస్తాన్ సంస్కృతిలో మౌఖిక కవిత్వానికి ప్రముఖ స్థానమే ఉంది. ఇదే ఇవాళ ఇరాన్ లో అఫ్ఘాన్ మహిళా శరణార్థులకు పెట్టని అలంకారమైంది. నిజానికి ఇరాన్ లో అఫ్ఘాన్ పురుషులు కూడా రచనారంగంలో వివక్షకు గురికాక తప్పలేదు. కానీ మహమ్మద్ ఖాజమ్ అనే అఫ్ఘాన్ కవి తాము ఎదుర్కొంటున్న వివక్షను బహిరంగంగా ప్రశ్నించడంతో 1991 నుంచీ ఈ పరిస్థితిలో కొంత మార్పు వచ్చింది. ఇప్పుడు అఫ్ఘాన్ కవయిత్రులు కూడా వివక్షని ప్రశ్నించడం మొదలు పెట్టారు. తమ మాతృదేశమీదా, తాము పుట్టి పెరిగిన నగరాలూ, గ్రామాల మీదా ప్రేమాభిమానాలు మనకు వీరి కవితల్లో కనిపిస్తాయి. 'కాబూల్ కోసం' అన్న కవితలో ఫయక్ జావద్ అనే కవయిత్రి, 'వెన్నెల లేని ఆకాశంతో, నిరంతర నిశ్శబ్ద రాత్రులతో, బలహీనంగా వణికే కాళ్ళతో, జాలిగొలిపే నా ప్రియ నగరమా, హఠాత్తుగా నీ దురవస్థ నాలోకి జ్వరంలా పాకి రక్తమోడుతుంది || లే ప్రియతమా, నిన్ను తలచుకుని గర్విం చే నా గుండెబలంతో లే, కాయగాచిన నీ చేతిని నా చేతికందించు || లే పైకి లే, లేచి నిలువో, నువ్వు నిలబడగలవు...' అంటూ కాబూల్ కి ధైర్యం చెబుతుంది. కాబూల్, కాందహార్, హెరట్, మజర్ వంటి అఫ్ఘాన్ పట్టణాలన్నింటినీ ఈమె తన ప్రియలుగా సంబోధిస్తూ, ఆ ప్రియలతో వడక పంచుకుంటానంటుంది. ఒకరకంగా ఇది తమ ప్రవాసాన్ని, ఆ జీవితంలోని ఎగుడుదిగుళ్ళనీ ఎద్దేవా చేయడమే.

ఇరాన్ లోని రాజకీయ, సాంస్కృతిక, చారిత్రక పరిస్థితులతో పాటు, ఇరాన్ మహిళోద్యమ ప్రభావం కూడా అఫ్ఘాన్ మహిళలపై ప్రభావం చూపింది. దీని వల్లనే వీరి కవితల్లో లైంగిక సమస్యల ప్రస్తావన కూడా కనిపిస్తుంది. 'ఆడవాళ్ళంటే మూలన పడివుండాలనొద్దు, నిస్సహాయంగా, బలహీనంగా, పరువుగా పడివుండాలనొద్దు || నాన్నేదని ఇద్దరు అనాథలు నన్నడుగుతున్నారు || వాళ్ళనెవరు పోషిస్తారు, నేనేం జవాబు చెప్పాలి || నేనెంత అక్రోశించాలి || ఒక్కోసారి నేనే నాన్నను, ఒక్కోసారి నేనే అమ్మను||' అంటూ సిమిన్ హాసీన్ జాదె ఆగ్రహిస్తోంది. 'తల్లి పాదాల చెంత స్వర్గం ఉంటుందని నా స్త్రీత్వానికి తెలుసు || కానీ

నా కనుబొమలు పలచబారి పోతూనే ఉన్నాయి || ఒకానొకనాడు స్వర్గం నాదవుతుంది || అప్పుడు నేనే వదులు బట్టలు తొడుక్కుని, నరకజ్వాలలపై ఒక పాపను ఉమ్ముతాను...' అంటూ మాతృత్వమే స్త్రీత్వమన్న సాంస్కృతిక పెత్తందారీతనాన్ని 'పాపని ఉమ్ముడమనే' వాక్యంతో సవాలు చేస్తుంది మరియు బొర్కామని అనే అఫ్ఘాన్ శరణార్థ కవయిత్రి. అయినప్పటికీ మహిళా స్వాతంత్ర్యానికి విలువనిచ్చే సంస్కృతి నుంచి తానొచ్చినని, తమకు పాశ్చాత్యదేశాల బోధనలేవీ అక్కర్లేదని కూడా ఈమె బలంగా చెబుతుంది.

ఇరాన్ లో సుప్రసిద్ధ అఫ్ఘాన్ కవయిత్రి మహబూబె ఇబ్రహీమి, 'సరిహద్దుకు) ఇవతల నా గొంతులో అద్దం పడిన చిద్ద కవితా శకలం, అవతల కాందహార్ పెదవులపై పుష్పించే కవితా సుమాలి || సరిహద్దుకీవలి వైపున ఆశ నిరీక్షిస్తోంది, ఆవలి వైపున నదికి సమీపంలో వసంతం చిగురించింది ||' అంటూ 'సరిహద్దు' అనే కవితలో మాతృదేశం వైపు ఆశగా చూసే ప్రవాసవేదనను అక్షరీకరించింది. 'రాత్రి

గడచిపోయింది, ఉదయం విప్పారింది || ఈ గట్టున నేనున్నాను, నన్ను నేను తెలుసుకోనీ || మంచు నా భుజాల మీద నీలిమచ్చని మిగిల్చింది || నన్ను వసంతంలోకి ఆహ్వానించు || నా నిశ్శబ్ద మాధుర్యం గురించి నీకే తెలుసు || వేణురాగంతో శృతి కలవనీ || శలభపు రెక్కల మీద దురదృష్టం నిప్పురాతల్ని రాసింది || చీకటి సెగల భారం నుంచి నాకు విముక్తి కలిగించు || నేనిదివరకే ఏకాకితనపు వేదనకి స్వస్తి చెప్పేశాను || ఈ రాత్రి నాకీ సత్యదర్పణపు చెరను తప్పించు ||' అంటూ జియా గోల్ నుల్తానీ అఫ్ఘాన్ మహిళలు అనుభవిస్తున్న ప్రవాస భారాన్ని కవితీకరించింది. మారిన పరిస్థితుల దృష్ట్యా ఇప్పుడిప్పుడు కొందరు

అఫ్ఘాన్ కు తిరిగి వెళ్ళడానికి ఉద్యుక్తులవుతున్నప్పటికీ, నేటికీ పిల్లల ఆటబొమ్మల్లో సైతం బాంబులు పేలుతున్న వాస్తవాన్ని ఎవరూ కాదనలేరు. అందుకే ఈ ప్రవాసానికీ, వివక్షాపూరిత శరణార్థ జీవితాలకు ఇప్పటికీప్పుడు భరతవాక్యం పలికే అవకాశం వీరికి లేనట్టే.

ఆడవాళ్ళకి అచ్చొచ్చిన విద్య కుట్లు, అల్లికలంటారే, అలా పువ్వులు కుడుతున్న అమ్మాయి ఎలాంటిందంటే బ్రాకెట్లలో వున్న పులిలాంటిందంటుంది జారా హాసీన్ జాదె అనే మరో కవయిత్రి. తన కవితలోని అమ్మాయి చుట్టూ ఉన్న బ్రాకెట్లు, మూసి ఉండవచ్చు, లేదా తెరచి ఉండవచ్చునని కూడా ఆమె హెచ్చరిస్తుంది. ఈ రచయిత్రి ఒకవైపు కవితా వ్యాసంగాన్ని సాగిస్తూనే, మరోవైపు కుట్లు, అల్లికలతో పొట్టపోసుకుంటోంది. 'గజల్ ని ఆలపించు, కానీ దానర్థం దుఃఖభారం కింద నలిగి చనిపోవడం కాదంటూ' ఇబ్రహీమి మరో కవితలో ప్రకటించిన ఆత్మవిశ్వాసమే ఇవాళ అఫ్ఘాన్ శరణార్థ మహిళలందరి అంతఃకరణం.

(నెట్ కథనాల ఆధారంగా)

సెటిల్మెంట్లు

◆ కథ

■ ఎలికట్టె శంకర్ రావు

‘బొబూ గడ్డం సైదులన్న ఇల్లు యాద?’ మోటార్ సైకిల్ ఆవి అడిగిండు గోవిందరెడ్డి. నవార్కరు బొమ్మకు ఎడమరోకు వైన్షాపు తాళాలు తీస్తున్న పిలగాడు వెనకకు తిరిగి చూసిండు. మోటార్ సైకిలు మనిషి తననే అడుగుతుండని అర్థమైంది. మొకం నిండా కొట్టొచ్చినట్టు ఆశ్చర్యం. ఊరికి కొత్త మొకమా ఏంది అనుకుండు.

‘ఇగో ఆడ ఫ్లయ్ ఓవర్ కనిపిస్తుంది చూడు. దానికి ఎడమరోకు కిందంగ పోతె రౌండ్ సందుల ఉంది. బాదం చెట్టు కన్పిస్తుంది. అదే అన్న ఇల్లు’ అని వేలు పెట్టి చూపించిండు పిలగాడు. రెండు నెలల కిందటి వరకు కూడా సావర్కర్ నగర్ ల ఎవరి అడ్రస్ అడిగినా సైదులన్న ఇల్లు తెల్లుగా. అడికి పోయి ఎవల్ని అడిగినా చెవుతరు’ అనెటోళ్ళు. ఫ్లయ్ ఓవర్ కట్టినంక అదే అడ్రసైంది.

గోవిందరెడ్డి సక్కగ వొచ్చి బాదం చెట్టు ఇంటి ముందల ఆగిండు ఇల్లును తేరిపార చూసిండు. మోతాదు ఇల్లు. పాత కాలం నాటిది. ముందు సాయమానుకు బెంగ్లారు పెంక కప్పు. బాదం చెట్టున్న రోకు కొద్దిపాటి ఖాళీ జాగ ఉంది. బెదురు బెదురుగా తలుపులు తీసి లోపలికి చూసిండు. బాదం చెట్టుకింద రెండు చెక్క బెంచీలు. ఒక దాని మీద కూసాని పేపర్ల బొమ్మలు చూస్తుండు రాజు. ‘సైదులన్న ఉండా’ అన్న మాటకు దర్వాజ దిక్కు చూసిండు. తన దిక్కే చూస్తున్న మనిషి. ఉండు అన్నట్టుగా తలాడించిండు. గోవిందరెడ్డి చెట్టు కిందికొచ్చిండు.

‘తింటుండు. వస్తడు కూసో’ ఖాళీ బెంచి సూపిచ్చిండు రాజు. రాజే మల్లా మాట్లాడిండు మాటలు కలపాలన్నట్టుగా. ‘అన్నకు సద్దిబువ్వు తినటం అలవాటు. పొద్దున లేస్తే బొచ్చెడు పనులుగా. ఎటుపోతడో ఎప్పుడొస్తడో’ గోవిందరెడ్డికి రాజుతో పెద్ద పరిచయం ఏమి లేదు. కాకపోతే రామగిరిలో అప్పుడప్పుడు చూసిన గుర్తు. ముఖ పరిచయం అంతే.

ఉదయం ఎనిమిది గంటలు అయ్యుంటది. ఎండ అప్పుడికే ముదురుతుంది.

మనిషి వస్తున్న అలికిడికి సాయమాను దిక్కు చూసిండు గోవిందరెడ్డి. గడ్డం సైదులు లుంగితో మూతి తుడ్డుకుంట వచ్చిండు. బనీను వేసుకుండు. మెడ మీద, బుజాల మీద కత్తిగాట్లు. కాయలు కాసి ఉన్నయ్. మనిషి గట్టిగా నిలారుగా ఉండు.

‘సమస్తే అన్నా’ సైదులును పలకరించిండు గోవిందరెడ్డి. చంద్రబాబోలిగ చెయ్యాడించిండు సైదులు. బెంచి మీద కూసోని కాలు మీద కాలేసుకుండు.

‘అన్నా నా పేరు గోవిందరెడ్డి’ పరిచయం చేసుకోబోయిండు గోవిందరెడ్డి.

‘అరె నువ్వెండుకు తెల్వదు రెడ్డి. మస్తుసార్లు చూసిన’ సైదులు నవ్వుతూ అన్నడు.

గోవిందరెడ్డి బెరుకు బెరుకుగా బెంచి కొసకు కూసాని ముందుకు వంగిండు.

‘అన్నా పనిబడి వచ్చిన’ ఉపోద్ఘాతంగా అన్నడు గోవిందరెడ్డి. పనిలేకుంట తనకాడికి ఎవరొస్తరు అనుకుని చెప్పమన్నట్టుగా చూసిండు సైదులు.

‘అన్న భూమి పంచాతీ. అప్పుడప్పుడు షాట్లు కొని అమ్ముత. ఈ నడుమ పానగల్ బైపాస్ కాడ మూడొందల గజాలు బేరం జేసిన. ఇరవై వేలు బయానా ఇచ్చిన. తీరా ఇప్పుడాడు సప్పుడు జేస్తలేదు. అని పెండ్లామేమో నోరు జేస్తుంది’

‘ఎండుకు ... బయానా తీసుకుండన్నవుగా. మళ్ళెండుకు కిరికిరి జేస్తుండు’ సైదులు తలకాయ వెనుకకు వంచి అలోచిస్తున్నట్టుగా అన్నడు.

‘ధరలు పెరిగినయంట. ఆ ధరకు ఎట్టిస్త అంటుండు’.

‘అట్టుయితే ఎట్ల. బయానా తీసుకున్నంక తప్పుతాది. అట్ల చేస్తే ఊకుంటరా ఏంది. కాలేతులు కట్టి పట్ట చేయించుకోరు. ఇంతకు ఎవడాడు’

సైదులు గొంతులో కరుకు దనానికి గోవిందరెడ్డికే భయమనిపించింది. గడ్డం సైదులు గురించి నల్లగొండ సొంతం తెలుసు. పేరు చెప్పితే పెద్దపెద్దోల్లే ఉచ్చ పోసుకుంటరు. నలుగుర్ని సంపిందని కేసులు పెట్టిండ్రు పోలీసులు. సాక్షాలు లేవని కోర్టు కొట్టేసింది. ఎనిమిదేండ్ల పాటు రాడీషీటు కూడా ఉంది. ఆ తరువాత రాజకీయాల్లోకి వచ్చిండు.

గోవిందరెడ్డి తేరుకొని 'రామచంద్రం అని పానగల్లులో ఉంటడన్నా' అన్నడు.

'ఏం జేస్తాడు ఆడు'.

'పాత ఇసుప సామాను దుకాణం నడుపుతడన్నా. సీసాలు, పేపర్లు, ఇసుప రేకులు కొని అమ్ముతాడు'.

'సరే! నేను మాట్లాడతలే. రెండు మూడు దినాలైనా కలుపు.

"గోవిందరెడ్డితో మాట్లాడేది ఏమీ లేదన్నట్లుగా లేచిండు." అరె రాజూ! ఆడెవడో పట్టుకరా' అని చెప్పుకుంటు ఇంట్లోకి పోయిండు.

గోవిందరెడ్డితో పాటు బయటికి వచ్చిండు రాజూ.

గోవిందరెడ్డి బండి తీసుకుంటు 'అన్నకు చెప్పే జర నిన్ను కూడ చూసుకుంటు గని' అన్నడు.

రాజూ పకపక నవ్వి 'అన్న సరే అంటే అయిపోయె. మళ్ళీ చెప్పేది ఏముంటది, తల్లి... గంటల పట్టుకరాము అన్నీ.

కాకపోతే నీ దిక్కు కొద్దిగనన్న న్యాయం ఉండాలె.' అన్నడు.

గోవిందరెడ్డి బండి చాలే చేస్తుంటే 'అన్న పర్సంటేజీ తెలుసుగా, ఇప్పుడిచ్చినా ముట్టడు. పనైనాక నకరాలు చేస్తే ఊకోడు.' సీరియస్ గా చెప్పిండు రాజూ.

'నాకు తెల్లదానే. అన్నని కాదని పోతనా ఏంది' మాటతో పాటే మోటారు సైకిల్ కదిలింది.

రాజూ స్కూటర్ నడుపుతుంటే సైదులు వెనుక సీటు మీద కూసుండు.

'పానగల్లులో కలిసినాడారా? ఏంది ఆని సంగతి' గోవిందరెడ్డి యాదికొచ్చి అడిగిండు సైదులు.

'అనా పానగల్లు పోయిన. మొన్న కలవలే. నిన్న కలిసిండు. నీ పేరు చెప్పి కలవమన్న. ఆనికి గోశి తడిసినంత వనైంది. ఆని బామ్మర్దిని తీసుకొని వస్తనన్నడు.

'ఏమంటుండు.'

'ఆడు మెత్తబోని లెక్కనే అనిపించిండు అన్నా. వస్తాపాపా అన్నడు' రాజూ చెప్పిండు.

'మరి రమ్మను. గుళ్ళే కూసుందాం. అట్లనే ఆ రెడ్డిని ఫోన్ నెంబరు ఉందిగా. ఫోన్ చేసి పిలుపు.' ఇంక ఆ ముచ్చట మాట్లాడాల్సింది ఏమి లేనట్లుగా మౌనంగా ఉండు సైదులు.

'రెడ్డాయిని నిన్న కలిసిండనా. ఓమాట కూడ చెప్పుమన్నడు నీకు. మామూలుగైతె మనకు పదిశాతం గదా. నలిగిన యవారం కాబట్టేమో యాభైవేలు ఇస్తనన్నడు' రాజూ బండి నడుపుతూ చెప్పిండు. సైదులు దాని మీద మాట్లాడకుంటు 'గెస్ట్ హౌజ్ కు పోనియ్. జడ్డీ ముచ్చట ఉండెగా. జర మాట్లాడి వద్దాం.' అన్నడు. స్కూటర్ జడ్డీదిక్కు పోతుంది.

ముత్యాలమ్మ గుడి చెట్టు కింద కూసుండు. సైదులు చిన్నపాటి అరుగు మీద కూసుండు. గోవిందరెడ్డి నిలబడ్డడు కూసోవడానికి సోటు లేక. రామచంద్రం భయంభయంగా నిలబడ్డడు. సన్నటి మనిషి. బతుకులో అలిసిపోయినట్లుగా ఉండు. వక్కన బావమరిది యాదగిరి.

రామచంద్రం భార్య దూరంగా నిలబడి బిత్తిరిబిత్తిరిగా చూస్తుంది. ఆ చూపులో భయం ఉంది.

సాయంత్రం అయిదు అయితున్నా తగ్గని ఎండ. ఉక్కపోతగా ఉంది. 'ఏం పెద్ద మనిషీ! ఏంది సంగతి? గోవిందరెడ్డికి బామి అమ్మినవంటగదా! మళ్ళీంది కిరికిరి.' సైదులు మాటకు రామచంద్రానికి నోట్లై నాలుక తడారిపోయినట్లుగా అయిపోయింది. రామచంద్రం బావమరిది రెండు అడుగులు ముందుకేసి 'అనా ఆయన మాట్లాడాలంటేనే భయపడుతుండు. అసలు సంగతి నేను చెప్పుత' అన్నడు.

సైదులు చెప్పుమన్నట్లుగా చూసిండు.

'అనా ఈయన మా బావ. ఈయనకు 300 గజాల జాగ ఉంది బైపాస్ ల. అది ఆళ్ళ అయ్య సంపాదించిండు ఎనకట. ఓ యవునాయానికి అక్కరొచ్చింది కాదు. బువ్వకు ఎల్లక గుంటూర్ల పదేండ్ల పాటు రిక్ష తొక్కిండు. పిల్లలు పెద్దయ్యిండ్లు. ఊరిమీద పానం గుంజి మళ్ళీచ్చిండు. ఆడపిల్ల ఎదిగింది. పెండ్లి చేయాలని అనుకుండు. చేతులు తూటుపైన లేదు. ఉన్నది అమ్మి లగ్గం చేద్దామని జాగ బేరం పెట్టిండు. బ్రోకరు మల్లేళ్ ఇంకో ఈ రెడ్డిని తీసుకొచ్చిండు. అయ్యాల ధరెంత? ఐదొందలు గజం. లక్ష యాభైవేలకు బేరం కుదిరింది. ఇరవై వేలు బయానా ఇచ్చిండు.' యాదగిరి చెప్పుడు ఆపిండు.

'ఏం పెద్ద మనిషీ! అంతేనా' అడిగిండు సైదులు. మళ్ళీ యాదగిరి దిక్కు తిరిగి నువ్వు కానియ్యి అన్నట్లు చూసిండు. యాదగిరి చెప్పడం మొదలుపెట్టిండు.

'ఈ పైసలతోని బిడ్డ పెండ్లి చేస్త అని సుట్టిర్లు చూసిండు. లగ్గం పెట్టుకుండు. తీరా పైసలన్ననన్న యాళ్లకు ఈ రెడ్డి మొకం చాటేసిండు. పిచ్చికుక్క తిరిగినట్టు తిరిగిండు మా బావ ఆయన ఇంటికి. వాయిదా వచ్చె. పైసలు కట్టవైతివి. లగ్గం పెట్టుకుంటి అని. రెడ్డి శెంకం చేయలే. చివరాకరికి ఇప్పుడు లేవు. అయినా ఆ పనికిమాలిన భూమికి ఇంత ధరా? బ్రోకర్ గాడు నన్ను మోసం చేసిండు. మూడువందలకైతే తీసుకుంటు అన్నడు.

ఎట్లరా భగవంతుడా అని మా అక్క, బావలు తలకాయపట్టుకుండు. కళ్ళాణం వచ్చినా, కక్కొచ్చినా ఆగదుగదా. కనబడ్డోని కాళ్ళు పట్టుకొని అప్పు తెచ్చిండు. ఎట్లనో బిడ్డ పెండ్లి చేసిండు.'

యాదగిరి చెప్పేది విసుకుంటు గోవిందరెడ్డి దిక్కు జూసిండు సైదులు. సైదులు చూపులో ఈ విషయం నువ్వు చెప్పలేదు గదా అన్న భావం గోవిందరెడ్డికి కనబడ్డది. అయినా సైదులు తను తీసుకొచ్చిన పెద్ద మనిషే గదా అనుకుండు.

'నెలబోయింది రెన్నెల్లు బోయింది. నాలుగు నెల్లు బోయింది. రెడ్డి జాడ లేదు. ఈ నడుమనే మా బావ భూమి పక్కన ఆంధ్రజ్యోతి ఆఫీసుకు జాగ తీసుకుండు. భవంతి కడుతుండు. అది తెలిసి చుట్టు పక్కల భూముల ధరలు అమాంతం పెరిగినయ్. ఇయాల గజం రెండువేలు పలుకుతుంది. ఇది తెలిసి ఈ రెడ్డి మల్ల కనబడ్డడు.'

యాదగిరి చెప్పాల్సింది అయిపోయినట్లుగా ఆగిండు.

సైదులు రెడ్డి దిక్కు జూసిండు.

‘అయ్యాల కట్టేదే ఉండె. నాకు జర ఇంట్ల ఇబ్బంది వచ్చె. పైసలకు కష్టమైంది. అయినా మిత్తితోటి కడ్డని అంటున్న గదా అన్నా’ అన్నడు గోవిందరెడ్డి.

‘ఎంత మిత్తి కట్టిస్తావ్?’ సైదులు అడిగింది.

‘రౌండు రూపాలు కట్టిస్తా. ఇంకో మాట చెప్పినా ఇంట’ చెప్పింది గోవిందరెడ్డి.

‘నువ్వేమంటావ్ పెద్ద మనిషి’ రామచంద్రాన్ని అడిగింది సైదులు.

రామచంద్రం రెండు చేతులెత్తి దండం పెట్టింది. మాట మాట్లాడదామన్న తోస్తలేదు.

భూముల ధరలు అంటేనే అంత. ఉన్నట్టుండి ఒక్కసారి పైకి లేస్తాయ్.

అట్లాంటి పంచాయతీలు వుడతయ్ అనుకుండు సైదులు.

బేరం అయ్యింది. బయాన ఇచ్చింది. ఆలస్యం అయినందుకు మిత్తి కట్టిస్తా అంటుండు గోవిందరెడ్డి. న్యాయమే అనిపిస్తుంది.

రామచంద్రం మాటేంది. అయ్యాల అయితే ఆ ధరకు ఇద్దను. నడుమ మొకం సాటేసివి. ఇయ్యాల ఇంత ధర పెరిగినంక వస్తేవి. ఎట్ల ఇస్తా అని. అదీ న్యాయమే అనిపిస్తుంది. ఏం చేయాలే. సైదులు ఆలోచనలు సిగరెట్లు పొగోలిగె సుదులు తిరుగుతున్నయ్.

అంతసేపు వినుకుంట దూరంగా ఉన్న రామచంద్రం భార్య పార్వతమ్మ కండ్లొత్తుకుంట వచ్చింది.

‘అయా ఆడ బిడ్డ పెండ్లికి అక్కరొస్తదని అమ్మదామనుకుంటిమి. బేరమాయే గని అక్కరకు రాదాయె. మా భాధ మేము పడితిమి. ఇయ్యాల భూముల ధరలు పెరిగినయని ఈ పెద్ద మనిషి ఉరుకొచ్చి పైసలు కడ్డ అంటండు. అడగక ముందే మిత్తి కూడ కట్టిస్తా అంటండు. నాయమేనా? పార్వతమ్మ ఒల ఒలా కార్చింది.

కొద్దిసేపు చీమ చిటుక్కుమన్న వినిపించేంత నిశ్శబ్దం.

గోవిందరెడ్డి గొంతు పెంచి ‘అదేంది అమ్మినంక అయిపోయె. ఇయ్యాల ఎట్ల కాదంటరు. ఆలస్యమైతే బేరం క్యాన్సలైతదని ఏమన్న రాసుకున్నమా. కాయితాలు సూద్దాం పట్టరాదు. అన్నడు.

మామూలుగనైతే వాయదా దాటితే బయానా క్యాన్సలైదని, అమ్మినోడు కిరికిరి పెడితే బయానాకు రెండింతలియ్యాలని రాసుకుంటరు. కాని బయానా ఇచ్చిన్నాడు గోవిందరెడ్డి దగ్గరుండి కాగితం రాయించుకుండు తెలివిగ. రామచంద్రం అమ్మేదే చూసుకుండు కాని ఇంకో ఆలోచన చేయలే.

గోవిందరెడ్డి మాటకు రామచంద్రం నక్కీలు పట్టినట్లుగా నిలబడ్డడు. సైదులు దిక్కుమల్లి రెండు చేతులు జోడించాడు రామచంద్రం ‘అదికత’ అది సంగతి. నువు ‘ఇసం పెట్టినా తింట, పదార్థం పెట్టిన తింట’ అన్నడు.

సైదులు ఎన్నో పంచాయతీలు చేసింది. రోజుకు రెండు మూడు సోట్ల కూసుంటడు. ఎక్కడ కూసున్నా టకటకా అయిపోతది. ఇక్కడ మాత్రం ఆలోచనల్లో పడ్డడు. కండ్లు మూసుకొని దీర్ఘంగా కొద్దిసేపు ఆలోచించింది.

రామచంద్రం ఏమైతదో అని భయంగా నిలబడ్డడు. గోవిందరెడ్డి పంచాయతీ తనకు అనుకూలంగానే ఉంటదని ధైర్యంగా ఉండు.

గతిలేక బేరం పెట్టిండు ఒకడు. లాభం కోసం బయానా ఇచ్చిండు ఇంకొకడు. బక్కోడు... బలిసినోడు.... ఆలోచిస్తుంటే సైదులకు ఆలోచన తట్టింది.

‘రెడ్డి! ఇరవై వేలు గదు నువ్వు బయానా ఇచ్చింది. రెండు రూపాల మిత్తి కట్టిస్తాంటున్నవు అంతేనా’ అడిగిండు ఓ నిర్ణయానికి వచ్చినట్లుగా. గోవిందరెడ్డి తలాడించిండు.

‘ఆ ఇరవై వేలు వెనక్కి తీసుకో. అయిదు రూపాయల మిత్తి కట్టిస్తా. ఇగో పెద్ద మనిషి! వారం దినాలల్ల ఆయన పైసలు ఆయనకు ముట్ట చెప్పు.’ అని లేసిండు.

సైదులు మాట వినేసరికి గోవిందరెడ్డికి తల తిరిగినట్లయింది. తేరుకొని ‘అన్నా..’ అని ఏదో చెప్పబోయిండు.

‘మాట్లాడేదేం లేదు’ అని కరుకుగా చెప్పి లేసిండు సైదులు.

సరిగ్గా వారం దినాలకు.... బాదం చెట్టు కింద కుర్చిల కాలుమీద కాలేసుకుని కూసుండు సైదులు. సడీ సప్పుడు లేకుండ బెంచీమీద గోవిందరెడ్డి. ఇంకో బెంచి మీద రామచంద్రం, బావమరిది. అటు రోకు ఇసుప కుర్చి మీద ఇంకో కొత్త మనిషి.

ఇరవై వేలు, మిత్తి కలిపి లెక్కచేసిండు సైదులు.

‘ఇగో రెడ్డి! ఆ అగ్రిమెంటు పేపరు ఇచ్చి ఇయి తీసుకో.’ అన్నడు.

గోవిందరెడ్డి మారు మాట్లాడకుంట కాగితం ఇచ్చిండు. సైదులు ఇచ్చిన పైసలు లాగు జేబుల పెట్టుకుండు.

‘అనా వస్త’ అని లేసి బయటికి నడిచిండు.

రామచంద్రం దిక్కు చూసుకుంట ‘ఏం పెద్దమనిషి! నీకు సమ్మతేగా. నువ్వు లక్షా యాభైవేలకు బేరం చేసినవ్. నేను నాలుగు లక్షలు ఇస్తున్న.’ అన్నడు.

రామచంద్రం సంతృప్తిగా తలాడించిండు.

‘రేపు రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసుకొచ్చి సంతకం పెట్టు. ఇగో ఇప్పుడు రెడ్డి కిచ్చిన బయాన పైసలు పోసు తతిమ్మయి ఆడ్డే తీసుకో.’ అన్నడు.

రామచంద్రం బావమరిదితో పాటే లేసిండు. రెండు చేతులా దండం పెట్టి బయటికి నడిచిండు.

సైదులు ఇసుప కుర్చీ మీద కూసున్న మనిషి దిక్కు చూసి సరాయించిండు. ‘ఇగో రామారావు! చూసినవ్గా! బూమ్మీద తకురారేం లేదు. రౌండు వేలు గజం కాడికి ఆరులక్షలు అయితది. రేపు పట్టుకొని రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసుకురా. ఆల్లు కూడా వస్తరు.’

‘మంచినన్నా. అది అంతకు ముందే మాట్లాడిన సంగతాయె. ఇంక మాట్లాడేదేం ఉంటది’ అనుకుంట రామారావు లేసిండు.

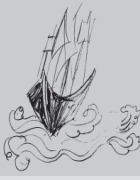

సైదులు బాదం చెట్టు కొమ్మల దిక్కు చూసుకుంట రౌండు నిమిషాలు కండ్లు మూసుకుండు.

లక్షన్నరకు బేరమైన బూమిమీద రామచంద్రానికి నాలుగు లక్షలు ఇప్పించిండు. ఇరవై వేలు బయానా ఇచ్చిన రెడ్డికి మిత్తితో ఇప్పించిండు. గజం రెండువేలకు పైన ఉన్న బూమిని రామారావుకు రెండువేలకే ఇప్పించిండు.

తనకు రెండు లక్షలు...

సైదులు తృప్తిగా లేసి పెదవుల మీద సన్నగా నవ్వుకుండు. ●

నానోలు

జ్ఞాపకం			గాలివాటం			పరిమళం			
స్వేచ్ఛకు మరక పంజరంలో చిలుక	పనికిరాని పువ్వు పులిమిన నవ్వు		కాలువ్యం కాలకూటం జనజీవనం గాలివాటం		నోటు హుషారు ఓటు బేజారు	మరో సుగంధం మట్టి పరిమళం	వెలకు ఆలి వెలవెల తాళి	అంతరాత్మ అద్దం దాచదు అబద్ధం	నిండు చూలాల నిత్యం ఎర్రబస్సు
తాజావార్త శంకరగిరి మాన్యాలు కబ్బా!	అద్దంలో అందం జారవిడిస్తే ముక్కలైంది	వాస కురిసిందా వంతెన గోవిందా	మేఘానికి చెలగాటం మాగాణికి ప్రాణసంకటం		చెలక చకోరం చినుకు కోసం	వళ్ళంతా బంగారు పూసిన తంగేడు	రవీ కవీ వెలుగులు భువికి	రైతు శోకం ప్రభుతకు శాపం	చేతిలో ఎండ్రీన్ చేసుకో! తనకో!!
ఓడ దాటిన రేవు జ్ఞాపకం	కలలు కల్లలై వెతల వెల్లువ	అడవి అదృశ్యమైంది పులి పిల్లైంది	ఆకలి అరుపులు హామీల మెరుపులు	గురువే తరువు బతుక్కి బరువు	సర్పం ప్రియం కల్తీ మయం	పాడేది స్వదేశీ వాడేది విదేశీ	అన్నీ ఉచితం అరచేత వైకుంఠం	తప్పుడు వ్యవస్థ తప్పుడు అవస్థ	గుండే గుడి ఉంటే తడి
చీకటి వెలుగులు సృష్టికి కన్నులు	పేగుల అరుపుల నిరసన ఆకలి!	మెజార్డ్ మేనాల్లో మైనార్డ్ కూన	పత్రికలో ప్రత్యక్షం రోజుకో సృశాసం	వేరుకుళ్ళు వ్యవస్థ కుదేలై అవస్థ	చిలుక కొరికిన పండు విశ్వా!	అక్కడేదు ఆయుధాలు అక్షరాలు చాలు	అమ్మంత చల్లన చెట్టు నీడన	ఎన్కౌంటర్ కథలు పోలీసు రచయితలు	మనిషికి ఉంది బ్రహ్మాస్త్రం ఓటు
- పోతగాని సత్యనారాయణ			- శంకర్ రెడ్డి			- బొమ్మరాత యల్లయ్య			

ఎర్రెజర్			మిణుగురు			గుణపారం		
చీకటి పెన్సిల్ రాత సూర్యుడే ఎర్రెజర్!	విత్తు చెట్టుగా మనిషి మృగంగా	చదువు శిఖరాగ్రం రాలిపోతూ బాల్యం	అవినీతి పాలు ఎక్కువైంది! ఏ పాలతో కడుగుదాం!!		వైద్యుని బిల్లుచూసి నారాయణ హరీ!	ప్రేమ తెలియని పూజారి దేవినే వధిస్తున్నాడు!	రాజకీయం కశ్యపం పవిత్రులు పరిమితం	ద్వంద్వయుద్ధం లాభం లేదు గుంపుయుద్ధమే గుణపారం
పొలం పల్లెసిగలో మెరిసే కలికితూరాయి	కాగితం పొలం అక్షరాలే విత్తనాలు	వెన్నెల సంతకమెపరిది చంద్రునిదా? సూర్యునిదా?	రహమాన్ రాగాల వాన ఆస్కార్ల పంట!!	అమ్మో నానో! తాతా కారుచౌక!!	అందాలపోటీల్లో అర్ధనగ్న భారత సుందరి!	అభివృద్ధి పేరు అవినీతి జోరు	ధనబలం అధికారమదం ఆఖరుకు ఓడుతుంది	
ఆకలి ఎలాఉంటుంది? రైతు కడుపు చూడు	ప్రకృతిని నరుకుతూ వికృత చేష్టలు	దేశానికి వెన్నునొప్పి పల్లె బలహీనమైంది	కరోడ్పతి!! పోరుగాలి వీస్తే కురిసేవి అలజడి వానలే!	చీకటితో పోరుతూంది చిన్ని మిణుగురు!	వేలికి చుక్కపెట్టు! దేశాన్ని చక్కబెట్టు!!			
- తోకల రాజేశం			- ఇందిర			- మాల్యక్టీ		

కొత్త ముసుగుల్లో పాత ధోరణులు

■ తె.ర

గత కొంతకాలంగా తెలుగు పత్రికల సాహిత్య పేజీలలో చర్చల తీరుతెన్నులు చూస్తుంటే ఒక విధంగా తిరోగమిస్తున్నాయా అని సందేహం కలుగుతున్నది. సామాజిక స్పృహ, రాజకీయ చైతన్యం, ప్రజా జీవిత పరిస్పర్శ మాయమై ఆ స్థానంలో అస్తిత్వం, ఆత్మ కథానందం, స్థానికత పేరిట పరిమిత భ్రమణం ఇవే ఎక్కువ స్థానం ఆక్రమిస్తున్నాయి. అంతకంటే విపరీతం ఏమిటంటే సంప్రదాయ ప్రధానమైన సరళి చర్చలు కూడా కొన్ని సాహిత్య పేజీల్లో ఇతోధిక స్థలం కేటాయించడం. పద్యాలు, కావ్యాలు, పురాణాలపై సుదీర్ఘ చర్చలు సాగుతున్నాయి. వీటిపై రాసే వారి వివరాలు పరికించినా అచ్చమైన సంప్రదాయవాదులు, ఛాందస వర్గాలు ఎక్కువగా కనిపిస్తున్నాయి.

2000 సంవత్సరం తర్వాత ప్రపంచీకరణ వ్యతిరేకత తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రధానాంశంగా తయారైంది. సాహితీ ప్రపంతి వంటి వేదికలు ఇందుకు చొరవ తీసుకున్నాయి. జన కవనం, సాహిత్య శాల వంటి పేర్లతో జరిగిన కార్యక్రమాలలో వందలాది మంది సాహిత్యకారులు పాల్గొన్నారు. అంతకు ముందు అస్తిత్వ ఉద్యమాలకే పరిమితమైన వారు కూడా వాటిని వదులుకోకుండానే ప్రపంచీకరణ వ్యతిరేకతను ప్రధాన వేదికగా స్వీకరించారు. ఇదంతా సాహిత్య రంగంలో కొత్త మార్పునకు కారణమైంది.

అదే సమయంలో ఈ కొత్త పరిణామంతో నిలదొక్కుకున్న కొందరు అంతే వేగంగా పెడదోవలు తొక్కారు. వామపక్ష పరిభాషను ఉపయోగించుకుంటూనే వామపక్షేతర శిబిరాలలో చేరి అరకొర విమర్శలు చేయడం వీరికి రివాజుగా మారింది. సాషేక్ంగా యువకులైన వారు కూడా ఈ విధంగా చేయడం విమర్శా పాత్రంగానూ పరిణమించింది. అయితే అతి కొద్ది కాలంలోనే వారు ఆశాభంగం చెందక తప్పలేదు. కొత్త శక్తులను కూడగట్టకుండా కొత్త గొంతులను ప్రోత్సహించకుండా వచ్చిన కొద్ది పేరుతో బిరుదులూ సత్కారాలలో సంతోషించాలనుకున్న వారికి అది ఎంతో కాలం నిలిచేది కాదని అర్థమైపోతున్నది. సామాజిక బాధ్యత లేకుండా సత్కారాలే

సర్వస్వమనుకునే వారికి సమాజ స్పృహ కలిగిన వారికి మధ్య ఎప్పుడూ వైరుధ్యం వుంటుంది. ప్రగతిశీలతకూ ఛాందసతకూ పొంతన కుదిరే ప్రసక్తి వుండదు. సామాజిక నిబద్ధత, రాజకీయ నిశితత్వం కాపాడుకోవాలంటే వ్యక్తిత్వ వైరుధ్యాలను కొంతైనా సవరించుకోవలసి వుంటుంది. రాగద్వేషాలు, సంకుచితత్వాల నుంచి విడగొట్టుకోవలసి వుంటుంది. సమాజానికి మేలు చేసే వాటిని ఆహ్వానించడం, కీడు చేసే వాటిని తిరస్కరించడం నిష్కర్షగా జరగవలసి వుంటుంది. వైరుధ్యక ప్రలోభాలను విడనాడి సమిష్టి ప్రయోజనాలను సృజనాత్మకతనూ ఆహ్వానించవలసి వుంటుంది. సంఘటితంగా సమిష్టి బృందాలుగా వ్యవహరించడం ద్వారా తప్ప ప్రగతిశీల సాహిత్య కారులు సార్వకాలికత చేరువ కాలేరన్నది అనుభవం. గతంలోని ఈ అనుభవం వర్తమానంలో మరింతగా రుజువుతున్నది. అయితే ఆ పేరుతో సాహిత్యపు సృజన శీలతను మర్చిపోయి కేవలం రాజకీయ లక్ష్యాల సాధనకు దాన్ని ఒక వేదికగా మాత్రమే వాడుకోవాలనుకుంటే అప్పుడు దాని మౌలిక స్వభావమే దెబ్బతినిపోతుంది. తెలుగు నాట ప్రగతిశీల సాహిత్య రంగంలో ఈ రెండు విపరీత ధోరణుల పర్యవసానాలనూ మనం గమనించవచ్చు. గతంలోని సంఘాలతో పోలిస్తే తక్కువ అనుభవమే అయినా సాహితీ ప్రపంతి ఏర్పడిన తర్వాతి పరిణామాలు కూడా దీన్ని దృవపరుస్తున్నాయి. భూమి గుండ్రంగా వుండన్నట్టే ప్రలోభాలతో కొట్టుకుపోయిన వారు మళ్ళీ బయలు దేరిన చోటికే రావడం అనివార్యమవుతున్నది.

సాహిత్యరంగంలో జరుగుబాటు గల వర్గాల పాత్ర పెరగడం కూడా తన ప్రభావం చూపిస్తున్నది. శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానం పుస్తక రూపంలో రావడానికి దాదాపు పదేళ్ళు నిరీక్షించవలసి వచ్చింది. పుస్తక ప్రచురణ అప్పుడు పెద్ద యజ్ఞం. ఇప్పుడు సాంకేతికాభివృద్ధితో పాటు ఆదాయాలు కూడా కొంత పెరగడం వల్ల పుస్తకాలు వేసుకోవడం సులభమై పోయింది. వందలాది కవితా సంకలనాలు వెలువడుతున్నాయి. వాటిపై ఖర్చు కూడా బాగానే అవుతున్నది. వాటి రూపకల్పనలో నాణ్యత, వైవిధ్యం పెరుగుతున్నాయి. ఘనంగా ఆవిష్కరణ సఫలూ జరుగుతున్నాయి. తర్వాతే అసలు కథ మొదలవుతుంది. ఇంతా అయిన తర్వాత దాన్ని ప్రజల్లోకి తీసుకుపోవడం, కనీసం సాహిత్యపరమైన ఆసక్తిపుస్తకవారికైనా దాన్ని అందుబాటులోకి తేవడం అరుదు. పత్రికల సమీక్షలు, పరిచయస్తులకు పంపకం, పెద్దలైన వారికి అందించడంతో కథ ముగిసిపోతుంది. ఏదైనా అవార్డు వస్తే ఆనందించడం దీనికి తారాస్థాయి. అంతే తప్ప ఎంతమందికి ఈ సందేశం చేరిందన్న ఆలోచన రచయితలకు లోపిస్తున్నది. ప్రచురణ ఆవిష్కరణ తర్వాతనే పుస్తకం జీవితం మొదలవుతుందన్న మెళకువ వుండటం లేదు. మహా అయితే గ్రంథాలయానికి ఆర్డరు సంపాదిస్తే ప్రచురణ లక్ష్యం నెరవేరినట్టే అనుకుంటున్నారు.

వాస్తవానికి ఒక మేధావి తపించి సృష్టించిన కావ్యం చేసిన రచన గురించి సమిష్టి చర్చ జరక్కపోవడం సమాజానికి నష్టం. అందులో అంత సరుకు లేకపోయినా అనవసరంగా పొగడ్డలు కొనసాగితే మరింత నష్టం. ఎందుకంటే రచయితలు తమకు తామే వలయంగా ఏర్పడి పరస్పర పొగడ్డలతో గుర్తింపులతో పూరేగడం వల్ల ఫలితముండదు. ఈ కారణంగా సాహిత్య పరిధి కూడా విస్తరించదు. ఒక పాఠకుడి నుంచి వచ్చే స్పందన వేరు. పాఠకుడైన రచయిత నుంచి వచ్చే స్పందన వేరు. వేరే ప్రత్యేక కారణం లేకపోయినా వారి వారి నేపథ్యాల స్పందనను

సముద్రం

షేక్ కలీముల్లా

అవును
 నిలువెల్లా వర్షంలో తడవాలి
 మేలిమి ముత్యమై మెరవాలి
 మైదానపు గడ్డిలా విస్తరిస్తూ
 తడుస్తూ ఎండాలి
 ఎందుతూ తడవాలి
 నిశి చీకట్లను చీల్చి
 ఆకాశం అంచుల్లో విహరించని
 మనిషి ఒక మనిషేనా?
 మిట్ట మధ్యాహ్నం సూర్యుడితో భాషిస్తూ
 కొలిమిలా కాలని మనసూ ఒక
 మనసేనా?
 ఇంత ఈదురుగాలిలోనూ
 మనం బొగ్గు రాజేసుకోకపోతే ఎలా?
 మారాలి... జిందగీ మారాలి
 సగర్వంగా తలెత్తిన గడ్డిపరకలా
 కానీ...
 గుండె పొరల్లో మాత్రం
 గడ్డ కట్టి కట్టనట్లు
 సెలయ్యేరై పారీ పారనట్లు
 ఓ హిమపాతం కొలువుండాలి
 ఉనికికి ఊపిరెంత ముఖ్యమో
 ఊర్ధ్వ కటకాన్ని అడిగితే చెప్పండి

నీటి చక్రం తిరగాలన్నా
 మేఘం మెరిసీ మెరిసీ కురవాలన్నా
 ఎండ ప్రచండమై తాకాల్సిందే
 అది గడ్డికైనా
 గడ్డిలాంటి జీవితానికైనా
 గడ్డి మహాబోధి
 శీతలంలో పచ్చగా నర్దిస్తూ
 ఆకుపచ్చ సమయం వెనుక దాక్కున్న
 భానుడి లోలక రహస్యాన్ని
 విప్పారిన సజల నేత్రాలతో విప్పుతుంది
 గడ్డి, ఉద్యమం ఒక్కటే
 గ్రీష్మంలో అదృశ్యమాతూ
 వసంతంలో ప్రత్యక్షమాతూ
 అంతా అయిపోయిందనుకునే సరికి
 అడవిలా పచ్చగా నవ్వుతుంది
 కళ్ళముందు ఓ సముద్రం
 కరచాలనం చేసిన పరవశం
 అనుభూతి అలల్లోంచి
 సుతారంగా తాకుతుంది
 గడ్డి అంటే ఇసుప పాదాలకు వీపునిచ్చే
 సుతిమెత్తని తూలికాతల్పం మాత్రమే
 కాదు
 మానుల్ని మింగే మహాశక్తి
 గడ్డి జీవ ధాతువు
 గడ్డి పునరుత్థానం
 గడ్డి సజీవ చిత్రం

ప్రభావితం చేస్తాయి. సాటి రచయితది సహా స్పందనే అవుతుంది. ఏ రచయితకైనా స్వచ్ఛమైన అచ్చమైన స్పందన రావాలంటే సామాన్య పాఠకుడి నుంచే రావాలి. అది జరగాలంటే ప్రచురణ, ఆవిష్కరణ తర్వాత ఆస్వాదన పెంచే ప్రయత్నం జరగాలి. దురదృష్టవశాత్తూ తెలుగులో అదే కొరవడుతున్నది. అతి పరిమితమైన సాహిత్య కారుల వలయాన్ని దాటి సాహిత్య చర్చ, స్పందన ముందుకు పోవడం లేదు. అది రావాలంటే పాఠకులతో పుస్తకాన్ని చదివించాలి. అంటే వారి దగ్గరకు తీసుకుపోవాలి. దాని గుణదోష విచారణ చేయగల విచక్షణను విమర్శనాత్మకతనూ కలిగించాలి. సమిష్టి చర్చలతో ఉమ్మడి ఆస్వాదనా వాతావరణం తీసుకురావాలి. ఎప్పటి వేమన పద్యాలలో శ్రీశ్రీ చరణాలో ఉటంకించే వారు కూడా తాజా కవితలనూ పాటలను గురించి చెప్పలేకపోవడం చిన్న కొరత కాదు. ఎవరికి పట్టింది అని నిర్దేశంలో మునిగిపోవడం చైతన్య వంతుడి పని కాదు. ప్రజలు పట్టించుకునే వరకూ వెంటపడి మంచిని అందించాలి. అది మంచి కాదని ఎక్కువ మంది చెబితే అప్పుడు సవరించుకోవాలి. ప్రజాస్వామిక చర్చ లేకుండా ప్రజాసుకూల రచన ప్రయోజనం పూర్తి కాదు.

చివరి విషయం- ఇటీవల ఒక దినపత్రికలో కోస్తాంధ్ర నవలపై వ్యాసం వచ్చింది. గొప్ప చారిత్రక సింహాలోకనంలా మొదలైన

ఆ వ్యాసం వాస్తవంలో కులపరమైన పరిశీలనకే పరిమితమైంది. కోస్తా నవలను కేవలం బ్రాహ్మణ వర్గానికే పరిమితం చేసి వారిలో కూడా వైదిక నియోగ వర్గాల మధ్య తేడాను విశ్లేషించేందుకు విడ్డూరమైన ప్రయత్నానికి దిగింది. సామాజిక విశ్లేషణలో అన్నిటిని సముచితమైన రీతిలో పరిశీలించవచ్చు గాని పాక్షికంగా సాధారణీకరణలకు దిగడం వల్ల ఫలితం వుండదు. విశ్వనాథ వారి వేయిపదగలుపై ఆ నవలలో పొగడ్డలు కురిపించడం, దానిపై విమర్శలు అపార్థాల ఫలితమని వ్యాఖ్యానించడం చూస్తే రచయిత ఉద్దేశం అర్థమైపోతుంది. వేయిపదగలు చారిత్రకంగా ఎలా అర్థం చేసుకోవాలన్నదానిపై వేర్వేరు అభిప్రాయాలుండవచ్చు. కాని దాన్ని ఆధునికతకు ప్రతీకగా చూడాలనడం మాత్రం అచారిత్రకం. అశాస్త్రీయం. ఎంత గంభీరమైన పదజాలం ప్రయోగించినా ఒక రచన మొత్తం గమనాన్ని రచయిత సందేశాన్ని గమనించకుండా కేవలం సాంకేతికమైన సూత్రీకరణలకే పరిమితమైతే సామాజిక వాస్తవం కనిపించదు. ఒక పత్రికలో ఇప్పటికే అచ్చమైన అభివృద్ధి నిరోధక భావజాలాన్ని గుప్పిస్తున్నారు. ఇప్పుడు ప్రస్తావిస్తున్న వ్యాసం మరో ముసుగులో దాన్ని ప్రతిపాదించే ప్రయత్నమే. ప్రగతిశీల సామాజిక సాహిత్య కారులు ఇలాటి పెడ ధోరణుల పట్ల అప్రమత్తంగా వుండక తప్పదు

కవిత

నీ నవ్వు

కావాలంటే
నా రొట్టె నువ్వు తీసుకో
నా ఊపిరిని కూడా
కాని
నీ నవ్వుకు మాత్రం
నన్ను దూరం చెయ్యకు

ఈ గులాబీని తీసికెళ్ళకు
మొగిలెరేకును కొయ్యకు
నీ ఆనందంలోంచి
నీటిధారలు ఉవ్వెత్తున లేస్తాయి
నీలో వెండికెరటాలు కదుల్తాయి

నా పోరాటం తీవ్రంగానే వుంటుంది
అలిసిన కళ్ళతో మళ్ళీ వస్తాన్నేను
మారని పుణివీ సన్నివేశంలో
ఎప్పుడో నీ నవ్వు ప్రవేశిస్తుంది

అది ఆకాశాన్నంటుతుంది
నన్ను వెతుక్కుంటూ వస్తుంది
నీ జీవిత కవాటాలన్నింటినీ తెరుస్తుంది
ప్రియతమా!
ఈ గాఢాంధకారంలో
నీ నవ్వు ప్రజ్వలితమౌతుంది

పాబ్లో నెరుడా
అనువాదం: ఎన్. అరుణ

హఠాత్తుగా దారిలోని రాళ్ళు
నా రక్తంలో తడిసిపోతాయి
నీ నవ్వు నా చేతిలో
తళతళ మెరిసే కరవాలమౌతుంది

శిశిరం తర్వాత
నీ నవ్వు సముద్రంతో పాటు
నురగలా రావాలి-
వసంతంలో పువ్వులు విరియాలి
అందుకే ఈ నిరీక్షణ
శబ్దించే నా దేశంలో
నీ నవ్వుక నీలిపుష్పం

అవును
రాత్రిని చూసినవ్వు
పగలును చూసినవ్వు
చందమామను చూసినవ్వు
ఈ ద్వీపంలోని
అల్లిబిల్లి దారుల్ని చూసినవ్వు

నిన్ను ప్రేమించే
ఈ మురికి బాలునిపైన
నీ నవ్వుని చిలకరించు
నా కళ్ళు మూస్తూ తెరుస్తుంటాను
నా అడుగులు ముందుకెళ్ళి
వెనక్కి తిరిగొస్తాయి.

జాతర

అడవిలో
జాతర కాలం!
వాళ్ళ ముంగిట
వసంతోత్సవాలు
ఎడ్ల బళ్ళు చీమల బారుల్లా సాగుతూ...
నల్లని నిశీధిలో
తెల్ల పులొతారు
కేస్తాపూర్ నాగోలా
మొక్కులు తీర్చుకొని ఊరట చెందుతారు
రకరకాల దేవుళ్ళ జాతరల్లో
వెలిసిన వ్యాపార కేంద్రాల వలలు
వాళ్ళ ముంగిట
గ్లోబల్ కేంద్రాలు
ఆధునికతను అడ్డటానికి
సిద్ధమైన దుకాణాల్లో
చేజారిపోతున్నది వారి స్వచ్ఛత
వాళ్ళ జీవన సంస్కృతిని
కొల్లగొడుతున్న తీరును

గోపగాని రవీందర్

ఖండించాల్సిందే!
ఇక
జాతరలు
వసంతోత్సవాలు
ఎంత మాత్రం కావు!

అది కూడా ఆటే...

మంత్రి కృష్ణమోహన్

ఆట-
ఉల్లాసంగా ఉండటం కోసం
ఆట-
మానసిక, శారీరక దృఢత్వం కోసం
ఆట-
ఆట విడుపు కోసం
ఆట-
కాల పరిమితిలో కాలక్షేపం కోసం
ఆట-
ఆటగాళ్ళ సంపాదన కోసం కాదు
ఆట-
జూదగాళ్ళ వ్యాపారం కోసం కాదు
ఆట-
వేలంపాట కారాదు
ఆట-
వెర్రివాళ్ళ వ్యామోహం కాకూడదు
ఆట...
విద్యార్థులకు కాలహరణం
యువకులకు భవిష్యత్ హరణం

క్రీడా పండితులకు ఆరోగ్యహరణం
దేశానికే ఇంధన హరణం...
కానంతపరకూ
అది కోతుల ఆట కాదు
కొండముచ్చుల పోటీ కాదు
బలిసినోళ్ళ జూదం కాదు
భాగ్యవంతుల లాటరీ కాదు
క్రికెట్ కూడా ఆటే...
ఆటగానే చూడండి
పరిమితంగా చూడండి...
పరిమితంగా ఆడండి!

అణగారిన అడుగులు నడిచిన మా తొవ్వ

■ తైదల అంజయ్య

అస్తిత్వ పోరాటాలు అనివార్యమవుతున్న తరుణంలో సిద్ధంకి యాదగిరి ఎన్నుకున్న కవితా మార్గం 'మా తొవ్వ' అనే కవితా సంకలనం. ఈ పుస్తకంలో తన స్వీయానుభవాలను కవితలుగా రాయడంతోపాటు, చుట్టూ జరుగుతున్న సామాజిక సందర్భాలకూ స్పందించాడు. చాలామంది రాసిన లేదా రాస్తున్న కవితల్లో ఉత్తమ పురుషలో రాసిన కవితలు కొంచెం గాఢంగా బలంగానే వ్యక్తీకరించబడతాయి. ఈ దృగ్విషయాన్ని మనం మంచి కవిత్యంలో గమనించగలం! 'నేను' లేదా 'మేము' అని రాస్తూ కవి పాఠకున్ని తన పరిధిలోకి తీసుకొని పోతాడు. విషయం తీవ్రమైనదైనపుడు వ్యక్తీకరణ శక్తివంతంగా ఉంటుంది.

'లంద బతుకులు' అనే కవితలో మాదిగిండ్లలో ఒక ముప్పుయ్యేండ్ల కిందటి బతుకును చిత్రీకరణ చేస్తూ, "శబ్దానరా మాదిగోడా అన్న పాపానికి/ బండి పయ్య మీదేసుకొని / మీ ఊడిగం జేయడం కోసం / ఉన్న బతుకుల్ని ధారవోసినం" అని చెప్పి "మీరు జాగర్ర... మీ సాంప్రదాయాలు జాగర్ర" అని వార్నింగ్ ఇస్తాడు.

సిద్ధంకి యాదగిరి కవిత్యంలో బలంగా సాగే ఒక గుణం ఉంది. అది తను జీవించిన బతుకు నుంచి వచ్చిన శక్తిమాత్రమే. ఎన్నడూ యింటిని వదిలిపోని కొడుకును సాగనంపే తల్లితో కన్నీటితో సంభాషించే తీరును ఎట్లా కవిత్వీకరించాడో చూద్దాం. "ఇల్లు బయలుదేరిన నాతో/నీ కండ్లనిండా/మత్తడి దుంకుతున్న దుఃఖాన్ని/కొన కొంగుతో ఆపుతున్న అవ్వా... ఎట్ల మరుత్తనే/నీ శ్రమనెట్ల మరుత్త... నీ ప్రేమనెట్ల మరుత్త..." అని తల్లికి ఒక నమ్మకాన్నిస్తాడు.

'సెమట సదువులు' కదిలించి వేసే కవిత! బతుకుపట్ల తనకు బతుకునందించిన తలిదండ్రుల పట్ల గొప్ప కృతజ్ఞతను చూపే భావనతో రాసినది. "హాస్టల్ల./ బువ్వ కలుపుతూ మెతుకుల్ని జూస్/ ఒకపారి అయ్యవ్వ యాదికొచ్చి/ మతిల కుతి గొట్టుకుంటుంది/ బుక్క పెట్టుకోంగ వాళ్ళ దొక్కలు యాదికొచ్చి" అని కన్నీరు మున్నీరవుతాడు. మన మీద ఒక దుఃఖపు తెరను కమ్మేస్తాడు.

"హీనంగా చూడకు దేన్నీ, కవితా మయమేనోయ్ అన్నీ" అని శ్రీశ్రీ ఎప్పుడో చెప్పినా మన చుట్టూవున్న ఏ వస్తువునైనా కవిత్యపరం చేయడం చాలా మంది కవులు ఇంకా చేయాల్సివుంది. 'కమ్మల గుడిసె' మీద రాసిన కవితలో "మనసుకు పడ్డ తూట్లు/ ఆకలి పెగల అరుపుల తిప్పలు/ గాలికి గడగడలాడే కమ్మల సప్పుడుతో/ జోకొట్టే ఆత్మగల అవ్వ సేతులు గుడిసె కమ్మలు" అని పేదరికంలోని ఉపమానాలంకారాన్ని ఉన్నతీకరించి ఒక సంతృప్తిని సాధించుకుంటాడు.

"ఎగబాకే బతుకు"లో సామాజిక అంటరానితనంలో, ఆర్థిక పరమైన అంటరానితనంలో పుట్టినపుడు పడ్డ జీవనవేదననుంచి ఎదురీదిన సంక్షోభాన్ని చక్కగా రూపుకట్టాడు. "ఎగబాకే బతుకు ఎప్పుడు/ బుద్ధి నేరుస్తరు వుంటది/ అంతరాల వ్యవస్థను అంతంజేస్తది" అని డిక్లరేషన్ యిస్తాడు.

"చితికిన ఆశలు", 'మాదిగ బతుకు', 'కిర్రుచెప్పు' వంటి కవితలు మాదిగ జాతి దయనీయ స్థితిని తెలియజేస్తూ తిరుగుబాటును ప్రబోధిస్తాయి. పుస్తకంలోని చివరి కవితలో 'జాగర్ర' అని జాతిని అవమానపరిచే వాళ్ళను గూటంతో బలంగా గుడ్డుతామని హెచ్చరిస్తాడు.

'బట్టిపోయి', 'మందబలం', 'కొలిమి', 'మసూర్లు' కవితలలో సాటి కులాల పట్ల, వృత్తులపట్ల సహానుభూతితో స్పందించాడు. 'అయ్యో కరెంటు', 'యితనాలు', 'రయమవుతున్న రైతు' మొదలగు కవితల్లో కర్షక జీవన విధానంతో మమేకమై భావోద్వేగాన్ని ప్రకటించాడు. వివిధ సందర్భాలను కవితలుగా మార్చే క్రమంలో రాసిన కొన్ని కవితల్లో పోయెమ్ను ఎత్తుకోవడంలో, నడిపించడంలో ఇంకా వైపుణ్యాన్ని సాధించాల్సివుంది.

ఈ పుస్తకంలోని ఒక పది కవితలు తప్ప మిగతా కవితలను వాటి శీర్షికలను తీసి వరుసగా పేర్చితే ఈ పుస్తకం ఒక లాంగ్ పోయెమ్ అవుతుంది. పది సంవత్సరాలుగా రాసిన కవితలన్నింటిలోనూ ఒకే విధమైన విన్యాసం వుంది. ఇది మూసధోరణికి దారితీస్తుంది. కాలానుగుణమైన మార్పు రావలసివుంది.

'మేం భూ సంబంధీకులం' అన్న కవితలో మట్టి విశిష్టతను గురించి రాస్తూ, నేలను తల్లిగా సింబలైజ్ చేసే క్రమంలో "నడ్దుల గంపల్లి ఎత్తుకొని/ ఒడ్డుమీద పోతుంటే/ గాలికి ఊగే వరిసేను/ శిరసాంచి దండం పెట్టందామెకు" అన్నచోట 'ఆమె' ఎవరు? నేలతల్లా? కూలితల్లా? కొంచెం స్పష్టంగా రాసి వుండాలి. ఇటువంటి ఇముడని పాదాలను పరిష్కరించు కోవాలి. ఎన్నుకొనే వస్తువులు సమకాలీన సమస్యలు అయినపుడు టెక్నిక్ కూడా పరిణతి చెందాలి. అయితే కవికి పరిమితులుండకూడదు. ఏ వస్తువునైనా కవిత్వీకరించే దిశగా కవి ఇంకా ప్రయాణించాల్సివుంది. ఆ వైపుగా తన వారి తరపున గొంతెత్తి 'మా తొవ్వ'లో మేం నడుస్తం అంటున్నాడు.

తనవాళ్ళను అలాగే అనిపిస్తూ రాజ్యాధికార దిశగా ఆలోచనల అడుగుల్ని వేయిస్తూ అందర్ని మాతౌవ్వల కలుపుకపోతున్నాడు సిద్ధంకి యాదగిరి. కవి కలలన్ని సాకారమవుతాయని మనమూ ఆశిద్దాం.

రెక్కలు విప్పిన చైతన్యం

పులిమళ్ళ సునంద

వేకువ కిరణాలలో
నిరసనల స్వాగతాల మధ్య
వెలుగు చూసిన పాపాయి
అసమానత పడగ నీడలో
అల్లరి మరచిన అమ్మాయి
గర్జనలు, గాండ్రంపులు
ఆకలి చూపుల సంకెళ్ళలో
చిక్కుకున్న అతివ
ఆకాశానికి నిచ్చిన వేసే
ఆశల ధన దాహానికి
బలి అవుతున్న పడతి
హింసే ప్రేమగా
కృరత్వం లాలనగా
పడకటింటి ఫలితమైన ఓ తరుణి

అత్యప్తాలకు నిలయమైన కళ్ళు
అనుభవాల గాయాలతో అలసిన ఒళ్ళు
జ్వలిస్తున్న అగ్ని పర్వతమా
చరిస్తున్న బాధల సుడిగుండమా...
చేజారిన కాలంతో - చస్తూ బతకొద్దు
చావును మోస్తూ సాగొద్దు
మోడువారి మూగబోయిన కోయిలా
సమయం ఆసన్నమైంది రాగం సవరించు
అణగారిన స్త్రీ శక్తిని అంకుశంలా ఎక్కువెట్టు
తరతరాల ఆధిపత్యం
ముక్తముక్కలవుతుంది
శతాబ్దాల సాక్షిగా-
రెక్కలు విప్పిన చైతన్యం
మహోదయాన్ని ఆహ్వానిస్తూ
విజయగీతం పాడుతుంది-

మట్టితో నా ఒప్పందం

జి. లెనిన్ శ్రీనివాస్

మట్టిపై నా కన్నా
మట్టికి నా పైనే మక్కువ
మట్టి మౌనంగానే వుంటుంది
అది సహన శీలి!
ఒట్టెసినా తిట్టిపోసినా-
మట్టిని నమ్మితే మోసం చేయదు
మట్టి స్నేహశీలి!
దానికి మానవత్వం తప్ప
కుట్ర తెలియదు-
మట్టికి కులము, మతమూ లేదు
దానికి వర్ణము, వర్ణమూ లేదు
అంతరం, అంతస్తు ఎరుగదు
శ్వాస విడిచిన జీవులకు
శాశ్వత నిద్రకై
మట్టితల్లి ఒడిలోనే నేద తీరేది!
అది కోరిన పంటలతో

కోరిక తీర్చే కల్పవల్లి!
నిరంతరం మౌనంగా శ్వాసించే
మానవ వికాస, ఉజ్వల భవిష్యదాకాంక్ష
తప్పటదుగులేసే ప్రాయాలను
హత్తుకుని తనివి తీరా ముద్దాడుతుంది!
మట్టి ఆత్మీయత కురిపించే అమ్మచేతి స్పర్శ
మట్టి దయాశీలి!
మట్టికి నాకు మధ్య అనాది ఒప్పందం
నేను ఒంటరి దుఃఖామై
నా అరచేతులు గుండెల్ని
తాకుతున్న ప్రతిసారీ
కన్నతల్లి ఒడికి చేర్చి
మట్టిముద్దల్ని ఓదార్చాలనీ...
గాలి మూగబోయినా...
వాయులీనానికి తోడు నిలవాలని
మట్టికి నాకు మధ్య అనాది ఒప్పందం!
నా నిలువెత్త సంతకాన్ని
సంస్కరించే బాధ్యత మట్టిదే....!

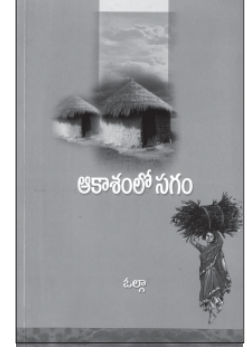
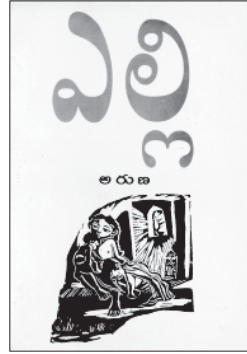
ఎల్లి, ఆకాశంలో సగం నవలల్లో స్త్రీ పాత్ర పరిశీలన

■ డా॥ ఎం. మునిలక్ష్మి

నాడు సంస్కరణోద్యమంలో భాగంగా వెనుకబడిన తరగతి ప్రజల ఆవేదనానుభూతులను అర్థం చేసుకొని వారి బాధను ఉద్యమంలో భాగం చేసినా అది ఆలయ, విద్యాలయ ప్రవేశానికి, మనిషిగా గుర్తింపుకు, అణచివేతకు పరిమితమైందే తప్ప స్త్రీ అంతర్గతంగా అనుభవిస్తున్న ఆవేదనకు అక్షరరూపం కట్టలేదు.

ఆధునిక కాలంలో సాహిత్యం అనేక నూతన ప్రక్రియలతో, కొత్త ఒరవడులతో, వినూత్న దృశ్యకోణాలతో కొత్త పుంతలు త్రొక్కితే అత్యాధునిక కాలంలో స్త్రీ సమస్యలని వెలుగులోకి తెచ్చే నూతన సాహిత్యం వెలువడడం మరింత హర్షణీయం. సాహిత్యం సమాజానికి ప్రతిబింబం కనుక సమాజంలోని ఒడిదుడుకులు, కష్టాలు, కన్నీళ్ళు అన్నీ అందులో చోటు చేసుకుంటాయి. ఈ నేపథ్యంలో ప్రచారంలోకి వచ్చిన ఉద్యమాలలో స్త్రీ వాద దళిత ఉద్యమాలు ప్రధానం. సమాజంలో భాగంగా ఉంటూ సమానమైన భాగస్వామ్యం పొందలేని సమస్య దళితులదైతే, సమాజంలో సమాన భాగస్వామ్యం ఉన్నా మానవ హక్కులు, బాధ్యతలు, పొందలేని సమస్య స్త్రీలది. ఈ రెండూ సమాజ అసమానత్వ ప్రతిఫుటన నుండి పుట్టిన ఉద్యమాలే. స్త్రీవాదం పురుషాధిపత్యంతో వ్యతిరేకిస్తే దళితవాదం కులాధిపత్యాన్ని వ్యతిరేకిస్తుంది. వెనుకబడిన కులంలో పుట్టిన కారణాన పురుషాధిపత్యంతో బాటు శ్రమదోపిడీ, కులపరమైన వివక్ష, అగ్రకులాల ఆధిపత్యం క్రింద నలిగిపోతున్న స్త్రీల దయనీయ గాఢలను సృజించే సాహిత్యంగా దళిత స్త్రీవాద సాహిత్యం వెలువడింది. అందులో భాగంగా అడుగడుగునా స్త్రీ లెదుర్కొంటున్న అసమానత, అణచివేత, అవమానాలను పలు కోణాలనుంచి బహిర్గతం చేశారు. ఈ సాహితీ స్రష్టలెందరో.

నాడు సంస్కరణోద్యమంలో భాగంగా వెనుకబడిన తరగతి ప్రజల ఆవేదనానుభూతులను అర్థం చేసుకొని వారి బాధను ఉద్యమంలో భాగం చేసినా అది ఆలయ, విద్యాలయ ప్రవేశానికి, మనిషిగా గుర్తింపుకు, అణచివేతకు పరిమితమైందే తప్ప స్త్రీ అంతర్గతంగా అనుభవిస్తున్న ఆవేదనకు అక్షరరూపం కట్టలేదు. స్త్రీ హృదయాంతరాలలో ఉండి మరుగునపడిన నిరాశ నిస్పృహ, నిర్వేదాలను బహిర్గతం చేసి స్త్రీలను ఉద్యుక్తులను చేయడం నేటి దళిత స్త్రీవాద ఉద్యమ లక్ష్యమైంది.

రచయిత్రులెందరో స్వానుభవంతో రచనలు చేయడం ఆరంభించారు. అయితే, “కులీనుల చేత సృష్టించబడ్డ సాహిత్యమూ, కళలూ అన్నీ భోగలాలసత్వం నుండి లేదా భోగావసరాల కోసం, మతావసరాల కోసం సృష్టించబడ్డవే. కాని దళితులు సృష్టించిన సాహిత్యమూ - కళలూ ప్రధానంగా శ్రమ నుండి పుట్టినవే” (దళిత సాహిత్య తత్వం - శిఖామణి, పుట 41) అందుకే స్త్రీలు, దళితుల జీవితానుభవమే వారి సాహిత్యానికి నేపథ్యమైంది. తమ గళంలో కారిన్యాన్ని, సాహిత్యంలో ఉద్వేగాన్ని కలగలిపి రచనలు వెలువరించారు.

అయితే మధ్య, అగ్రకుల స్త్రీ సమస్యలు బహిర్గతమైనంతగా అట్టడుగువర్గ స్త్రీల సమస్యలు ప్రతిబింబించిన సాహిత్యం తక్కువనే చెప్పాలి. అంటే వెనుకబడిన తరగతి స్త్రీ దృశ్యం నుంచి వచ్చిన సాహిత్యం అత్యల్పమే. “స్త్రీ సమస్యపై ప్రపంచ వ్యాప్తంగా అన్ని వైపులా పరిశీలనలు సాగాయి. కాగా దళిత సమస్య భారతదేశానికి ప్రత్యేకమైంది. అందువల్ల స్త్రీ సమస్యపై ప్రపంచమంతటా సాగినన్ని ఆందోళనలు, పరిశీలనలు, దళిత సమస్యపై కేవలం ఒక్క భారతదేశంలోనే జరగవలసి ఉన్నాయి.” బి.ఎస్. రాములు (దళితవాద వివాదాలు సంపా.డా॥ ఎస్పీ సత్యనారాయణ, పుట32) ఈ నేపథ్యంలో వచ్చిన రెండు నవలలను చర్చించడం నేటి ప్రధానాంశం. అందులో ఒకటి అరుణ రాసిన ‘ఎల్లి’ నవల రెండవది ఓల్గా ‘ఆకాశంలో సగం’.

ఈ రెండు నవలల్లో అట్టడుగువర్గ స్త్రీల యదార్థ జీవిత దయనీయ గాఢ బహిర్గతమైంది. గ్రామాలలో వ్యవసాయ కూలీలుగా, పట్నాలలో పని మనుషులుగా, ఫ్యాక్టరీలలో కార్మికులుగా, చిగుళ్ళో పువ్వులో కాయలో అమ్ముకొంటూ, బుట్టలల్లుకొంటూ, పండులు కాసుకొంటూ జీవనం సాగిస్తూ శ్రమదోపిడీకి పురుషాధిపత్యానికి బలైపోతూ కళ్లలో జీవంతో నిర్జీవంగా బతుకీచ్చే స్త్రీలు అట్టడుగువర్గ స్త్రీలు. నిరాశ, నిస్పృహ, ఆపదలు, అవమానాలు, వారికి జీవితపు విలువలు. అటువంటి ఆ స్త్రీలపై అగ్రకుల ఆసాముల ఆగదాలు ఎన్నో ఎన్నెన్నో. సామాజిక పరమైన కట్టుబాట్లు, ఓలి లాంటి ఆచారాలు, పురుషాధిపత్యానికి ప్రతీకగా నిలిచే అత్యాచారాలు. ఈ స్త్రీల జీవితాలలో సర్వసామాన్యం.

ఎల్లి, ఆకాశంలో సగం నవలల్లో ‘ఎల్లి’ నవల ‘బలి’ పేరిట స్త్రీకి జరుగుతున్న అన్యాయాన్ని బహిర్గతం చేస్తే ‘ఆకాశంలో

సగం' నవల దళిత సమస్యను స్పష్టం చేసింది. 'ఓలి' గిరిజన, ఎరుకల కులపు ఆచార సమస్యగా మాత్రమే పరిమితమైన నవల 'ఎల్లి' ఓలిపేరిట స్త్రీ పట్ల అమలవుతున్న వివక్ష, వారసుభవిస్తున్న ఆవేదన ఈ నవలలో చిత్రించబడింది. రచయిత్రి. సమాజానికి దూరంగా పేదరికంలో, పరిమిత పరిధిలో జీవించే ఈ గిరిజనులలో స్త్రీల పరిస్థితి మరింత దయనీయం. 'ఆకాశంలో సగం' నవల దళితులదీ, దళితుల సమాజంతో చేస్తున్న పోరాటం చిత్రించే నవల. సమాజంతోటి సంఘర్షణ. సమాజంలో భాగంగా, విశాల పరిధిలో జీవిస్తున్నా కేవలం కులహీనత కారణంగా సమాజం నుంచి ఎన్నో ఎదురుదెబ్బలు తింటూ అనుక్షణం పోరాటం సల్పే జీవితం దళితులది.

ఎల్లి ఆ సమాజపు అంతర్గత సమస్యకు మాత్రమే పరిమితమైతే, ఆకాశంలో సగం సమాజంలో దళితులెదుర్కొనే సమస్యలకు వర్తిస్తుంది. ఈ రెండు నవలలూ పరిశీలిస్తే ఓలి. అత్యాచారం, అభద్రతా భావం వంటి సమస్యలకు బలైన స్త్రీలే కాక పురుషాధిక్య సమాజాన్ని ఎదిరించి, పోరాడి, తిరుగుబాటు చేసిన స్త్రీలు కనిపిస్తారు.

1. పిల్లనిచ్చి పెళ్ళి చేసినందుకు పిల్ల తండ్రికి వరుడు చెల్లించే పైకం ఓలి. వరకట్నం స్త్రీ పురుషుడికి చెల్లించే పైకముయితే ఓలి పురుషుడు స్త్రీకి చెల్లించే పైకం. అయితే ఆ పైకం వధువుకు చెందదు. ఓలి చెల్లించిన వెంటనే స్త్రీ తన ఇష్టానిష్టాతో ప్రమేయం లేకుండానే ఆ పురుషుడి సొంతమవుతుంది. ఆమె వివాహం చేసుకోదలచిన వారిలో ఎవరు ఎక్కువ మొత్తం చెల్లిస్తే ఆమె అతన్ని వివాహం చేసుకోవాలి. వివాహమయ్యాక జీవితకాల పర్యంతం ఆమెను ఆమె భర్త భరించాలని లేదు. ఆమెపట్ల అతనికి అనిష్టత ఏర్పడినా, తాగుడుకో, జూదానికో దబ్బు అవసరమైనా నిర్దాక్షిణ్యంగా ఆమె ప్రమేయం లేకుండా ఆమెను మరో పురుషుడికి అమ్మేస్తాడు. ఆ సమయంలో పిల్లల తల్లయినా కొత్త భర్త వెంట వెళ్ళక తప్పదు. అతనికి పిల్లల్ని కనివ్వకాతప్పదు. అదే సమయంలో స్త్రీ మరో వివాహం చేసుకోదలిస్తే మొదటి భర్తకు అతడు ఇచ్చిన ఓలి మొత్తాన్ని చెల్లించాల్సి ఉంటుంది. ఆర్థిక వనరులు సమకూర్చి కుటుంబాన్ని పోషించడంలో స్త్రీలదే పై చేయి అయినా వివాహ విషయంలో వారికి స్వేచ్ఛ మృగ్యం. మారు మనువులు, శీలం విషయంలో సడలింపులు ఈ స్త్రీలలో కనిపించినా అందులో కూడా అంతర్గతంగా పురుషాధిక్యత ఉండడం గమనార్హం.

'ఎల్లి' నవల అవ్వ అయిన మాలచ్చిమి మొదలుకొని వనిపిల్ల అయిన ఎల్లి వరకూ ఆడవాళ్ళూ ఓలికి అమ్ముడుపోయినవాళ్లే. ఎల్లికి ఎదిగేవదగని వయసులోనే ఓలి పుచ్చుకొని పెళ్ళిచేశాడు. ఆమె తండ్రి ఎంకన్న. ఎల్లిమామ బూసియ్య ఆ గుడిసెల్లో కాస్త దబ్బున్న మనిషి కావడంతో పెళ్ళి ఖర్చు కూడా తానే భరించాడు. ఎల్లి భర్తపెట్టే హింస భరించలేక పుట్టిల్లు చేరింది. ఎల్లినిష్టపడే జీవాలకి ఎల్లిని పెళ్ళి చేసుకోవాలని ఉన్నా బూసియ్యకు ఓలి తిరిగి చెల్లించే స్తోమత లేదు. భార్యమరణించిన ఎంకన్న దగ్గర కాస్త దబ్బున్నా అది తన మారుమనువుకోసం దాచుకొన్నాడు కాని

కూతురి మారు మనువుకు ఇవ్వడానికి సిద్ధంగా లేదు. 'పింపిస్తే పిల్లను పంపించు, లేదా 'ఓలి చెల్లించు' అని పట్టు పట్టాడు బూసియ్య. ఎల్లి అత్తగారింటికి వెళ్ళనని ఏడిస్తే 'ఇప్పటికే దీనికి చాలా కడిగా. ఇక దీనికి పెడతాబోతే నా మనువెట్టరా, సిన్నా సితకా ఓలికి ఎల్లి అంత పెళ్లం దొరుకుద్దానాకు' అన్నాడు ఎంకన్న. కన్నవాడికి కనికరం లేక, సమ్ముకున్నవాడికి నిలకడ లేకపోవడంతో ఎల్లి తిరిగి అత్తవారింటికి వెళ్ళక తప్పలేదు.

2. ఉత్పత్తి శక్తికి, పునరుత్పత్తి శక్తికి అనాగరిక స్త్రీలు ప్రతీకతే అయినా ఓలి అనే పురుషాధిపత్య చట్టం కింద అల్లాడిపోయే వారే. కుటుంబ పోషణాభారం, బాధ్యత స్త్రీదే ఎక్కువయినా ఆమె వారికి గొడ్డుతో సమానం. లాభించినప్పుడు గొడ్డును అమ్మేసుకొన్నట్టే భార్యనూ అమ్మేసుకోవచ్చు. దీనికి పిల్లల తల్లయినా మినహాయింపుకాదు. ఏ కోవ పిల్లలు ఆ కోవలోనే ఉండాలని పిల్లల్ని ఉంచేసుకుంటాడు అమ్ముకొన్నవాడు. ఆ సమయంలో కన్నపాశం బిడ్డలవైపుకు లాగుతున్నా కట్టుకున్న వాడికి గాని, కొన్నవాడికి గాని పట్టదు." మనసు మమత ఆత్మీయత వంటివన్నీ పెదవి మీద బాసలుగానే కనిపిస్తాయి వీరి జీవితంలో ముఖ్యంగా స్త్రీలను ఉద్దేశించినప్పుడు వారికి సంబంధించినప్పుడు స్త్రీ మనస్సు పిడచకట్టుకుపోయిన స్థితి ఆర్థ్రంగా అగుపిస్తుంది." అంటారు డా॥ కొలకలూరి మధుజ్యోతి తన సాహిత్య విక్షణంలో.

'ఎల్లి' నవలలో మాలచ్చిమిని ఇద్దరు బిడ్డల తల్లియ్యాక భర్త అమ్మేశాడు. కొత్త భర్తతో కొత్త కాపురానికి వచ్చి ముగ్గురు బిడ్డల తల్లైనా తన బిడ్డల్ని మరచిపోలేకపోయింది. వయసుడిగి పోయినా అప్పుడప్పుడూ ఆ జ్ఞాపకాలు మాలచ్చిమిని పలకరించి పోతూనే వుంటాయి. పలకరించినప్పుడల్లా ఆ గాజుకళ్ళలో నీళ్ళు వూటలవుతాయి. "గొడ్డలా మెడకి పోవపోసి లక్కొత్తంటే ఆళ్ళు అమ్మా అమ్మా అని నా కుచ్చిళ్ళలో మొహం దాసుకొని గగ్గోలుగా యేడవటం యెట్లా మరుత్తారా యెట్లా మరుత్తా" అంటూ గత స్మృతులతో జారిపోతున్న గుండెను వుగ్గబట్టుకుంటుంది. "యేం బతుకురా నా బతుకు... కట్టుకున్నోడు అమ్ముకున్నాడు. పేగు తెంచుకొని వొచ్చా... యేం పొందాను నేను. ఎప్పుడూ లోపల ఎవరో నన్ను వాటేసుకొని యేడుస్తున్నట్టే వుంటుంది. నా లోపలంతా యేడుపే యేడుపు" అంటూ ఆ తల్లి పడే హృదయవేదన అరణ్యరోదనే.

3. గిరిజన స్త్రీలకు భద్రత కరువు. అభద్రతా భావం స్త్రీలను నిస్సహాయులను, శక్తిహీనులను చేస్తుంది. తమ ఉనికి ఎప్పుడూ ప్రశ్నార్థకమై వేధిస్తుంటే ఆ స్త్రీలనుభవించే వేదన వర్ణనాతీతం. భర్త ఎప్పుడు ఎవరికి అమ్మేస్తాడోననే భయం వారిని స్థిరంగా ఉండనీయదు. గుండెను పిండి వేదనతో ఉన్నూరుమని జీవించడం తప్ప మరో గత్యంతరం వారికి లేదు. కొన్ని సందర్భాలలో ఈ అభద్రతా భావమే తెగింపుకు, ధైర్యానికి కూడా కారణమౌతుంది.

'ఎల్లి' నవలలో పారోతి భర్త బిచ్చాలు తాగుడుకు పారోతిని మరొకడికి అమ్మేశాడు. వెళ్ళనంటే వెళ్ళనని మొండికేసింది పారోతి. తనను తీసుకెళ్ళడానికి వచ్చిన పెద్ద మనుషులతో తన బిడ్డలను తల్లిలేని బిడ్డలు చెయ్యొద్దని వేడుకొంది. దాంతో బిచ్చాలు ఆమె జుట్టుపట్టి వంగడిని నాలుగు దెబ్బలు వేశాడు. 'పోతాలే నిత్యే గండం. నా పిల్లల

కోసమేడుతున్నా నీ కోసం గాదు. పిల్లలని తీసుకునిపోతా. నీతో వుండి నేనేం సుకపడి సత్తన్నానా. యెక్కడైనా కడుపుకింత ముద్ద అంతేగా. ఆడదాన్ని వో యెలిగిచ్చినోడుయెవడు. మగోడన్నాక యెప్పుడైనా వొకటే అని తప్పనిసరి పరిస్థితుల్లో వెళ్లడానికి సిద్ధమైంది. అయితే సమయానికి చుట్టు పక్కవారు అడ్డురావడంతో పారోతి ఆ సమస్య నుంచి బయటపడింది.

ఇదే నవలలో ఓలిని గెలిచిన మరో పాత్ర కోమల. కోమల తన ధైర్యం, గుండెబలంతో తనను తాను రక్షించుకొంది. తన భర్త తనను అమ్మేయాలనుకొన్నప్పుడు పేగుబంధం. కన్నపాశం తెంపుకోలేక ఓ అద్దరాత్రిపూట నా భర్తను లేపి “అమ్మేస్తాననేమాటంటే మందు బెట్టి చంపేస్తాను.” కిక్కురుమనకుండా చస్తావ్” అంటూ బెదిరించింది. ఇక బ్రతికినంత వరకూ ఆ మాటెత్తలేదు అతడు.

4. ఆడవాళ్ళను అణచే సాధనంగా స్త్రీల లైంగికత్వం పురుషులకు ఉపయోగపడ్తోంది. ఆడవాళ్ళపై అత్యాచారం జరపడం అంటే స్త్రీలపై తమకున్న కోపాన్ని, పగను, ద్వేషాన్ని ప్రదర్శించు కోవడమే. తమను ఒక స్త్రీ ఎదిరించింది అంటే, అందునా ఒక వెనుకబడిన తరగతి స్త్రీ ఆమెను అత్యాచారం చేస్తే ఇక ఎప్పటికీ ఆమె ఎదురుతిరగదు. ఇది పురుషులలో వున్న ఆలోచన.

‘ఆకాశంలో సగం’ నవలలో జసింత మాల యువతి. చదువుకొన్న సంస్కారం గల వనిత. ఉన్నత వర్గపు స్త్రీలకన్నా ఉన్నతమైన ఆలోచనలు అలవర్చుకొన్న స్త్రీ. అందుకే మాలపల్లి అమాయకత్వాన్ని ఆసరా చేసుకొని వారిని ఉపయోగించుకొంటున్న ఊరి పెద్దలను ఎప్పటికప్పుడు అడ్డుకొనేది. ఊరి పెద్ద మనుషుల రాజకీయాలకు బలౌతున్న అమాయకులను, స్త్రీలను చూసి ఊరికి ఏదో ఒక గొప్ప పని చేసి ఊరి రాజకీయాలను అణచివేయాలన్న తలంపుతో తన స్నేహితురాళ్ళతో కలిసి పంచాయితీ ఆఫీసు కట్టడానికి లేపిన గోడలను పాకీ దొడ్లుగా మార్చింది. స్త్రీలందరూ సంఘటితమై ఆ కార్యాన్ని విజయవంతంగా పూర్తి చేశారు. దీనికి మూలకారణం జసింత అని తెలిసి శివమెక్కిపోయారు ఊరి పెద్దలు. ఆడవాళ్ళందరూ కలిసి తమను వ్యతిరేకించడం చూస్తూ ఊరికోలేకపోయారు. తమ పెత్తనానికి విలువలేకుండా చేశారన్న అపరాధం పగగా మారింది. ఆడవాళ్ళందరినీ అణచివేయాలి. మనల్ని చూస్తే భయపడాలి. ఇంకెప్పుడూ మనల్ని ఎదిరించి ఏ పని చేయకూడదు అన్న ఆలోచనలు వారిలో చోటుచేసుకొన్నాయి. పథకం తయారు చేశారు. జసింతను చెరిచి చంపాలి. కిరననాయిలు పోసి తగలెయ్యాలి అన్న నిర్ణయానికి జసింత బలైపోయింది.

జసింత మీద పగవుంటే ఆమెను చంపొచ్చు. కానీ చెరిచి చంపటమెందుకు? ఆడవాళ్ళమీద పగతీర్చుకొనే సాధనంగా చెరచడం అన్నది వాళ్ళకు అలవాటైంది. ఈ సందర్భంలో ‘చెరచటం అనే పని ఆడవాళ్ళ మీద అంతిమంగా పగతీర్చుకొనే పద్ధతిని వాళ్ళ రక్తానికి తెలుసు. ఆడవాళ్ళను హీనంగా నీచంగా చూసే రాజకీయ ఆయుధం. అందని వాళ్ళ రక్తంలో ఇంకైన భావజాలానికి స్పష్టంగా తెలుసు ఆడది అందునా మాలది. ఇంతపని చేస్తుండా చెరిచవలసిన పడెయ్యాల మాల లంజని అన్న మాటలు ఈ దేశంలో ఎవరికీ ఘోరమైనవిగా కనపడవు. ప్రతి ఊళ్ళో ప్రతి పట్టణంలో ఈ మాటలు వినబడుతూనే ఉన్నాయి” అంటూ ఆవేదన వ్యక్తం చేసింది రచయిత్రి.

జసింత దళిత స్త్రీ అయి అగ్రకులాల ఆధిపత్యం క్రింద నలిగిపోతూ కూడా పురుషాధిక్యాన్ని ఎదిరించింది. దళిత స్త్రీలనే కాక అగ్రకుల స్త్రీలను కూడా సమీకరించి, చైతన్య వంతులను చేసింది. ఆ చేయడంలో ఆమె మరణించినా పంచాయితీ కార్యాలయాన్ని పాకీదొడ్లుగా మార్చటం ద్వారా స్త్రీలు సంఘటితమైతే ఎటువంటి కార్యాన్నయినా

సాధించవచ్చునని వారు గుర్తించేలా చేసి స్త్రీలకు మార్గదర్శకమైంది. వారి అలసత్వం, బానిసత్వం పూరును ఎట్లా నాశనం చేస్తున్నాయో గ్రహించేలా వారి శక్తిని తెలియజేసింది. వారిలో రాజకీయ చైతన్యం పెంపొందడానికి ప్రేరణగా నిలిచింది.

‘ఎల్లి’ నవలలో బాజి అత్యాచారానికి గురై పిచ్చిదిగా మారిపోయిన స్త్రీ దళిత స్త్రీ అయిన బాజిని అగ్రకులానికి చెందిన ఇద్దరు యువకులు మానభంగం చేశారు. అప్పటికే బాజికి పెళ్ళి కుదిరిపోయి వుండడంతో తల్లి మాలచ్చిమి ఆ విషయాన్ని కడుపులోనే దాచుకుంది. ఈ విషయం నలుగురికీ తెలిస్తే ఎవరి వెంటాపడని కుర్రాళ్ళు ఈమె వెంటపడ్డారంటే బాజి తిరుగుబోతయి వుంటుందని నిందిస్తారని భయపడి గుట్టు చప్పుడు కాకుండా బాజిపెళ్లి జరిపించింది. అయితే పెళ్ళియిన పది రోజులకే బాజి పుట్టింటికి తిరిగి వచ్చింది.

లైంగికంగా హింసించబడ్డ బాజి భర్తతో వైవాహిక సంబంధాన్ని కొనసాగించలేక శాశ్వతంగా పుట్టింటిలోనే వుండిపోయింది. రాసు రాసు, ఆమె మాటల్లో, చూపుల్లో, చేతల్లో పిచ్చితనం ఆరంభమైంది. ఒక రోజు బాజిని అత్యాచారం చేసినవాళ్ళు ఆమెకు ఎదురయ్యారు. నానా మాటలనడంతో కోపంతో వారిపై కాండ్రించి వూసింది. దాంతో రక్తమెచ్చేలా కొట్టారు ఆ కుర్రాళ్ళు. క్రమంగా బాజి పూర్తిగా పిచ్చిదయింది. ఒకనాడు కాలువలో పడి శవమైపోయింది. అత్యాచారానికి గురైన స్త్రీ ఎలాంటి మానసిక సంఘర్షణకు గురవుతుందో తద్వారా ఆమె జీవితం ఎలా చిన్నాభిన్నమవుతుందో ఈ నవల స్పష్టం చేసింది.

5. ఓలి అనే సాంఘిక దురాచారానికి ఎల్లి, మాలచ్చిమి, వంటి స్త్రీలు బలైపోయినా ఓలిని గెలిచిన స్త్రీలు ఉన్నారు. నీలి తల్లి కోమల భర్తను బెదిరించి తప్పించుకొంటే నీలి సాహసంతో గెలిచింది. చిన్న వయస్సులోనే ‘ఓలి’ తీసుకొని వివాహం చేశాడు తండ్రి. ఆ భర్త ‘సక్కలోడు’ సంసారానికి పనికిరాక అవమానాలు భరించలేక ఆత్మహత్య చేసుకొన్నాడు. బాప లైంగికంగా వేధిస్తుంటే భరించలేక పుట్టిల్లి చేరింది నీలి. దువ్వతో మారు మనవుకు సిద్ధమైంది. విషయం తెలిసి మామ పంచాయితీ పెట్టాడు. దువ్వకి ఓలి చెల్లించి నీలిని పెళ్ళిచేసుకొనే ఆర్థిక స్థితి లేదు. మొగడంటేనే ఏమిటో తెలియని తను అతారింట్ల చేసిన చాకిరికి ఓలి సరిపోయిందని ఓలి కట్టేది ఇంకేం లేదని తెగేసి చెప్పింది నీలి. ఊరి కట్టుబాటు తిరస్కరించినందుకు నీలి దువ్వలను వెలేసింది ఊరు.

‘ఎల్లి’, ‘ఆకాశంలో సగం’ నవలలు సమస్యాత్మకతను ఎంతగా చూపించినా అంతిమంగా విజయాన్నే చూపడం ముదావహం. పరిస్థితులను ఎదురొడ్డలేక ‘ఓలి లాంటి ఆచారానికి లొంగిపోయి ఓడిన పాత్రలుగా ఎల్లి, మాలచ్చిమిలు, ‘ఆకాశంలో సగం’లో స్త్రీలను సమీకరించి సంఘటితం చేసినా చివరకు మరణాన్ని పొందిన జసింత దర్శనమిచ్చినా, సమస్యలెంత భయపెట్టినా దృఢ నిశ్చయంతో గెలిచిన పాత్రలూ ఉన్నాయి. ‘ఎల్లి’లో పారోతిభర్త ఆమెను అమ్ముడానికి సిద్ధపడినప్పుడు ఏడిచో, మొత్తుకొనే భర్త చర్యను ఖండించింది. కోమల భర్తను చంపుతానని బెదిరించి సమస్య నుంచి బయటపడింది. నీలి వితంతువయి మారు మానువుకు సిద్ధపడడమేకాక తాను ఇష్టపడిన వ్యక్తితోనే జీవితాన్ని పంచుకోవడానికి నిశ్చయించుకొంది. అందుకోసం సమాజాన్ని ఎదిరించింది. ఊరు వెలివేసినా భయపడక ముందుకు సాగింది. ‘ఆకాశంలో సగం’ నవలలో జసింత స్త్రీలను పురుషాధిపత్యం నుంచి, అణచివేత నుంచి తప్పించడం కోసం సర్వ శక్తులూ ధారపోసింది. స్త్రీలలో చైతన్యాన్ని కలిగించింది. ఎప్పుడూ పురుషులకు తలఒగ్గే స్త్రీలు ధైర్యంగా ఎదురు నిలబడి ప్రశ్నించే జాగృతిని వారిలో కలిగించింది.

రెప్పల వెనుక స్వప్నమా పాతూల అన్నపూర్ణ

నువ్వు
నా గర్భంలో బీజంగా పడినప్పుడే
నాలో నిక్షిప్తమైన కోణాలకు
సూర్యోదయం ఆసన్నమయింది
బీజం పిండంగా మారి
శరీరాకృతి చెందుతున్న పరిణతిలో
అది ఆడపిల్లే కావాలని
అణుపణువూ పరితపిస్తున్నది
నా భావనా పరంపరలన్నీ
నీలో నింపడానికి నా ప్రయత్నం
ఇప్పటికీ నా జీవితం చిగురుటాకే
పురుషాధిక్యత వటవృక్షంలా విస్తరించి
నా స్వేచ్ఛా వాయువులను హరిస్తున్నది
నా జిజ్ఞాస పెరుగుదలను ఆపేస్తున్నది
అడుగుజాడలను అనుసరించేవరకే
నా ఉనికికి గుర్తింపు

ఆ పై దాటి వెళ్ళాలనే ఆలోచనలకు
రెక్కలు కత్తిరించే ప్రయత్నం
నా చుట్టూ ఆంక్షల గిరి బలంగా గీసి ఉంది
నా భావ ప్రకటనా స్వాతంత్ర్యాన్ని
పెదాల వెనుకనే అణచుకొని
రంగుల సీతాకోక చిలకలా ఎగరలేక
వ్యూహాదశలోనే ముడుచుకొని ఉన్నాను
ఇప్పుడు నాకొక శక్తి వచ్చింది
నాలో పెరుగుతున్న నీ ఉనికికి
వేళ్ళూనుకొనేలా చెయ్యాలని ఆరాటం
నాలో గుప్తంగా దాగి ఉన్న ఉద్వేగాలను
అగ్ని పర్వతంలా పెల్లుబిడే వాస్తవాలను
నా రక్తం పంచుకునే నీలో నింపుతాను
నా రెప్పల వెనుక స్వప్నమా!
నీ జననం నాకొక అపురూప వరం కావాలి
నా హృదయావిష్కరణకు వేదిక కావాలి
వివక్ష వలయాన్ని ఛేదించే
పదునైన ఆయుధంలా
నువ్వు బహిర్గతం కావాలి!!

సూచనలు స్పష్టంగానే కనిస్తున్నాయి
నువ్వే అర్థం చేసుకోవడం లేదు
గంటలు కూడా తీవ్ర ధ్వనితో మోగుతున్నాయి
నువ్వే వినిపించుకోవడం లేదు
ఎసరు కళాపెళా మరుగుతున్నది
పొంగడాని కింక ఆట్టే సమయం లేదు
బతుకులూ, మనసులూ అట్టుడుకుతున్నాయి
పోటెత్తడం ఇక ఎంతోకాలం పట్టబోదు
దిక్కులేక చస్తున్న పత్తిరైతులు
దినదినమూ మరణిస్తూనే ఉండరు
నేతపని కార్మికులు కూడా
నేడో రేపో మేల్కొని తీరతారు
పదిమంది చనిపోయాక పదకొండోవాడికైనా
పరిష్కారం ఆత్మహత్యకాదని అర్థమౌతుంది
చంపాలింది తన్నుతాను కాదనీ
తననీ దశకు తెచ్చిన దుష్టశక్తులననీ
అర్థం చేసుకోవడం ఆరంభమైంది
చెమట చుక్కల్ను చిలకరించి పదనుచేసి
ఈ నేలను అన్నపూర్ణగా మార్చిన చేతులు
ఈ రత్నగర్భ మానం కప్పడానికి
మజ్జిన్ మాల్యాంబరాలను సృష్టించిన చేతులు
బడాబాబుల పాదాల దగ్గర నజరానా అవుతున్న నేలమీద
తిరుగుబాటు జెండాలు దిగవేస్తున్న చేతులు

కొడవళ్ళ తోట

సిహెచ్.వి. బృందావనరావు

పిడికిళ్ళై బిగుసుకుంటున్నై
వడగళ్ళై ఒరుసుకుంటున్నై
పదవి మదంలో నువ్వు
పట్టించుకోవడం లేదుగాని
అధికారం దూదిని చెవుల్లో
కుక్కుకుని
ఆహావఘోషల్ను ఆలకించడం
లేదు గాని
సునామీ సూచనలు మాత్రం
సుస్పష్టంగానే కనిస్తున్నాయి
రాబందుల రాకడ కేకలు
రణనినాదాలై రవళిస్తున్నాయి
ఇంకా నీకర్థం కాకపోతే
అది నీ దౌర్భాగ్యం
బిగించిన పిడికిళ్ళ కొడవళ్ళ తోటై
దేశం పోటెత్తడం - ఇక
అనివార్యం

మట్టి గాజులు

■ డా॥ విప్లవ్ దత్ శుక్లా

“కాసల్యా సుప్రజా రామా...” ఓ వైపు. మరోవైపు “అల్లా హు అక్షర్...” చీకటి విడిపోయే ప్రయత్నం జరుగుతోంది. శబ్దం చీకటిని చీల్చుతూ చైతన్యానికి పురికొల్పుతుంది.

నిద్రలో అటూ... ఇటూ మెసలుతూ సుజాత “భ... అప్పుడే తెల్లారిందా?” తనలో తనే గొణుకొంటూ లేవాలా? వద్దా? ప్రతిరోజూ ఉండే సంధిగ్ధావస్థలో జీవస్ఫురణ పోరాటం లాగుంది. ధనం ఎంత ఉన్నా కాలం, స్థానం పరిస్థితుల్ని నిర్వచిస్తాయి అనుకుంటూ బలవంతంగా లేచి కూర్చోంది సుకుమారి సుజాత. గడియారం కన్నా ముందే పరిగెత్తడం నగర జీవితం. అలారం మ్రోగింది.... జీవనం ప్రారంభమైంది.

తలుపు “టక” “టక” శబ్దం వినేసరికి సుజాతకు ప్రాణం లేచి వచ్చింది. “యాదీ... యాదీ...” అరిచింది సుజాత. “ఆ ! నేనేనమ్మా...!” బదులిచ్చింది యాదమ్మ. పదహారేళ్ళు నిండని యాదమ్మ గత సంవత్సరమే పట్టణానికి వచ్చి వాళ్ళ అక్క సువర్ణతో ఉంటోంది. ఆరునెలలుగా సుజాత దగ్గర పనిచేస్తుంది.

“రా... యాదమ్మా! తోమే గిన్నెలు బయటవేసుకో... బట్టలు బకెట్లో నానబెట్టుకో... ముందు ఇల్లు ఊడ్చు... ఆ తరువాత శుభ్రంగా తుడిచేయి...” సుజాత లిస్ట్ అంతా చదివేసింది. మౌనంగా విని, తల ఊపడం, చెప్పిన పనులు చేయడం యాదమ్మకు అలవాటుయింది. గత్యంతరం లేదు.

“యాదీ... చాయి తాగుతావా?” అడిగింది సుజాత. మనస్సులో మాటను నొక్కిపెట్టి కళ్ళతో అవునని తెలిపింది యాదమ్మ.

“గిన్నెలు సరిగా తోమడం లేదు... ఇది చూడు నల్లగా ఎలా వుందో... బట్టలు కూడా సరిగా ఉతకడం లేదు...” నాలుగు తిట్టి, రెండు కొసరు వేసి టీనీళ్ళు ఇచ్చింది సుజాత. రోజూ జరిగే ఈ తంతుకు ప్రతిస్పందన లేని యాదమ్మ మౌనంగా టీ తాగి తనపని తాను పూర్తిచేసుకొని వెళ్ళే ముందు “అమ్మా!... నేను బోతన్నా!” అని చెప్పింది.

గత ఆరు నెలలుగా యాదమ్మ, సుజాతకు ఎంతో చేదోడుగా ఉంటుంది. కాలచక్రంతో పని జీవన అంతర్భాగమై కదులుతూనే ఉంటుంది. విదేశాల్లో ఎవరి పని వారు చేసుకోవాలని, కాని మనదేశంలో ప్రతి పనికి పనిచేసేవారు దొరుకుతారనే నిజం, విదేశాలు తిరిగిన సుజాతకు తెలుసు.

రోజులు గడుస్తున్నాయి. ఒకరోజు తెల్లవారుజామున ఎప్పుటిలాగే యాదమ్మ తలుపు తట్టింది. సుజాత తలుపు తెరిచింది. కాని ప్రేమతో పలకరించలేదు, కనుబొమ్మల మధ్య మడతలు కొంత

◆ కథ

చికాకును సూచించినా, యాదమ్మకు పనితో సంబంధం. చక చక తన పని తాను చేస్తూ పోయింది. “నిన్న రాలేదేంటి?” అడిగింది సుజాత. “జ్వరం వచ్చిందమ్మా!” “తన పని తాను చేసుకొంటూనే సమాధానం చెప్పింది యాదమ్మ. మళ్ళీ ఇద్దరి మధ్య కొంత నిశ్శబ్దం.

పని పూర్తి చేసుకొని యాదమ్మ వెళ్ళడానికి సిద్ధమైంది. సుజాత నెమ్మదిగా “యాదా!.... మా ఇంట్లో.... బంగారు గాజులు... కనబడలేదు.... నువ్వేమైనా చూశావా?” అడిగింది. “లేదమ్మా!” అని చెప్పింది యాదమ్మ. కొంత నిశ్శబ్దం... మౌన సంభాషణ.... ఎవరి ఆలోచనలు వారివి.... ఒక విధమైన అనుమానం, సుజాత కళ్ళల్లో కనబడితే, అవ్వక భావాలు యాదమ్మవి. ఆలోచనల్ని బట్టి మనుషులు వేరుగా అనిపిస్తారు. నెమ్మదిగా వెళ్ళిపోయింది యాదమ్మ. రోజులు గడుస్తూనే ఉన్నాయి. ప్రతీ రోజూ ఏదో వంకతో సుజాత గాజుల ప్రస్తావన తెస్తూనే ఉన్నది. చర్చ జరుగుతూనే ఉన్నది.

పని పూర్తి చేసుకొని వెళ్ళున్న యాదమ్మకు ఇడ్డీలు పెట్టి “తినమ్మా!.... యాదా! నువ్వు ఒకవేళ గాజులు తీస్తే తెచ్చి ఇచ్చే నీయి, నీకు ఏం కావాలో అడుగు, ఇస్తాను... అవి చాలా విలువైనవి... మీ ఇంట్లో చూడు యాదమ్మా!” అంది సుజాత. “లేదమ్మా... నేను తీయలేదమ్మా.... ” అంది యాదమ్మ. అడిగిందే అడగటం. చెప్పిందే చెప్పటం. ముగింపులేని సంభాషణగా మారింది.

ఆదివారం ఉదయం గిన్నెలు తోముతున్న యాదమ్మని పిలిచింది సుజాత. ఎవరో ఇద్దరు కొత్త వ్యక్తులు ఉన్నారు. మీసాలు, భారీకాయాలు. యాదమ్మకు అర్థం కాలేదు. “ఎవరమ్మా వీళ్ళు? ” అని అడిగింది. “నీకు చెబితే గాజులు తెచ్చి ఇవ్వలేదు కదా! వీళ్ళు పోలీసులు...” అని తాపీగా చెప్పింది సుజాత. యాదమ్మకు నోటమాట రాలేదు.

ఒక పోలీసు దగ్గర కొచ్చి “ఏం అమ్మాయి! బంగారు గాజులు తీశావా?” అడిగాడు. “లేదు” అని సమాధానం చెప్పింది యాదమ్మ. “ఇక్కడ కాదు... పోలీస్ స్టేషన్ కు పద....!” అన్నాడు మరో పోలీసు. స్టేషన్ వెళ్ళే దారిలో దేవతలా కలిసింది తన స్నేహితురాలు నీలిమ.

కళ్ళలో నీళ్ళతో తన అక్క సువర్ణకు ఈ విషయం చెప్పమని చెప్పింది యాదమ్మ. సరేనంది నీలిమ.

ముందు యాదమ్మ వెనక పోలీసులు స్టేషన్ కు చేరుకొన్నారు. “ఎస్సై సార్ రాలేదా?” అడిగాడు ఒక కానిస్టేబుల్. “బందోబస్తుకు పోయిండు... సార్ మధ్యాహ్నం వస్తడంట!” జవాబు చెప్పాడు ద్యూటీ కానిస్టేబుల్. యాదమ్మను తీసుకొచ్చిన పోలీసులు ఒకరినొకరు చూసుకొని “అమ్మాయి! నీ వయసెంత” అడిగాడు కానిస్టేబుల్ “పదిహేను ఎల్లినయ్ సారు!” చెప్పింది యాదమ్మ. ఇద్దరు పోలీసులు ఒకరికొకరు సైగ చేసుకొన్నారు. “వాళ్ళు బాగా పలుకుబడి ఉన్నోళ్ళు... ఒకవేళ తీస్తే రేపటికల్లా గాజులు తెచ్చి, ఇచ్చేయి, లేకపోతే నీమీద కేసు బెడతం.... తన్నులు తప్పాయి!” బెదిరించి “ఫో!” అని వెళ్ళగొట్టారు యాదమ్మని. చెంగున అక్కడి నుండి బయటపడింది యాదమ్మ. దారిలో అక్క సువర్ణ కలిసి “ఏం అయిందే?” అని ప్రశ్నించింది. కథ మొత్తం సువర్ణకు వివరించింది యాదమ్మ.

మరుసటి రోజు యధావిధిగా పనికొచ్చింది యాదమ్మ. సుజాత ఎక్కువగా మాట్లాడలేదు. ఇలాగే రెండు మూడు రోజులు గడిచాయి. పని మానేస్తే దొంగతనం అంటగడతారని భయం. పని చేద్దామంటే సుజాతమ్మ సరిగా మాట్లాడటం లేదు.

బంగారు గాజులు పోయిన విషయం ఆనోట ఈనోట అందరి చెవిన పడింది. చివరికి పల్లెటూర్లో ఉన్న యాదమ్మ తల్లికి కూడా. ఊరినుండి పట్టణం చేరుకొంది గద్దను తరిమే పిల్లలకోడిలా యాదమ్మ తల్లి. కాని ధనం ముందు, పలుకుబడి ముందు తలవంచి సుజాతమ్మ కాళ్ళపై పడి “అమ్మా! నా బిడ్డలు అసాంతోళ్ళు గాదమ్మా!... సేతికిస్తే కూడా తిను తల్లి! దేవుని సాక్షిగా వాళ్ళు తీయలేదమ్మా... నీ ఇంట్లోనే సరిగా సూసుకో తల్లి... ఇంకెవలన్నా తీసిండ్రో ఏండ్... నీ బాంచన... నా పిల్ల మీద నింద బెట్టకు నీ దండం బెడతానమ్మా...!” అని ఏడ్చింది యాదమ్మ తల్లి. సుజాతకు ఏం చేయాలో తోచలేదు.

డబ్బు, పలుకుబడి జీవనాన్ని శాసిస్తున్నప్పుడు మనిషికై మనిషి నిలబడడం సమీకరణమౌతుంది. అయితే జీవితానుభవం ఉన్న వారికి మనిషి, మనసే ప్రధానమని గమనించిన యాదమ్మ తల్లి తన పిల్లలు పనిచేసే అందరి ఇంట్లలోకి వెళ్ళి వాళ్ళను వేడుకొంది. “అమ్మా... నా బిడ్డలకు మీరే దిక్కు... వాళ్ళకు ఎవ్వలు లేరు... మీకు వాళ్ళ గురించి తెల్సు... నీ బాంచన కాపాడుకో తల్లి... నాకు భయమైతాంది” అని రోదన సాగించినా గత్యంతరం లేక పల్లెకు వెళ్ళిపోయింది.

సూర్యోదయం కంటే ముందే ఇంట్లలో పనిచేయడానికి పరిగెత్తుకొని వస్తున్న పనివాండ్లు అందరు ఒకరినొకరు చిరునవ్వుతో పలకరించుకుంటారు. వీలైతే ప్రేమతో ఒకరి చేతులు ఒకరు పట్టుకొని శ్రమైక జీవన సౌందర్యాన్ని మాటలతో, నవ్వులతో కష్టాల్ని ఆనందంగా మల్చుకొంటారు.

యాదమ్మను చూసిన నీలిమ పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చి గట్టిగా పట్టుకొని “మీ ఇంటామె బంగారు గాజులు దొరికినయటగదా!” అంది. యాదమ్మ కళ్ళలో ఒక మెరుపు మెరిసింది. “ఎవలు చెప్పిండ్రు?” అడిగింది యాదమ్మ. “నేను పనిచేసే ఇంట్ల అమ్మ చెప్పింది!” అంది నీలిమ. “ఎక్కడ దొరికినయట?” అడిగింది యాదమ్మ. “వాళ్ళింట్లనే దొరికినయట...” చెప్పింది నీలిమ. “మరి సుజాతమ్మ నాకు చెప్పలేదే...?” ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది యాదమ్మ. “నువ్వేమనకు... మీ సుజాతమ్మ నీకు చెప్తదా సూద్దాం!” అంది నీలిమ. అక్కడ పనిచేసే వాళ్ళందరికీ ఈ విజయ గాధ ఒక చర్చనీయాంశం అయింది.

ఎప్పటిలాగే యాదమ్మ, సుజాత ఇంటికి వెళ్ళి పని పూర్తిచేసుకొంది. సుజాత తనకు గాజుల విషయం ఎప్పుడు చెబుతుందా అని ఆత్రుతతో వేచి చూసింది కాని లాభం లేదు. ఎప్పటిలాగే పనికాగానే వెళ్ళిపోయింది యాదమ్మ.

విషయం తెలిసిన పనివాళ్ళు వారు పనిచేసే ఇంట్లలో ఈ చర్చను కొనసాగించారు. బుర్రలెన్నో ఆలోచనలు అన్ని పరిస్థితులు మాటల్ని మార్చేస్తాయి. ఆ రోజు అలాగే గడిచిపోయింది.

ఆ రెండో రోజు యాదమ్మ సుజాత ఇంటికి పనికి వెళ్ళలేదు. సుజాత అందరిని అడుగుతోంది. “ఇవాళ యాదమ్మ రాలేదా?” వాళ్ళు “ఏమో అమ్మా... మేం చూడలేదు...” అని చెప్పారు. పదిగంటలకు అందరూ పనులు పూర్తి చేసుకొని ఇంట్లు మారుతున్నారు. సువర్ణ, సుజాత ఇంటి దగ్గరకు వచ్చింది. సుజాత వెంటనే “ఏం అమ్మాయి... మీ చెల్లి పనికిరాలేదా?” అని అడిగింది. గుండెలు మడుతున్న సువర్ణ అక్రోశం ఆపుకోలేక, అవకాశం కోసం ఎదురు చూస్తుండడం వల్ల “వచ్చింది... కానీ మీ ఇంట్లో పనికి రాదు...” అని బిగ్గరగా అరిచింది. “ఏం అమ్మా! గాజులు పోయినప్పుడు అందరికీ ప్రచారం చేసినవు... మా చెల్లెను సంపుక తిన్నవు... గాజులు దొరికినంక గూడ వాళ్ళకు వీళ్ళకు చెప్తున్నవు కాని... మాకు చెప్పలేదే? గిట్టనే ఉంటదమ్మా! మీరు పైసలు ఉన్నోళ్ళాయే... మేము పేదోళ్ళమయితిమి...” అని అరవడం ప్రారంభించింది. కేకలు విని జనం ఇంట్లలో నుండి బయటికి వచ్చి ఏం జరుగుతుందో చూస్తున్నారు. పనివాళ్ళు ఒక్కొక్కరు వచ్చి పెద్ద సమాహంగా తయారయ్యారు. తలా ఒకమాట అనడం మొదలెట్టారు.

“అమ్మా... దొంగతనం మీద పెడితే అందరికి తెల్లిపాయె... పోలీసులు బట్టక పోయిండ్రుంటే... ఊల్లె ఏమనుకొంటారు?... ఇజ్జత్ కు బతుకన్నా... ఆ పిల్ల వెండ్లి అయితదా అమ్మా... మాట ఉండిపోతది” అని ఒకామె అంటే మరో ఆమె “అనుమానం ఉంటే డబ్బు, బంగారం చూసి పెట్టుకోవాలె... లేక పోతే పనోళ్ళను ఇంట్ల లోపటికి రానీయకుండ్రి... బయట పనిచేసి పోతం...” అని చెప్పింది. “ఇంత అనుమానం ఉంటే మీ పని మీరు చేసుకోరాదండ్రి...” అని సలహా ఇచ్చింది ఓ ముసలమ్మ.

సుజాతకు ఏం చేయాలో తోచలేదు. బంగారం గాజులు ఎలా దొరికింది వివరిద్దామంటే వినేవారే లేరు. లోపటికి వచ్చి మాట్లాడమంటే ఎవరూ రావడం లేదు. తన తప్పును గ్రహించింది సుజాత. “మీరు మంచి పిల్లలు కాబట్టే ఇప్పటికీ ఇంట్లోకొచ్చి పనిచేయమని పిలుస్తున్నా” అంది. కాని ఆమె గొంతుకు ఉనికి లేకుండా పోయింది.

“యాదమ్మ ఇంక మీ ఇంట్లో పని చేయదు” అని అందరూ ఖచ్చితంగా చెప్పేసారు. “ఆమె కాదు మేం ఎవ్వలం మీ ఇంట్లకు రాం... పని చెయ్యం...” అని ముక్తకంఠంతో చెప్పి, ఒకరితో మరొకరు చర్చించుకుంటూ పనుల్లోకి వెళ్ళిపోయారు.

అటు “కౌసల్యా సుప్రజా రామా... ఇటు “అల్లా హు అక్బర్...” సుజాత రక్కున లేచి కూర్చుంది. యాదమ్మ రాదు... పనంతా తానే చేయాలి. బట్టలు, గిన్నెలు... ఊడ్చాలి... అనుకుంటూ ప్రారంభించింది. కష్టం విలువను, మనిషికి ఉన్న మహత్వాన్ని గుర్తించడానికి మానవత్వం కావాలని గ్రహించింది సుజాత. బ్రతుకులు ఆగలేదు కాని ఆలోచనలు మారిపోయాయి. పల్లె పనిచేస్తుంటే పట్టణం దోచుకుంటుందని రుజువైంది. కాని మట్టిగాజుల గలగలలు విజయం అందరికి స్ఫూరించింది.

దేవుడు ఆడే ఆట

ఖాదర్ షరీఫ్ షేక్

దీపాలు ఆరిపోతున్నాయి

తలుపు మూసిన చప్పుడికి గది ఉలిక్కిపడుతోంది
చేతుల్లోని వైతన్యమంతా నేలమీద జారి
పాదరసంలా విడిపోయి కదులుతోంది
ఉండలు ఉండలుగా

గొడ్డళ్ళతో నరికినా జంకని ధైర్యం

సమాధి స్థితిని సృష్టిస్తోంది

ఒకడి ఉనికిని మరొకడు దోచుకుంటున్నాడు

రాజకీయ నాయకులు తయారీల్లా సంపరిస్తున్నారు

ప్రపంచం ఒక బహిరంగ ఉరితేలు ప్రదేశం

స్వరాలన్నీ తెగిపడి

కూలిన దేహాల చుట్టూరా రోదీస్తూ తిరుగాడుతున్నాయి

ఆత్మహత్యల అరుపులు ఎవ్వరికీ వినించవు

తెగిపడిన జ్ఞాపకాల్ని ఎవ్వరూ భుజానికెత్తుకోరు

రోడ్ షోలతో బిజీ అయిపోయినా నేతలంతా

ఆకాశాన్ని ఆక్రమించే కలలు కంటూ బ్రతుకుతారు

స్వప్నాల్లోకూడా బాంబులు కురుస్తుంటే

పిల్లలు తప్పిపోయిన అమ్మ సైన్యాన్ని వెతుక్కుంటున్నారు

కన్నీళ్ళు ముత్యాల్లా దారాలకు గుచ్చబడి

కులాల, మతాల కంఠాల్ని అలంకరించబడ్డాయి

సిద్ధాంతం మనిషి వెనక నక్కి మాట్లాడుతోంది

అర్థనగ్నంగా పగిలిన గాజుముక్కల నడుమ

ఒయ్యారాలు ఒలకబోస్తూ వుంది వెండి తెర తార

ఆవిడ ఒంటిమీద కురుస్తోన్న వాన
యువహృదయాల దాహాన్ని తీరుస్తుంటే

సముద్రాలు నదుల్ని మింగి

దాహాన్ని తీర్చుకుని సేదతీరుతున్నాయి.

నిండు చూలాలు బయపడిపోతోంది

రేపు తనబిడ్డమీద యాసిడ్ దాడి జరుగుతుందేమోనని

ఒరే... లేవండి....

సమయం మించిపోతుంది

రేపు తల్లులు బిడ్డల్ని కనటం మానేస్తారు

గట్లన్నీ తెగిపోతాయి

లక్ష సునామీలు పుట్టుకొస్తాయ్

ఇప్పుడు ముక్కలయ్యేది రైలు కాదురా

నువ్వు నుల్చున్న ఫ్లాట్ ఫాం

కోయిలను ఉరితీస్తావ్ సరేరా

ఇప్పటికే ప్రవహించటం నేర్చుకున్న 'పాట' సంగతేంటి?

భూమిపోతోంది...

సరిగ్గాచూడు

మట్టి కనుమరుగుయిపోతోంది

మనల్ని మనం పూడ్చుకోవడానికి సోటులేదురా

అంతస్థుల్లో పూడ్చటానికి

పక్క ఫ్లాట్ ఓడు ఒప్పుకోదురా

మించిపోయింది లేదు ఇప్పటికయినా ప్రేమించడం నేర్చుకో....

ఇదంతా దేవుడు ఆడుతున్న జూదం... అది మనకొద్దు

రేపులో తప్పిపోయిన నావని వెతుకుదాం రా

నువ్వు లే ముందు... పలుగూ, పార తీస్తో

మన బ్రతుకుని కబళిస్తున్న వాడిని

మట్టిలో కప్పెట్టి వద్దాం.

బొబ్బలి నానీలు

బొబ్బలి జోసఫ్

చిన్న కారు
ఊగుతూ పోతోందే?
డ్రైవరు బీరులో
మునిగాడులే!

పచ్చిపరకలు
వాసన చూపి
పాలన్నీ పిండాడు
పసి దూడ పస్తు

నిర్మల మనసు
తూట్లు పడింది
మోసకారి
ముళ్లకంచెలో పడి

ఉద్యోగికి
పండుగ ఆనందమే లేదు
ఆదివారం
వచ్చిందని!

తోకలేని పిట్టను
గుటుక్కున మింగింది
బుల్లిపెట్టె
సెల్ బూచి

రైతు నానీలు

కాళహస్తి వెంకటశేషగిరి రావు

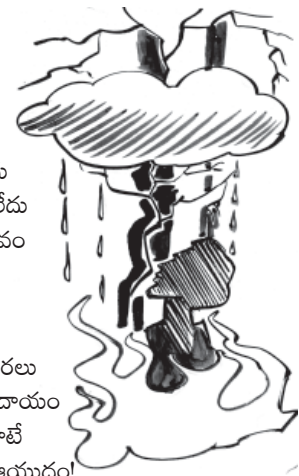
ఉరుము లేదు
మెరుపు లేదు
మబ్బు లేదు
రాలింది కన్నీరు

పొగలేదు
సెగలేదు
మండుతుంది
కడుపు

వాసలేదు
పంటలేదు
మొలిచింది
వడ్డీ

ఆశలేదు
నిరాశలేదు
జీవచ్ఛవం
రైతన్న

పెరిగే ధరలు
తరిగే ఆదాయం
తిరుగుబాటే
రైతుకు ఆయుధం!

శ్రీశ్రీ శతజయంతి ప్రత్యేకం

చిరస్మరణీయ వారసత్వం

అన్వయశీలత నిలుపుకొన్న శ్రీశ్రీ కవిత్వం

III

విప్లవాత్మకత, విశాల పరిధి

ఓకానొక మహాకవిని, కావ్యాన్ని ఎలా అర్థం చేసుకోవాలనే దృష్టి లోపించిన ఫలితమే. శ్రీశ్రీ పైన, ఆయన కవిత్వంపైన గతంలోను, ఇప్పుడు వస్తున్న విమర్శలలో పాక్షిక దృష్టి నూటికి నూరు పాళ్ళూ లోపరహితమైన వ్యక్తులు గాని, రచనలు గాని సంభవమని భౌతికవాదులు విశ్వసించరు. సృజనాత్మకమైన ఏ ప్రక్రియనైనా కొంత కాలం తర్వాత పరిశీలిస్తే మెరుగుదలకు కొన్ని అవకాశాలు ఉంటాయి. విస్మరించబడిన కొన్ని అంశాలూ గోచరిస్తాయి. కవులవైనా, నాయకులవైనా దేశ కాల పరిస్థితులను దృష్టిలో ఉంచుకొని అంచనాలు కట్టాలి తప్ప ఈనాడు మనం ఆశించినదంతా వారు అందించలేక పోయారని తప్పుపట్టడం పరిణితిని ప్రతిబింబించదు. బ్రిటీష్ వారిని వ్యతిరేకించలేదు కనుక కందుకూరి వీరేశలింగం సంస్కర్త గాదని, విజయనగరం ఆస్థానంలో కొలువు చేశారు గనుక గురజాడ అప్పారావు ప్రగతిశీలవాది కాదని సూత్రీకరించడం కన్నా అవివేకం మరొకటి ఉండదు. తమ చైతన్య పరిధిలో, సమకాలీన సమాజాన్ని ఒక అడుగైనా ముందుకు వేయించిన వారు ఎప్పుడూ స్మరణీయులే.

తెలుగు కవిత్వంలో పీడిత పక్షపాతం నుంచి అంతర్జాతీయ దృక్పథం వరకు ప్రసరింపచేసిన పాత్ర గురించి, కృషి గురించి పరామర్శించుకున్నాం. అదే సమయంలో ఆయన రాసిన వాటిలో లోపాల గురించి, రాయకుండా వదిలివేసిన వాటిని గురించి విమర్శలను ఎలా అర్థం చేసుకోవాలన్నది ప్రశ్న. ముందే పేర్కొన్నట్లు ఎవరూ లోపరహితము కానట్టే అతీతులూ కారు. అయితే విమర్శలో ఏది ఎంత వరకు సహేతుకం అన్నది కీలక ప్రశ్న.

శ్రీశ్రీ కవిత్వంలో సమస్యల సాధారణీకరణ తప్ప, సవివర చిత్రణ లేదనే విమర్శ ఒకటి. సార్వజనీనత, సార్వకాలీనత కలిగి ఉండే మహాకవిత్వంలో తక్షణాంశాలు, స్వల్ప వివరాలు లేకపోవడం

అసహజం కాదు. ఒక విధంగా అది వాటి సుగుణం కూడా అనుకోవాలి. ప్రపంచ చరిత్రను విశ్లేషించే 'దేశ చరిత్ర'లు నంద్యాలలో భూస్వాములకు ఆగ్రహం తెప్పించడంలో ఈ వాస్తవం విదితమవుతుంది. ఒకటి రెండు తరాల పాటు ప్రగతిశీల వాదులందరికీ ప్రేరణగా నిలిచిపోవడంలోనే దాని ఔన్నత్యం విశదమవుతుంది. అయితే అంతటి 'మహాప్రస్థానం' రాసిన మహాకవి తెలంగాణా పోరాటంపై ఎందుకు స్పందించలేదనే ప్రశ్న నాటికీ నేటికీ వినిపిస్తూనే వుంది. పైపెచ్చు శ్రీశ్రీ ఆ కాలంలో నైజాం సంస్థానంలో కొలువు చేయడం ఈ విమర్శకు మరింత బలం చేకూరింది. శ్రీశ్రీ వ్యక్తిగత జీవితంలో ఇటువంటి వైరుధ్యాలు ఇంకా అనేకం ఉన్నాయి. వాటి ప్రస్తావన తదుపరి భాగానికి వదిలివేస్తూ ఇక్కడ సాహిత్య భాగాన్నే స్పృశించడం జరుగుతున్నది. శ్రీశ్రీ వంటి మహాకవి తెలంగాణా పోరాటానికి స్పందించి ఉంటే అద్భుతంగా ఉండేదనడంలో సందేహం లేదు. కానీ అలా చేయకపోవడం నేరమవుతుందా? ఒక కవి లేక రచయిత ప్రతి సందర్భంలోనూ రచనలు చేసి తీరాలనే నిబంధన విధించగలమా? తెలంగాణా పోరాటంతో సహా శ్రామిక వర్గ సమరాలన్నింటికీ ప్రాతినిధ్యం వహించగల విస్తృతి మహాప్రస్థాన గీతాలకు లేదా? అలా అని ఆయన ఆ పోరాట సాహిత్యానికి దూరంగానూ లేడు.

తానుగా రాయలేకపోయినప్పటికీ తెలంగాణాపై వచ్చిన సాహిత్యాన్ని శ్రీశ్రీ ఎంతగానో ప్రోత్సహించారు. చరిత్రాత్మకమైన 'మాభూమి' నాటకం 'అభ్యుదయ' పత్రికలో అవహేళనకు గురియినప్పటికీ ఆయన మాత్రం దాని గొప్పతనాన్ని గుర్తించి స్వాగతం పలికారు. ఆరుద్ర 'త్వమేవాహం'కు రాసిన ముందు మాటలో కూడా రాజకీయంగా తెలంగాణా పోరాటం, సాహిత్యపరంగా ఆ కావ్యం వంటివి భారతదేశంలో ఆంధ్రరాష్ట్ర విశిష్టతకు ప్రతీకలని పేర్కొన్నారు. తెలంగాణా పోరాటంపై వెలువడిన చాలా కావ్యాలలో మహాప్రస్థాన ముద్ర కానవస్తుంది. తానుగా ఆ మహాత్తర పోరాటంపై కావ్యం రాయలేకపోయిన కొరతను ఈ విధంగా తీర్చుకున్నారని భావించవచ్చు. ఆ తర్వాత కాలంలో అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమంతో మరింత సంఘీభావం కనపరచారు. విశాలాంధ్ర సాధనకై సాగిన ఉద్యమానికి అడుగుడుగునా ప్రతిస్పందిస్తూ అనేక గేయాలు రచించారు.

శ్రీశ్రీ మహా ప్రస్థానంలో జీవిత దృశ్యాలు అడుగుడుగునా గోచరిస్తాయి.

ఊరవతల నీరింకిన
చెరువు పక్క చెట్టునీడ-
గోనెలతో, కుండలతో,

ఎటుచూస్తే అటు చీకటి,
అటు దుఃఖం ఇటు నిరాశ-
చెరసాలలు, ఉరికొయ్యలు
కాలువలో ఆత్మహత్య!
పాలికాపు సుదిటి చెముట
కూలికాపు గుండె చెరువు,
బిచ్చగాని కడుపు కరువు
మాయంటావు?

అని మిథ్యావాదిని ప్రశ్నించినప్పుడు ఆయన ఎవరి పక్షం వహించి
ఎవరిని ఆక్షేపిస్తున్నాడో వేరే చెప్పాలా? ఇంకా చూడండి.

పొద్దు పొడిచి పొద్దు గడిచే దాకా
ఎద్దుల్లాగా పనిచేసే మమ్మల్ని
మొద్దుల్ని మొరటుల్ని చేసి
ముద్దకి కూడా దూరం చేశాడు.
‘ఘోరం ఇది, దారుణం ఇదంటే-
“ఆచారం అడుగు దాటరా“దంటాడు.

ఈ విధంగా ఆర్థిక దోపిడీతో పాటు సాంఘిక దురన్యాయాలను కూడా
మహాకవి చీల్చి చెండాడలేదా!

మనమంతా బానిసలం
గాసుగలం, పీనుగలం!
వెనుక దగా, ముందు దగా!
కుడి ఎడమల దగా, దగా!
మనదీ ఒక బ్రతుకేనా?
కుక్కలవలె, నక్కలవలె!
మనదీ ఒక బ్రతుకేనా!
సందులలో పండులవలె!

ఇంత స్పష్టంగా రాసిన కవిత్వంలో కూడా అభ్యుదయం అమూర్తమైనదనే
వారిని ఏం చేయగలం! కవి ఎవరి పక్షాన ఉన్నాడనే వాస్తవాన్ని
గమనించకుండా ఎస్.సి., ఎస్.టి., బి.సి., మైనార్టీ వంటి జాబితాలు
ఇచ్చాడా లేదా అన్నదే కొలబద్దగా పెట్టుకొంటే ప్రతిదీ అమూర్తంగానే
కనిపిస్తుంది.

కమ్మరి కొలిమి, కుమ్మరి చక్రం
జాలరి పగ్గం
సాలెల మగ్గం
శరీర కష్టం స్ఫురింపచేసే
గొడ్డలి, రంపం, కొడవలి, నాగలి,
సహస్రవృత్తుల సమస్త చిహ్నాలు-

తన కవిత్వానికి ప్రాణమని ప్రకటించి ప్రస్థానం సాగించిన శ్రీశ్రీని
గూడా ‘పై వర్ణపు’ జాబితాలో కలిపిన తర్వాత పీడిత వర్గాల ప్రజలకు
మిగిలే వారెవరు? (భూతాన్ని యజ్ఞోపవీతాన్ని వంటి ప్రతీకల వెనక
ఆయన సామాజిక నేపథ్య ప్రభావం వుండవచ్చు గాని ఆ తత్వం
ఆయనలో వున్నట్లు చెప్పడం పొరబాటవుతుంది. భిన్నమైన నేపథ్యం
నుంచి వచ్చివుంటే అలా రాసే అవకాశం వుండేది కాదన్నది మాత్రం

నిజం)

నరనరాల వేదనలో
తరతరాల రోదనలో
బక్కచిక్కి
బిక్కచచ్చి
పడిన బతుకు గోడలు!
పాడుపడ్డ వాడలు!
తరతరాల చెరసాలల
రకరకాల తెరచాటులు
పొదగిటిలో బదగిలి పడు
నిర్భాగ్యులు నీడలు!
ఎడారిలో ఓడలు!

మహాకవి ప్రకటించిన ఈ సానుభూతి, సంఘీ భావం ఎవరిగురించి?

మానవుడా అన్న గేయంలో
కూలీ! మాలీ! రైతూ!
గుడిసెలలో బ్రతికేవాడా!
గంజినీళ్ళు తాగి కాలం గడిపేవాడా!
కడుపెడు సంతానం కలిగిన వాడా!
ఆకలికన్నూ! మానవుడా!

శ్రీశ్రీ కవిత్వం నుంచి అడుగడుగునా ఇటువంటివి ఎన్నైనా
ఉటంకించే అవకాశం ఉన్నా అవసరం లేదు. శ్రామిక
సహోదరులందరితో శంఖారావం చేస్తున్నానని ఆయన భావించడంలో
అమూర్తం ఏ కోశానా లేదు. వారి బాధలు వినిపించడంతోనే ఆగిపోయి
ఉంటే అది అంతటి మహత్తర కవిత్వం కాగలిగేది కాదు.

అనేకు లింకా అభాగ్యులంతా,
అనాథలంతా, అశాంతులంతా
దీర్ఘశుతిలో తీవ్ర ధ్వనితో
విప్లవశంఖం వినిపిస్తారోయ్!

మహాకవి ఉద్దేశించిన ‘అభాగ్యులు’, అశాంతులలో తాము భాగం కాదని,
తాము లేమని ఎవరైనా ఎందుకు అనుకోవాలో అర్థంగాదు. ఈనాడు
వివిధ తరగతుల ప్రజలలో వివిధ రూపాలలో వ్యక్తమవుతున్న
అసంతృప్తులు, ఆవేదనలు కలసి ఆయన కలగన్న విప్లవశంఖంగా
మారిసప్పడే నిజమైన విముక్తి లభిస్తుంది.

కసాయి-సాయిబు, అనే మాటలు కలిపి కసాయిబు అని
ప్రయోగించినందుకు ఆయనను తాను క్షమించనంటాడు
ఖాదర్ మొహియుద్దీన్. సందర్భ శుద్ధిలేని స్పందనకు ఇది ఒక
ఉదాహరణ. చమత్కారం కోసం చేసిన ఒక ప్రయోగాన్ని సహృదయంతో
అర్థం చేసుకోవడానికి బదులు ఉద్దేశాలంటగట్టడంలో ఔచిత్యం లేదు.
కూపస్థమందూకం, భల్లూకపట్టు అనే రెండు మాటలు కలిపి
‘కూపస్థభల్లూకం’ అని ఆరుద్ర, శ్రీశ్రీ ప్రయోగించారు. ఈ విధమైన
శబ్దలొల్పాన్ని ఆ పరిధిలో చూడకుండా ఎక్స్ ప్లె కళ్ళతో చూసి అతిగా
వ్యాఖ్యానించవలసిన అవసరం ఏమిటో బోధపడదు. వాదనకోసం
ఆలోచిస్తే కసాయిబు అంటే బాధపడాల్సిన అవసరమే లేదు. కసాయి

వృత్తి కూడా సమాజంలో భాగమే. అయినప్పుడు ఆ వృత్తి చేసే సాయిబును చమత్కారంగా అలా అనకూడదా! మతోన్మాదానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడవలసిన అంశాలు ఎన్నెన్నో ఉండగా పనిగట్టుకొని ఇటువంటి అంశాలను పట్టుకోవడం ఎవరికీ ప్రయోజనం కాదు. 'కన్యాశుల్కం' నాటకం జీవితమంత విశాలమైనదని ప్రస్తుతించిన శ్రీశ్రీ అందులో ఒక ముస్లిం పాత్ర లేకపోవడం కొరత అని ప్రత్యేకించి పేర్కొంటాడు. అయితే బీరడా మూత తీస్తానని బెదిరించే గోశాయి పాత్ర ద్వారా కొరత కొంత తీరిందని ఆయన సంతృప్తి చెందారు. ఇటువంటి విశాలదృష్టి కలిగిన మహాకవి సందర్భవశాత్తు చేసిన ఒక పద ప్రయోగాన్ని పట్టుకొని ఆగ్రహించడం అనవసరం.

శ్రీశ్రీపై ఫెమినిస్టు దృష్టితో చేసిన విమర్శ కూడా పరిశీలించదగినదే. 'ప్రజాతంత్ర' పత్రికలో 'అనంతం' ధారావాహికంగా వెలువడినప్పుడు రచయిత్రి రంగనాయకమ్మతో జరిపిన వాదోపవాదాల్లోను, ఆత్మకథల్లోను కూడా శ్రీశ్రీ స్త్రీలను గురించి చాలా జుగుప్సాకరంగా వ్యాఖ్యానించడం వాస్తవం. అది గర్హనీయం కూడా. అయితే అలాటివి ఆ పత్రికల్లో తప్ప మరెక్కడా రాయలేదు. దానికి కారణం తెలియదు. దాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని మహాప్రస్థానం పట్ల స్పందించడం సమంజసం కాదు. ఆ కావ్యంలో అనేక సందర్భాలలో ఆయన స్త్రీపట్ల తన గౌరవాన్ని, ఆరాధనా భావనను ప్రకటిస్తారు. ముఖ్యంగా మాతృమూర్తిగా మహిళకు మహోన్నత గౌరవం ఇస్తారు.

నా జనని గర్భంలో
ఆకారం లేకుండా నిద్రిస్తున్న
నా అహంకారానికి
ఆకలిగాల్పించిన నాడో

తనను గురించి తాను అలా రాసుకున్న ఆయన కవిత్యం సాక్షాత్కరించగానే వినిపించిందేమిటో ఏం చెప్పారు.

ఇంకా నేనేం విన్నానా?
నడిరే నిద్ధరలో

అవుడే ప్రసవించిన శిశువు నెడద నిండుకొని

రుచిర స్వప్నాలను కాంచే జవరాలి మనఃప్రపంచపు

టావర్తాలు

మామూలుగా మనస్తత్వ శాస్త్రంలో, ప్రసవానికి సంబంధించిన మహిళల భావనలను పురుషులెప్పుడూ ఊహించలేరని చెబుతుంటారు. కాని ఆయన మహాకవి కనుక కవిత్యం గురించి తలచుకోగానే ఈ భావం స్ఫురణకు వచ్చింది. అయితే కేవలం మాతృమూర్తిగా స్త్రీని కీర్తించడంతోనే ఆయన ఆగిపోలేదు.

కడుపు దహించుకుపోయే
పడుపుకత్తై రాక్షసరతిలో
అర్ధనిమిలిత నేత్రాలు

భయంకర బాధల పాటల పల్లవి

అంతకు ముందు స్త్రీని గురించి చేసిన అంగాంగ శృంగార వర్ణనలకు పూర్తి విరుద్ధంగా జీవిత వాస్తవాన్ని దిగ్రాంతి గొలిపే స్థాయిలో ఒక్క వాక్యంలో అందించిన కవిత్యంలో మహిళలు విస్మయించబడ్డారని

విమర్శించడం ఎంత విచిత్రం.

ముగ్గుబుట్ట వంటి తలా,
ముడుతలు తేరిన దేహం,
కాంతి లేని గాజుకళ్ళు,
తనకన్నా శవం నయం.

పడిపోయెను జబ్బు చేసి,
అడుక్కునే శక్తి లేదు,
రానున్నది చలికాలం:
దిక్కులేని దీనురాలు

ఆ అవ్వే మరణిస్తే ఆ పాపం ఎవ్వరిదన వెర్రిగాలి చే ప్రశ్నించేసిన శ్రీశ్రీ సమాజంలో చివరి మూలుగ వరకు పీల్చి పిప్పిచేయబడే పడతుల పరిస్థితిని ప్రతిబింబించారు. 'బాటసారి' గురించిన గేయంలో అడుగుడుగునా అక్కడలేని తల్లిని గుర్తు చేయడం ద్వారా ఆయన దానికి ఒక మహాకావ్యస్థాయి సంతరింపజేశారు. 'తల్లి మాటను చెవినబెట్టక బయలుదేరిన బాటసారి' కి 'తల్లి పిలిచే కల దృశ్యం' కళ్ళముందు గంతులేస్తుంది. బాటసారి చనిపోయిన తర్వాత 'పల్లెటూళ్ళో తల్లికేదో పాడుకలలో పేగు కదిలింది' అంటూ చిన్న గేయం గొప్పగా ముగించడం ఆయనకే చెల్లింది.

సమ్మెకట్టిన కూలీల గురించి రాసినప్పుడు ఆ వెంటనే కూలీల భార్యల, బిడ్డల 'ఆకటి చీకటి చిచ్చుల హాహాకారం' ఆర్తరావం గుర్తురావడం యాదృచ్ఛికమైనది కాదు.

పుడమి తల్లికి
పురిటి నొప్పులు
కొత్త సృష్టిని స్ఫురింపించాయి

అంటూ నూతన ప్రపంచ ఆవిర్భావాన్ని కలగన్నాడు. ఈనాడు ప్రజలంగా ప్రచారంలోకి వచ్చిన దళిత వాదాన్ని, స్త్రీవాదాన్ని 'యథాతథంగా' ఆనాడు ప్రకటించలేదు కనుక సమగ్రమైన శ్రీశ్రీ కవిత్యం ప్రాధాన్యత కోల్పోయిందనడం సాహిత్యపరంగాను, చారిత్రకంగాను కూడా పెద్ద పొరపాటు అవుతుంది. మొత్తం పీడిత ప్రజలందరి వేదనలను, రోదనలను ప్రతిధ్వనించిన దాని విస్తృతిని చూడ గలిగినప్పుడు ఇటువంటి విమర్శలకు ఆస్కారం ఉండదు. అయితే ముందే చెప్పినట్లు అర్థం శ్రీశ్రీలో ఏ లోపాలు లేవని కానే కాదు. గురజాడలా ఉదాహరణకు ఆయన పరిపూర్ణమైన మహిళను చిత్రించలేదు.

శ్రీ అంటే అమృతం
శ్రీ అంటే విషం
వెరసి శ్రీశ్రీ అంటే కవిత్యం

ఈ రెండు పార్శ్వాలను వాస్తవిక దృష్టితో చూడాలన్నదే ఇక్కడ ఉద్దేశం.

(సశేషం)

- తెలకపల్లి రవి

(1996 వ్యాసాలు స్వల్ప మార్పుతో పునరుద్ధరణ)

శ్రీ శతజయంతి ప్రత్యేకం

శ్రీశ్రీ కథనం

■ అబ్బూరి ఛాయాదేవి

‘కథానికలు ఇలా ఉండాలి’ అని ఎవరు ఏ రకమైన నమూనాలు చూపించినా, వాటితో శ్రీశ్రీ కథల్ని సరితూచడం సాధ్యం కాదు. శ్రీశ్రీ కథా శిల్పం విలక్షణమైనది. శైలి విశిష్టమైనది. వస్తువు విశ్వజనీనమైనది.

తనకు తెలిసిన, తన చుట్టూ ఉన్న సమాజంలోని వ్యక్తుల్నే భిన్న భిన్న రూపాల్లో ప్రదర్శించారు శ్రీశ్రీ. వ్యక్తికీ వ్యక్తికీ మధ్య, వ్యక్తి పై మనస్సుకీ లోపలి మనస్సుకీ మధ్య గీతలు పూచికపుల్లలా చైతన్య ప్రవంతిలో కొట్టుకుపోతాయి. బీటలు తీసిన అద్దాల్లో భగ్గు ప్రతిబింబాలు దర్శనమిస్తాయి. కలలూ, నిజాలూ కలగాపులగం అవుతాయి. హాస్యం, గాంభీర్యం, ఆనందం, ఆవేదన, రాత్రి, పగలూ, జీవితం, మరణం సమానాంతరంగా పోతూ, మధ్య మధ్య కలిసిపోతూ, మళ్ళీ వేరవుతూ- చకచకా ముందుకు సాగిపోతాయి. ముందుకి చూస్తూ వెనక్కి పోతాయి మాటల గారడీలో. మంచీ, చెడూ, వెలుగూ, చీకటీ, ఔసు, కాదుల ఆల్ జీజూ ఫార్ములాలో జీవిత తత్వం దర్శనం చేయిస్తారు శ్రీశ్రీ. శ్రీశ్రీ కథ ఒక విలక్షణ కళారూపం.

డికెన్స్, సారోయాన్, జాయిన్, కాఫ్కా ఇంకా ఎందరో ప్రముఖ పాశ్చాత్య రచయితల విశిష్టతలను ఆకళింపు చేసుకుని, తన రచనల్లో సహజసిద్ధమైన ప్రతిభని ప్రదర్శించిన కథకుడు శ్రీశ్రీ. ప్రప్రథమంగా కవి, తరువాత కథకుడు అనిపిస్తుంది స్థూలంగా చూస్తే. కానీ సూక్ష్మగ్రాహికి శ్రీశ్రీ ప్రతి కవితలోనూ ఒక కథ కనిపిస్తుంది. శ్రీశ్రీ కథనం అటువంటిది- కథనంలో కవితా హృదయం- బంగారానికి పరిమళం అబ్బినట్లు. శ్రీశ్రీ కలం పట్టినప్పటినుంచీ కవితవ్వం రాయడానికి పూనుకున్నప్పటికీ, కథలు రాసినది చాలావరకు ప్రథమ దశలోనే, అంటే, 1928 నుంచి 1919 వరకూ అనుకోవచ్చు.

గ్రాంథిక శైలిలో అపరాధ పరిశోధక కథతో ఆరంభించి, ‘చైతన్య ప్రవంతి శైలి’ లో అధివాస్తవిక రచనలదాకా శ్రీశ్రీ కథన విన్యాసాల్ని గమనించవచ్చు. ‘చిత్రరహస్యం’ అనే అపరాధ పరిశోధక కథ (షెర్లాక్ హోమ్స్ అపరాధ పరిశోధనకి అనుసరణ) ‘భారతి’లో 1928 జూలైలో ప్రచురితమైంది. దీన్ని గ్రాంథిక భాషలో రాశారు. అది ఆ రోజుల్లో సంప్రదాయమే. కానీ, ఆ మరుసటి సంవత్సరంలోనే, వ్యావహారిక శైలిలో రాసిన ‘సశేషం’ అనే చిన్న కథ ‘ఆనందభారతి’లో అచ్చయింది. ఇది ‘కథ రాయడం’ గురించి ఒక చమత్కార రచన.

అటువంటివి తరవాత రోజుల్లో వ్యాసరూపంలో ‘వారం వారం’ శీర్షికన కొన్ని రాశారు.

1929లోనే, చార్లెస్ డికెన్స్ రాసిన ‘పిక్ విక్ పేపర్స్’ ఆధారంగా శ్రీశ్రీ రాసిన ‘సోములు చెప్పిన కథ’ ‘భారతి’లో వచ్చింది. ఈ అనుసరణ కథలోనే కాక, తరవాత శ్రీశ్రీ సొంత కథల్లో కూడా హాస్యం అపహాస్యం ప్రధాన లక్షణాలుగా కనిపిస్తాయి. ఆశ్చర్యకరమైన విషయం- 1931లో ‘గృహలక్ష్మి’లో అచ్చయిన ‘చిన్నబాబు’ అనే కథని మళ్ళీ గ్రాంథికంలో రాశారు శ్రీశ్రీ! ఈ కథ ఒక కుక్కపిల్ల గురించి. అది ఒకరకంగా హిలెయిర్ బెల్లాక్ పిల్లి మీద రాసిన కథని గుర్తుకి తెస్తుందన్నారు ఆ కథని ప్రచురించిన ‘గృహలక్ష్మి’ సంపాదకుడు.

తనకు బాగా నచ్చిన పాశ్చాత్య రచయితల కథల్ని శ్రీశ్రీ, కొన్ని అనువాదం చేశారు. కొన్నిటిని అనుసరించి రాశారు. విలియమ్ సారోయాన్ గురించి శ్రీశ్రీ- “అమెరికాలో... ఈనాటి కథకులందరిలో ఒక ప్రత్యేకమైన బాణీ ఉన్న సారోయాన్ టెక్నిక్ అతని అన్ని కథలూ ఉదాహరణలే. అతనిది వినూత్నమైన శైలి. విలక్షణమైన దృక్పథం. విచిత్రమైన కంఠధ్వని” అన్నారు.

“కథారచనలో నవీన సంవిధానానికి ముందుగా పేర్కొనవలసినవాడు సారోయాన్” అని చెబుతూ, అతని ఉత్కృష్ట కథలలో ఒకటిగా “1,2,3,4,5,6,7,8” అనే కథకి అనువాదం చేసి తెలుగు పాఠకులకు అందించారు శ్రీశ్రీ. “ప్రథమ పురుషలో చెబుతూ హఠాత్తుగా ఉత్తమ పురుషలోనికి కథను మార్చడంలో రచయిత వైదగ్ధ్యం గోచరిస్తుంది” అంటూ ప్రశంసించారు సారాయాన్ కథాశిల్పాన్ని. ఆందోళనతో, ఒంటరితనంతో క్రుంగిపోయే ఆధునిక మానవుడి ప్రపంచాన్ని వాస్తవికంగానూ, స్వాప్నికంగానూ చిత్రించే కాఫ్కా అన్నా శ్రీశ్రీకి ఇష్టం.

శ్రీశ్రీ కథల్లో కూడా చాలావరకు ఈ వాస్తవికత, స్వాప్నికత సమ్మిళితం కావడం చూస్తాం. ఇందుకు ప్రతీకగా ‘ఒక్కల’ అనే చిన్న కథని తీసుకోవచ్చు. జీవితంలో కలలకి ఎంత ప్రాధాన్యం ఉందో, కథకీ, కలకీ, కళకీ ఉన్న సంబంధం ఏమిటో కలల అంతరార్థం ఏమిటో వివరిస్తారు శ్రీశ్రీ ‘ఒక్కల’ లో- “నేను కథ రాయడం లేదు. కల రాస్తున్నాను.... కల సంగతి మాటల్లో చెప్పడం కష్టం. గొప్ప కళ గొప్ప కల! అది ఏకకాలంలోనే మనకు నవ్వు, ఏడుపూ, భయం,

కోపమూ, అసహ్యమూ, ఆవేశమూ- ఇంకా ఎన్ని ఉంటే అన్ని కలిగిస్తుంది... మనం ఎక్కడున్నామో, ఎప్పుడున్నామో ఎక్కడున్నామో, దిగనున్నామో, ఎందుకున్నామో, ఏంకన్నామో అప్పుడుప్పుడు కలలో, అదీ అస్పష్టంగా తెలుస్తుంది. దాన్ని సాధ్యమైనంత స్పష్టంగా (నీకేగాక అందరికీ) మాటల్లోనో, రంగుల్లోనో, సంజ్ఞల్లోనో, ధ్వనుల్లోనో, లేదా సినిమాలలోలాగా ఈ అన్నింటోనూ తెలియజేయగలగడం కళ!

జేమ్స్ జాయిన్ వంటి ఆనాటి సుప్రసిద్ధ పాశ్చాత్య రచయితల ప్రభావం ఉన్నప్పటికీ, శ్రీశ్రీ కథనంలో తెలుగుతనం, సున్నిత హాస్యం, జీవిత విశ్లేషణలో ప్రత్యేకత, సహజత్వం ఉన్నాయి. శ్రీశ్రీ తన ప్రత్యేక శైలిలో 'సర్రియలిజమ్' నీ, 'చైతన్య ప్రవంతి' నీ తన రచనల్లో ప్రదర్శించడంలో సిద్ధహస్తుడనిపించుకున్నారు.

'ఇండియాలో నువ్వొక్కడివే సర్రియలిస్టువనడానికి నాకు సందేహం లేదు' అంటూ రాశాడు హెన్రీమిల్లర్, 1948 ఫిబ్రవరిలో శ్రీశ్రీకి రాసిన ప్రత్యుత్తరంలో.

ప్రభుత్వ నియంతృత్వం వల్ల జైలుపాలైన ఒక యువకునికి వచ్చిన ఘోర స్వప్నం 'పంచపాండవులు' కథ.

మేలుకొన్న తరువాత కూడా ఆ కల కవి 'విశ్వాస్నీ, విశ్వాసాస్నీ' కుదిపివేస్తుంది. భయంతో కళ్ళు తెరిచి, జైల్లో చీకట్లో ఉన్నట్లు పోల్చుకుంటాడు. 'భగవంతుడనీ, అభ్యుదయమనీ, సత్యమనీ, ధర్మమనీ, సుఖదుఃఖాలనీ, జనన మరణాలనీ మనం అనేస్తున్నప్పుడు మనకి తెలియకుండా ఎంతెంత ప్రచండ శక్తుల్ని మేలుకొల్పుతున్నామో ఆలోచిస్తూ ఉంటే ఆశ్చర్యం కలుగదా?' అని విస్తుబోయి 'రెక్కలు ధరిస్తే మాత్రం ఎక్కడికి వెళ్ళగలవోయ్ మానవుడా?' అనుకుంటాడు వెంటనే. మానవుని ఆలోచనలు ఎంత మహోన్నతమైనవనిపించినా, అవన్నీ ఊహలేనన్న నగ్గుసత్యాన్ని గ్రహిస్తాడు ఆ కవి.

ఇది అందరికీ సులభగ్రాహ్యం కాని కథ. 'ఒక్కల' సరదాగా ఉందనిపించే కథ. కానీ, 'పంచపాండవులు' కథ చదివినవారి మనసుల్ని కలచివేస్తుంది. ఏదో తెలియని బాధ ఆవహిస్తుంది.

శ్రీశ్రీది అసాధారణమైన శైలి. అది మామూలుగా, తిన్నగా సాగదు. కొంత హాస్యం, కొంత గాంభీర్యం కలిసినట్లు, మాటలతో ఆటలాడుతున్నట్లు మాటల అంతరాధార బరువుకి ఊగిసలాడుతున్నట్లు ఉంటుంది.

శ్రీశ్రీ అపురూప సృష్టి 'కోనేటిరావు'. మధ్యతరగతి సగటు మనిషి 'బీటలు తీసిన అద్దంలో' చూపిస్తాడు రచయిత. ఈ అద్దంలో - కోనేటిరావు దినచర్యలో అతని మనస్తత్వం దోబూచులాడుతూ పాఠకులకు ఆహ్లాదం కలిగించడంతో బాటు ఆలోచనలు రేకెత్తిస్తుంది. కోనేటిరావు మరో అవతారం 'అశ్వమేధయాగం'లో సాక్షాత్కరిస్తుంది. అక్కడే కాదు, దాదాపు అన్ని కథల్లోనూ అనేక రూపాల్లో దర్శనమిస్తూనే ఉంటాడు.

శ్రీశ్రీ కథల్లో ముఖ్యంగా చెప్పుకోదగినది "ఒసే, తుమ్మలు అందుకో" కథావస్తువునిబట్టి సున్నితమైన హాస్యాన్ని బట్టి, ఇది అసలు సిసలైన తెలుగు కథ. శ్రీశ్రీ రాసిన మంచి కథల్లో ఒకటి అని చెప్పవచ్చు.

ఈ కథలో భర్త స్నానాల గదిలో స్నానం చేస్తూ ఉంటాడు. భార్య వంటింట్లో వంటచేస్తూ ఉంటుంది. ఎవరి ఆలోచనల్లో వారుంటారు. మధ్య మధ్య ఇద్దరిమధ్య సంభాషణ ముక్తసరిగా, వ్యంగ్యంగా సాగుతూ ఉంటుంది- మధ్యతరగతి కుటుంబ

వాతావరణాన్నీ, విలువల్నీ, భార్యాభర్తల మధ్య లోపించిన అనుబంధాన్నీ వెల్లడిస్తుంది ఈ కథానిక. చైతన్య ప్రవంతిని చక్కగా వినియోగించిన కథానిక ఇది. భర్త ఆలోచనలూ, భార్య ఆలోచనలూ, వారి సంభాషణలూ, రచయిత కథనం కలిసి ముచ్చటైన శిల్పంగా రూపొందడం పాఠకుల్ని మురిపిస్తుంది 'కనువిప్పు' కలిగిస్తుంది.

1938లో 'భారతి'లో అచ్చయిన 'సీతయ్య' కథ సాంప్రదాయకంగా చూస్తే కథలా కనిపించదు. అది ఒక 'అలాపన' అని కథకి పెట్టిన ఉపశీర్షిక తెలియజేస్తుంది. సీతయ్య అనే కథానాయకుడు ఎటువంటివాడో, ఎలా ఉంటాడో చెబుతానంటూనే, చెప్పి చెప్పకుండా చెబుతాడు రచయిత. కానీ, ఏ ప్రత్యేక సంఘటనగానీ, కథగానీ ఏదీ ఉండదు అందులో. అసలు సీతయ్యే లేడు. అదొక ప్రయోగం.

అందులో రచయిత ఉదహరించిన పాశ్చాత్య రచయితల రచనల్లోని ముఖ్యపాత్రల వల్ల కలిగిన స్ఫూర్తితో 'కథ' ఇది కొంతవరకు.

'సీతయ్య' లాంటిదికాదు 'నేటి హరణ్యాక్షుడు' కథ. కథానాయకుడు నమశ్శివాయే నేటి హిరణ్యాక్షుడు. సీతయ్యలాగ కాకుండా నమశ్శివాయే స్పష్టంగా దర్శనమిస్తాడు మనకి. సజీవ మూర్తిలా నిలుస్తాడు మన ఎదుట. అతణ్ణి మనం పోల్చుకోగలం. కథ ముగింపు ఒక చమత్కారం.

'బొమ్మ' కథ చాలా చిన్నదైనా, జీవితమంత పెద్ద సత్యాన్ని ఇముడ్చుకున్నది. కథానాయకుడు ఒక బొమ్మకొన్నాడు. కొన్నప్పటినుంచీ దీనితోనే లోకం, దానితోనే సంభాషణలు. దానికి బానిస అయిపోతాడు. "చేసుకున్న పాపం లాంటిది కొనుక్కున్న బొమ్మ" అంటాడు.

బొమ్మ కొనాలనుకోవడం అయినా, ఏ కోరిక అయినా అంతేకదా- తన కోరికకి తానే దాసుడవుతాడు మనిషి. ఆ కోరిక ఎదుటివారికి సహేతుకం, సక్రమం అనిపించకపోవచ్చు- 'బొమ్మ' కథలో కథానాయకుడి 'శిల్పి మిత్రుడు' బొమ్మని విమర్శించినట్లు. కథానాయకుడు ఆ విమర్శని పట్టించుకోడు. బొమ్మకి కీలుబొమ్మ అవుతాడు, అవుతున్నట్లు తెలిసికూడా!

"శూర్పణఖా మాన సంరక్షణం" చిన్న కథలో రామాయణం మొదలుకొని సినిమారంగం వరకూ ఎన్నో సత్యాలు- ప్రగాఢమైనవి- హాస్యస్ఫూర్కంగా దర్శనమిస్తాయి.

పాఠకుల్ని ఆకట్టుకునే కథ రాయడానికి ఎన్ని తిప్పలు పడాలో, రాయడంలో ఎన్ని తికమకలుంటాయో చెబుతారు శ్రీశ్రీ 'అనామిక' కథలో. ఇతివృత్తాన్ని తీసుకోవడం, కథానాయకుణ్ణి ఎంచుకోవడం, కథాకాలాన్ని నిర్ణయించుకోవడం, కథావస్తువుని అన్వేషించడం- ఈ కష్టాల్ని ఒక ఆధునిక కథా రచయిత ఎదుర్కొన్న వైనమే 'అనామిక' కథ.

శ్రీశ్రీ 'అనామిక' లో ఇలా చెప్పారు- 'వస్తువు గుణం వాస్తవికత్వం. ఇది అంతటా ఉన్నదే... కొంతమంది ఒక చిటికెడు కథావస్తువు తీసుకుని గంగాళాల కొద్దీ కషాయాన్ని కలుపుతారు. మరి కొంతమంది చవగ్గా దొరికింది గదా అని గంగాళమంత కథావస్తువుని తీసుకుని చెప్పాలో ఇమిడిపోయేటంత చిన్నకథ రాస్తారు. తేనె కలుపుకుని ఔషధప్రాయంగా దాన్ని దిగమింగాలి. కథ అయిపోతుంది. కథావస్తువు మిగిలిపోతుంది.

సమపాళంగా కథావస్తువు వుండాలంటే కథ తాలూకు కొలతలు తీసుకుని దానికి సరిపోయినంత వస్తువు కూరడం ఒక పద్ధతి.

దొరికిన కథావస్తువుకే కొలతలు కట్టి కథ కట్టడం ఇంకో పద్ధతి అయితే, తయారయిన కథలో ఇంత వస్తువుందని ఎవరూ తూనిక వేసి చెప్పలేరు”.

కథానిక వచనంలోనే ఉండాలన్న పట్టింపూ, సంప్రదాయమూ లేకపోతే ‘భిక్షువర్షియసి’ అత్యుత్తమ కథానిక’ అని చెప్పవచ్చు. ఆ కవితలోని ముసిలి అవ్వ మళ్ళీ ‘హేమంతం’ కథలో సాక్షాత్కరించి, ‘మీ జీవితాలను, వార్ధక్యాలను, మా నైచ్యాలను, కూడా మా దారిద్ర్యాన్ని నేటి సంఘ పరిస్థితుల మీద సవాల్ గా వదులుతున్నాం’ అని హెచ్చరించి అంతర్దానమవుతుంది. ఆమె గొంతు ఈనాటికీ హెచ్చరిస్తూనే ఉంది - సంఘాన్ని తెలివి తెచ్చుకోమని.

మరొక సందర్భంలో (“ద్వితీయ ప్రారంభం” అనే వ్యాసంలో) రచనా నిబంధనల విషయమై శ్రీశ్రీ ఇలా రాశారు. “జీవించడానికి ముందు జీవితపు నిబంధనలను చదువుకుంటాడా ఎవడైనా?... రచనకి ముందు రచనా నిబంధనలతో గింజుకోవడం మంచిదికాదు. ఈత నేర్చుకోవడానికి మార్గం సాహసించి నీళ్ళలోకి దూకడమే”

అయితే, మంచి రచయితకుండవలసిన లక్షణాల గురించి చెప్పడానికి మంచి రచయితని ఈ విధంగా వర్ణించారు శ్రీశ్రీ - ఈ “రకం రచయిత ప్రజల మధ్య ప్రజలతో కలిసి జీవిస్తాడు. అనగా గ్రంథావలోకనం చెయ్యడని కాదు. వెనుకటి రచయితలవీ, సమకాలికులవీ గ్రంథజాలాన్ని క్షుణ్ణంగా మధిస్తాడు. ఇదంతా తన రచనా నైపుణ్యాన్ని, టెక్నిక్ ని పెంపొందించుకోవడానికి మాత్రమే. అది ఇతరులను అనుకరించడం వల్ల లభ్యమయ్యేదికాదు. అన్ని విధాలనూ ఆకళించుకోవడం వల్ల తనదైన ఒకానొక పద్ధతి అలవడుతుంది. అదొక ఆయుధం. దానితో ప్రజాయుతమైన ప్రయోజనాన్ని సాధిస్తాడు”.

శ్రీశ్రీ తన ‘తొలిరచన’ గురించి 1944లో ప్రస్తావిస్తూ “ఇప్పుడిప్పుడు నా వ్యక్తి చైతన్యం సంఘ చైతన్యంగా మారుతోంది” అన్నాడు. అంటే శ్రీశ్రీ భావాల ప్రభావం సంఘం మీద పడటం

ప్రారంభించిందని అనుకోవాలి. “ప్రజాయుతమైన ప్రయోజనాన్ని” సాధించడం అంటే ఇదే.

శ్రీశ్రీ కథలు ఎందుకు రాశారు, ఎలా రాశారు అనే ప్రశ్నలకి చక్కని సమాధానాలు ఆయన రాసిన “లోక కథలో కథ” అనే వ్యాసంలో లభిస్తాయి.

“కథారచనకు ఉపక్రమించేముందు పాఠకులకు ఏవేవో మహోజ్వలానుభవాలు” కలిగించాలనుకుంటారుట. రాసిన కథ నచ్చనప్పుడు ‘సంకల్పాన్ని సంతృప్తికరంగా సాధించలేకపోవడమే నా కథలో లోపం’ అని విశ్లేషించుకుంటారుట.

నలుగురూ చదివి బాగానే ఉందని ఆనందించినా, “ఒక గొప్ప కథనం చదివినట్లు భావించరు. ఒక నూతన సత్యాన్ని తెలుసుకున్నట్లు సంతోషించరు. వాళ్ళని ఉలికి పడేటట్లు చెయ్యడం” అన్నారు శ్రీశ్రీ. అందరు రచయితలూ అలా అనుకోకపోవచ్చునని కూడా అన్నారు శ్రీశ్రీ.

“ప్రజాయుతమైన ప్రయోజనాన్ని” సాధించడానికి రచించినా, “అందరి కోసం వ్రాయమని అడగడం అసందర్భం. అందరికోసం వ్రాస్తున్నాననుకోవడం అత్యవంచన” అన్నారు శ్రీశ్రీ - “సద్యఃస్ఫూర్తి” అనే వ్యాసంలో.

“సౌలభ్యం” అనే మరో వ్యాసంలో - “కష్టంగా రాయడమంత సులభమైన పనిలేనట్టే, సులభంగా రాయడమంత కష్టమైన పనికూడా లేదు. ఆడంబరంగా జీవించడం సులభం. నిరాడంబరంగా బతకడం కష్టం. జీవితంలోనూ సాహిత్యంలోనూ సౌలభ్యమే సాధించతగ్గ ఆశయం” అన్నారు శ్రీశ్రీ.

అవును. అందులో సందేహం లేదు.

(వ్యాస చిత్రాలు, అబ్బూరి ఛాయాదేవి పుస్తకంలో నుంచి)

‘ప్రస్థానం’కు చందా కట్టండి!

నెల నెలా మీ ఇంటికే ప్రస్థానం తెప్పించుకోండి!!

సాహిత్య ప్రస్థానం మాసపత్రిక చందా వివరాలు

సంవత్సర చందా (వ్యక్తులకు) : రు.120/-	సంవత్సర చందా (సంస్థలకు) : రు. 150/-
అయిదేళ్లకు : రు. 500 /-	పదేళ్లకు : రు. 1000/-
ఐడి ప్రతి : రు. 10/-	

**చందా
దారులకు
విజ్ఞప్తి**

చిరునామా పైన చందా ప్రారంభ మరియు ముగింపు నెలలు సూచించబడినవి. దయచేసి చందా ముగిసిన వారు తమ ముగింపు నెలను గుర్తించి వెంటనే చందాను పునరుద్ధరించుకోగలరు.

మేనేజర్

ప్రస్థానం

ఎం. హెచ్.భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజామాబాద్, ఆర్టిసి కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్-20

వివరాలకు : 040-27660013, సెల్: 9490099059 ; ఇ.మెయిల్: Prasthanam_ss@yahoo.co.in

శ్రీశ్రీ శతజయంతి ప్రత్యేకం

కవితా వస్తువుగా శ్రీశ్రీ

■ పెన్నా శివరామకృష్ణ

ఆరుద్ర, అజంతా, కె.వి.ఆర్, శివసాగర్, చేరా, వెల్దేరు, సి.వి, ఇస్కాయిల్, మిరియాల రామకృష్ణ, అద్దేపల్లి, వేగుంట, అప్పర్ మొదలైన ఎందరో కవులు శ్రీశ్రీపైన కవితలు రాశారు. వీటిలో కొన్ని సాహిత్య పర్చల్లో చోటుచేసుకొని విస్తృత ప్రచారాన్ని పొందాయి. ఇలాంటి కవితల్లో చేసిన ఖండన మండనలు సాహిత్య విమర్శలో రాకపోలేదు. కాని అభివ్యక్తిపరంగా చూస్తే విలువైనవి.

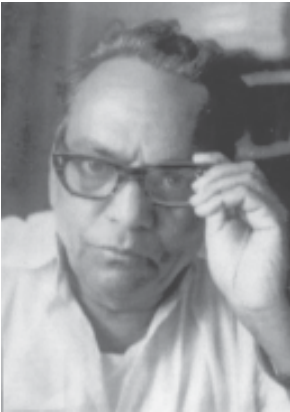
ఒక కవని లేదా కవిత్వాన్ని వస్తువుగా స్వీకరించి కవిత్యం రాయడం కొత్త విషయమేమీ కాదు. ప్రాచీన సాహిత్యంలో ఆయా కవులను వారి కవిత్వాన్ని ప్రశంసిస్తూ రాసిన కవిత్యమే ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. పూర్వ కావ్యాలలోని కుకవి నిందలో ప్రత్యేకంగా కవులను పేర్కొనకుండా, సాధారణంగా కవులలోపాలను, కవిత్యంలోని లోపాలను ఎత్తిచూపటాన్ని గమనిస్తాం. సుకవి స్మృతిలో సాధారణీకరించి సుకవి లక్షణాలను చెప్పటమూ, తమకు ఇష్టమైన కవులను ప్రశంసించటమూ కనిపిస్తుంది.

ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో తిరుపతి వేంకటకవులు, విశ్వనాథ వంటి వారి వ్యక్తిత్వాన్ని కవితా ప్రశస్తి వస్తువులుగా స్వీకరిస్తూ విరివిగానే కవిత్యం వచ్చింది. కాని శ్రీశ్రీపైన వచ్చిన కవిత్యంలోగల వైవిధ్యం గమనించదగిన అంశం. శ్రీశ్రీ వ్యక్తిగత, సాహిత్య జీవిత గమనాల్లోని వైలక్షణ్యమే ఆయనపైన వచ్చిన కవిత్యంలోని వైవిధ్యానికి కారణం. దాదాపు వచన కవులలో పేర్కొనదగిన వారందరూ ఏదో ఒక సందర్భంలో శ్రీశ్రీపైన కవిత్యం రాసిన వారే. కవులుగా సాహిత్యలోకానికి ఏమాత్రం పరిచయం లేని ఎంతోమంది కవిత్యాభిమానులు కూడా శ్రీశ్రీపైన కవిత్యం రాయడం శ్రీశ్రీ ఇమేజికి తార్కాణం.

శ్రీశ్రీ, ఆయన కవిత్యం వస్తువులుగా వచ్చిన కవితలను మూడు రకాలుగా విభజించుకోవచ్చు. శ్రీశ్రీ జీవితకాలంలో వివిధ సందర్భాలలో ఆయనను ప్రశంసిస్తూనో, ఆయన అభిప్రాయాలను విమర్శిస్తూనో రాసిన కవితలు మొదటి రకం.

ఆయనకు యాభై సంవత్సరాలు నిండినప్పుడు షష్టిపూర్తి సందర్భంగా వచ్చిన కవితలు రెండవ రకం, సంస్మరణ పూర్వకంగా రాసిన కవితలు మూడవ రకం. వీటిలో మొదటి తరహా కవితలే శ్రీశ్రీ సాహిత్య జీవితంలోని కొన్ని ప్రధాన సందర్భాలను ప్రతిఫలిస్తాయి.

ఆరుద్ర రాసిన 'ఉద్యమ నాయకా చదువుకో' (ఏటికేడాది - కవితా సంకలనం. 1979) అనేది మహాప్రస్థాన మార్గాన్ని కొనసాగించమని హెచ్చరించిన కవిత. 'విదూషకుడిగా మారిన అఖ్యుదయ ప్రవక్తా విప్లవయ్య నీ చమత్కారాల చమ్మికోటు... నినాదాలు పలికించిన నీ కంఠం వినోదాల జోక్కు పలుకుతుందా... గాండీవి శిఖండి

కాకూడదు... ఆయుధాన్ని సత్వరం అందుకో' అంటాడు. శ్రీశ్రీ అభిప్రాయాలలోని చాంచల్యాన్ని ఉద్వేగం లేకుండా ఉద్యమాలకు స్పందించకుండా ఉదాత్త కవితా మార్గాన్ని విడిచి ప్రయోగాలతో, వెక్కిరింతలతో కాలక్షేపం చేయటాన్ని, విమర్శిస్తూ ఉన్నతమైన ఆదర్శగిరి శిఖరాలను మరవ వద్దన్నారు ఆరుద్ర. ఆ తర్వాత ఆరుద్ర 'నిరవద్యం నీ పద్యం' (ఎక్స్‌రే- మాసపత్రిక- మే జూన్ 1984) అనే స్మృతి గీతం కూడా రాశారు) ఆరుద్ర, కె.వి.ఆర్. శివసాగర్, అప్పర్, వేణూసంకోజు మొదలైన వారు శ్రీశ్రీపైన ఎక్కువ కవితలు రాశారు.

శ్రీశ్రీ సినిమా రచయితగా మారిపోయి కవిత్వాన్ని నిర్లక్ష్యం చేసిన కాలంలో "ధర్మ సంస్థాపనకోసం - నారిసారింపమ"ని కోరుతూ చేరాగారు రాసిన కవిత 'ధర్మ సంస్థాపనార్థం'(1958). 'మహాదేవి' అనే డబ్బింగ్ సినిమా పోస్టర్‌లో మాటలు, పాటలు 'రామభక్త హనుమాన్ ఫేమ్ శ్రీశ్రీ' అని ప్రకటించటాన్ని చూసి మరో ప్రపంచ కవి రామభక్త హనుమాన్ ఫేమా? అనే వేదనతో రాసిన కవిత ఇది. మహాప్రస్థానం అచ్చయిన తర్వాత ఆ స్థాయిలో శ్రీశ్రీ కవిత్యం రాయకపోవటంపై వచ్చిన విమర్శలను దృష్టిలో ఉంచుకొని 'చరమరాత్రి నీ కవిత్యానికి చరమ రాత్రి కాకూడదు నీ అస్తవ్యస్తానం అభివృద్ధి నిరోధకులకు మహోత్సాహం' అని చేరాగారు హెచ్చరించారు.

ఇలాగే సాహిత్యలోకంలో స్పష్టత అపహించిన కాలంలో 'మహాకవికి ఏకలవ్యుని బహిరంగ లేఖ' రాశారు సి.వి. (కారుచీకట్లో కాంతి రేఖ1966). 'దగాపడిన తమ్ములపాలిటి జీసస్' అయిన శ్రీశ్రీకి 'మూగవోయిన గొంతు సవరించవయ్యా, గాండీవ అస్త్రాన్ని సంధించవయ్యా, అవినీతి ఖాండవం దహించవయ్యా' అంటూ కర్తవ్యాన్ని గుర్తు చేశారు.

కాంగ్రెస్ తరహా సోషలిజంలోని రహస్యాన్ని శ్రీశ్రీ గ్రహించినప్పుడు ఆయనను ప్రశ్నిస్తూ శివసాగర్ రాసిన కవిత 'శ్రీశ్రీ జ్ఞాపకాలు'(ఉద్యమం నెలబాలుడు 1983). జనం రక్తంలో తడిసి/ ఎరె పెక్కిన గులాబీలు/ గళ్ళ గదులు ముళ్ళ పొదలు/ శాంతి సమరచిహ్నాలా?/ నీ వెచ్చని స్వప్నాలా?" - నెహ్రూ ప్రవచించిన సామ్యవాదం దోపిడీకి జలతారు ముగుసులాంటిదేనని, దానిపట్ల భ్రమలను తొలగించుకోవలసిందిని కోరటం ఈ కవిత సారాంశం. 1988లో శ్రీశ్రీని స్మరిస్తూ 'కడంతొక్కే గుర్రంపై జోన్ ఆఫ్ ఆర్మ్ శ్రీశ్రీ. కవిత స్టాటిస్‌గ్రాడ్ మునివాకిట సంకుల సమరం శ్రీశ్రీ కవిత, అరోరా షి రంగిధ్వని శ్రీశ్రీ కవిత' అంటాడు శివసాగర్ (ఆంధ్రజ్యోతి-వీక్లీ-30-09-88)

నీ
పాటలకత్తులతోనే
నా హృదయం నెత్తురు తీసి
నే వెలిగించిన
ఈ
దీపపు కాంతిని సర్దింపు ముర
శ్రీ
శ్రీశ్రీ”

రుధిర జ్యోతిని అంకితమిస్తూ శ్రీశ్రీకి కృతజ్ఞతలు తెలుపుకున్నాడు నారాయణబాబు.

శ్రీశ్రీ కోరినది సర్వజన సంక్షేమం కనుక ఆయన అభిమానించిన రాజకీయ సిద్ధాంతాలు లేదా సంస్థలపట్ల వైముఖ్యమున్న వారు కూడా ఆయన కవిత్వాన్ని అభిమానించవచ్చు. శ్రీశ్రీ వ్యక్తిగత జీవితంలోని కొన్ని బలహీనతల దృష్ట్యా ఆయన కవిత్వాన్ని చిన్నచూపు చూడకూడదు. కవిత్వ విలువలను అంచనా కట్టేటప్పుడు వ్యక్తిగత జీవితాన్ని ప్రమాణంగా తీసుకోవలసిన అవసరం లేదు. ఇలాంటి భావాలకు కవితా రూపమే కాళోజీ రాసిన “శ్రీశ్రీ” “మెప్పించే భావనా బలం ఉన్నప్పుడు వాని భావాల కులగోత్రాలు మనకెందుకు? రాసిపారేసిన కైతలు కైతలు గుబాళిస్తున్నప్పుడు, అతను తాగి పారేసిన సీసాల కంపు మనకెందుకు?” ఇత్యాదిగా సాగే ఈ కవిత కవిత్వాభిమానులకు సుపరిచితమైనదే.

గజైల మల్లారెడ్డి గారు ‘కవితా విఫణి’ పేరుతో రాసిన కార్టూన్ గేయంలో (సంవేదన ఏప్రిల్ 1968) ఆనాటి కవితారంగంలో పెడమార్గాలను పడుతున్న ప్రయోగాలను, దిగంబర కవుల అభివ్యక్తి రీతిని విమర్శిస్తూ శ్రీశ్రీని గురించి ఈ విధంగా అంటాడు.

ఒక మహాకవి మహోన్నత కవితా మార్గాన్ని విడిచి సరదాపడి దూషణ భూషణలతో కూడిన కవిత్వాన్ని (?) రాసి విదూషక మనస్తత్వాన్ని వెల్లడిచేయడం పట్ల మల్లారెడ్డిగారు అసంతృప్తిని ప్రకటించారు.

రంధి సోమరాజుగారు ‘ఎదగండి’ కవితా సంపుటిలోని ‘పెద్ద పెద్ద కబుర్లు’ శీర్షికతో మాండలిక భాషలో రాసిన కవితలో శ్రీశ్రీని విమర్శించారు. ‘గొప్పొలు గొప్పొలిలాగే కల్పేసుకుంటారంటూ శ్రీశ్రీ కవిగా గొప్పవాడైపోయి డబ్బున్న గొప్పవాళ్ళతో కలిసిపోయాడని ఈ కవితలోని సామాన్యమే కలతచెందుతాడు. “ఇయ్యేల నీ చుట్టు మెంత యీరంగం నీ తాతల్నాడెరుగవ్....” అని షష్టిపూర్తి సన్మానాల్ని ఎత్తిచూపారు. శ్రీశ్రీ ఏనాడూ ప్రజా ఉద్యమాలకు దూరంగా లేడు. ప్రసిద్ధులైన ఇతర కవులకు జరిగిన సన్మానాలతో, సత్కారాలతో, లభించిన బహుమతులతో పోల్చితే శ్రీశ్రీకి జరిగిన సన్మానం ఆధునిక కవిత్వ చరిత్రలో ఒక మైలురాయిగా నిలిచిపోయింది. కనుక ‘పెద్ద పెద్ద కబుర్లు’ కవితలోని విమర్శలు కవి పాక్షిక దృక్పథాన్నే తెలుపుతాయి. సంపాదకుల ప్రమేయం లేకుండా కవితా సమితివారి ‘వైశాఖి’ మూడవ సంచికలో ఈ కవిత ప్రచురింపబడటం- దాంతో కోపోద్రిక్తుడైన శ్రీశ్రీ, కవితా సమితికి రాజీనామా చేస్తాననడం కూడా జరిగిందట. (చూ. శ్రీశ్రీని స్మరిస్తూ... డా. గంటి శ్రీరామమూర్తి వ్యాసం. ఆంధ్రప్రభ-డెయిలీ-11.6.1989).

శ్రీశ్రీకి యాభైఏళ్ళు నిండినప్పుడు కె.వి.ఆర్. గారు రాసిన (భువనభూష) “పాడుతా శ్రీశ్రీ గురించి/ మీటుతా వందన విపంచి” అని ప్రారంభమవుతుంది. “ఆయనే సంధ్యావారి వర్ణపుటపరఖండం, ఆయనే సందేహ సంశయ చలచ్చంచలమేఘ శకలం” ఇత్యాదిగా సాగే

సుదీర్ఘ సమాసాల లయవిన్యాసం ఈ కవిత. శ్రీశ్రీ కవిత్వ శక్తిని అంచనా వేయటానికి, విడమర్చి చెప్పటానికి ఎందరో ప్రయత్నించారు. వారిలో కె.వి.ఆర్. గారు ప్రముఖులు- వారు కూడా “అంచనా వేయాలంటే అంబరం కొలిపించినట్టే, అంచనా వేయలేమాతని చలచ్చంచల దీప్తలేఖిని” అన్నారు చివరకు. ఇదే శ్రీశ్రీ కవిత్వంలోని ప్రత్యేకత. సమకాలీన కవులందరూ శ్రీశ్రీపైన కవిత్వం రాయటానికి ప్రధాన కారణం ఈ ప్రత్యేకతే.

వీళ్ళు నిన్ను తిట్టిన రోజులే బాగున్నాయి
నీ కవిత్వాన్ని చూసి దొరలు భయపడిన రోజులవి
పిడికిట్లో పట్టేస్తే పిస్తోలు కూడా గుచ్చుకోదనీ
[బ్రహ్మాండమైన పథకం వీళ్ళది”

పై వాక్యాలు వెల్లెరు నారాయణరావు గారు రాసిన ‘అరవై ఏళ్ళ శ్రీశ్రీ కోసం’(ఆంధ్రజ్యోతి-డెయిలీ-16.5.1988) అనే కవితలోనివి. నానాగోత్రీకులు శ్రీశ్రీని మహాకవిగా ప్రశంసిస్తూ ఎవరికి వారు శ్రీశ్రీని తమవాడుగా పరిగణించటాన్ని గమనించమంటారు.

“ప్రజల బాధలోడా ప్రాణాలు పోయినోడా! శ్రీశ్రీ కుప్రవాడా!” అంటూ సాగే ‘శిశువు-శ్రీశ్రీ’ (‘చేతన’) యుగకవి శ్రీశ్రీ సంస్కరణ సంచిక- ఆగస్టు 1983) అనే గీతంలో “వినువీధి ఎల్లినావా, వీరుడవూ అయ్యినావ” అంటారు వంగపండు ప్రసాదరావుగారు. ‘వినువీధి’లో పాణిగ్రాహి, భగత్ సింగ్ కలిసినారా? రామరాజు హారతులు పట్టినాడా? కార్లమాస్ట్ నిన్ను కౌగిలించుకున్నాడా? అని కవి ప్రశ్నిస్తాడు. ‘వినువీధి’ అనే పదం ద్వారా కవి ‘పరలోకాన్నే’ సూచిస్తున్నాడు. శ్రీశ్రీ ప్రగతి కాముకతను ప్రశంసించటంలో కవికి హేతువాదం అడ్డురాలేదని గమనించవచ్చు.

శ్రీశ్రీ మరణానంతరం నివాళి రూపంలో శతాధికంగా కవితలు వచ్చాయి. ఆయన మరణవార్త కలిగించిన ఆవేదనకు, ఆశ్చర్యానికి అక్షర రూపాలు ఈ కవితలు. ఇలాంటి కవితల్లో శ్రీశ్రీ కవిత కవితా ప్రాశస్త్యాన్ని కీర్తించటానికి కవులు ఆయన పదబంధాలను, ఉపమానాలను, కవితా వాక్యాలనే (మహాప్రస్థానంలోని) విస్తృతంగా ఉపయోగించుకున్నారు. ఆయన కవిత అజరామరం, ఆయన హిమాలయైత్యంగ శృంగం. విరాణ్వారి, సామూహికశక్తి, పోరాటస్ఫూర్తి ఇత్యాది ప్రశంసలు, మరో ప్రపంచాన్ని సాధించి తీరుతాం లాంటి ప్రతిజ్ఞలు, విప్లవ జోహార్లు, విప్లవాభినందనలు ఆయన మరణానంతరం రాయబడిన దాదాపు అన్ని కవితల్లో కనిపించే సాధారణ లక్షణాలు.

ఆరుద్ర, అజంతా, కె.వి.ఆర్, శివసాగర్, చేరా, వెల్లెరు, సి.వి, ఇస్మాయిల్, మిరియాల రామకృష్ణ అద్దేపల్లి, వేగుంట, అఫ్సర్ మొదలైన ఎందరో కవులు శ్రీశ్రీపైన కవితలు రాశారు. వీటిలో కొన్ని సాహిత్య చర్చల్లో చోటుచేసుకొని విస్తృత ప్రచారాన్ని పొందాయి. ఇలాంటి కవితల్లో చేసిన ఖండన మండనలు సాహిత్య విమర్శలో రాకపోలేదు. కాని అభివ్యక్తిపరంగా చూస్తే విలువైనవి. శ్రీశ్రీ సాహిత్య ప్రస్థానంలో నిర్దిష్ట సందర్భాలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే కవితలన్నీ ఉన్నాయి. శ్రీశ్రీ కవిత వస్తువుగా వచ్చిన విశిష్ట కవితలను ఎన్నికచేసి ఎవరైనా ఒక సంపుటిగా ప్రచురిస్తే బాగుంటుంది. ఈ కవితలను కాలక్రమంలో ఒకచోట చేర్చి పరిశీలిస్తే శ్రీశ్రీ సాహిత్య వ్యక్తిత్వంలోని నిమోస్తాలకు కవులు, కవిత్వాభిమానులు ఏ విధంగా ప్రతిస్పందించేది తెలుస్తుంది.

(ఆంధ్రప్రభ (2-01.1995) సౌజన్యంతో)

ప్రజాకవిత్వ వైతాళికుడు మహాకవి శ్రీశ్రీ శతజయంతి వేడుకలు రాష్ట్ర వ్యాపితంగా ఘనంగా ప్రారంభమైనాయి. వివిధ రూపాల్లో ఆయన వారసత్వాన్ని సంస్కరించుకోవడానికి సాహితీ ప్రియులు అమితోత్సాహంగా తరలి వచ్చారు. ఆయన మహా ప్రస్థాన కవి ఇచ్చిన ఉత్తేజం నేటికీ సజీవంగా వుందని చాటి చెప్పారు. సాహితీ ప్రవంతి చొరవతో పలుచోట్ల సభలు జరిగాయి. అరసం, కొన్ని స్థానిక సాహిత్య సంస్థలు కూడా శతజయంతి నిర్వహించాయి.

రాజధాని హైదరాబాదులో ఏప్రిల్ 30 ఉదయం ట్యాంక్ బండ్ పై గల మహాకవి విగ్రహానికి అరసం, సాహితీప్రవంతి నాయకులు ఇతర ప్రగతిశీల సాహిత్యకారులు పూలమాలలు వేసి నివాళులర్పించారు. శ్రీశ్రీ వారసత్వం వర్ణిల్లాలని నినదించారు.

అదేరోజు నాయంత్రం సుందరయ్య విజ్ఞానకేంద్రం, సాహితీ ప్రవంతి సంయుక్త నిర్వహణలో జరిగిన శతజయంతి ప్రారంభ సభకు సాహితీ మిత్రులు, శ్రీశ్రీ అభిమానులు పెద్ద సంఖ్యలో హాజరయ్యారు. విజ్ఞాన కేంద్రం మిసీహాలు కిక్కిరిసిపోవడంతో అదనంగా కుర్చీలు వేయడమే కాక పలువురు బయటే వుండిపోవలసి వచ్చింది. మామూలుగా సాహితీ సభలకు హాజరు తక్కువగా వుండే నేపథ్యం తెలిసిన వారంతా ఈ అపురూప స్పందనకు ఆశ్చర్యానందాలకు లోనయ్యారు. శ్రీశ్రీ సాహిత్య స్ఫూర్తి ఆయన పట్ల చెక్కుచెదరని అభిమానం ఇందుకు కారణమని స్పష్టమైంది. సభకు అధ్యక్షత వహించిన సాహితీ ప్రవంతి రాష్ట్ర కన్వీనర్ తెలకపల్లి రవి 'మరో ప్రపంచం, మహా ప్రపంచం ధరిత్రి నిండా నిండింది' అన్న శ్రీశ్రీ చరణాలతోనే సభ వాతావరణాన్ని వర్ణించారు. తలవంచుకు వెళ్ళిపోయావా నేస్తం అంటూ కొంపెల్ల జనార్దనరావు గురించి శ్రీశ్రీ రాసిన వాక్యాలను గుర్తు చేసి 'మహాకవీ, నీవు మాత్రం తలెత్తుకుని వెళ్ళిపోయావు. మేము కూడా మా ప్రజాకవి శ్రీశ్రీ అని తలెత్తుకుని సగర్వంగా చెప్పుకోగల సాహిత్యం అందించావు. ఈ శతాబ్దం నాదన్న నీ కవిత్వం నీవు పుట్టిన నూరేళ్ళ తర్వాత కూడా మాకు మహోత్తేజకరంగానే వుంటుంది. బషీర్ బాగ్ లో విద్యుచ్ఛక్తి ఉద్యమమైనా భూపోరాట ప్రభంజనమైనా' పదండి ముందుకు' అంటూ నీ చరణాలు చెప్పలో మార్కొగొతానే వుంటాయి' అని నివాళులర్పించారు.

శ్రీశ్రీ గురువు అబ్బూరి రామకృష్ణారావు కోడలు ప్రముఖ రచయిత్రి అబ్బూరి ఛాయాదేవి సాహిత్య ప్రస్థానం శ్రీశ్రీ శతజయంతి

మరో ప్రపంచం మహా ప్రపంచం ధరిత్రి నిండా నిండింది

ప్రారంభ సంచికను అవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా ఆమె మహాకవి తో తమ మామగారికి, ఆయన నేస్తమైన తన భర్త వరద రాజేశ్వరరావుకు వున్న అనుబంధాన్ని గుర్తు చేసుకున్నారు. శ్రీశ్రీకి సన్నిహితులైన సీనియర్ కవి, విమర్శకుడు నిఖిలేశ్వర్, రచయిత ఎస్.వి. యూనివర్సిటీ మాజీ వైస్ ఛాన్సలర్ కొలకలూరి ఇనాక్, అరసం నాయకులు ప్రాఫెసర్ ఎస్.వి. సత్యనారాయణ తమ ప్రసంగాలలో శ్రీశ్రీ జీవిత సాహిత్యాల విశేషాలను విశిష్టతను వివరించారు. ఈ సందర్భంగా ఏర్పాటు చేసిన శ్రీశ్రీ చిత్ర ప్రదర్శనను ప్రగతి ప్రింటర్స్ అధినేత శ్రీశ్రీ మిత్రుడు పరుచూరి హనుమంతరావు ప్రారంభించారు. ఆయన యాభైలలో శ్రీశ్రీ తన జ్ఞాపకాలను నెమరేసుకున్నారు. ఫౌరహక్కుల సంఘంలో శ్రీశ్రీతో కలిసి పనిచేసిన ప్రత్తిపాటి వెంకటేశ్వర్లు తదితరులు కూడా సభలో మాట్లాడారు. ఇంకా ఈ సభకు చరిత్రకారులు వకులాభరణం రామకృష్ణ, అభ్యుదయ దర్శక నిర్మాత కెబిజి తిలక్, సిపిఎం రాష్ట్ర కార్యదర్శి బి.వి. రాఘవులు, అఖిల భారత భీమాఉద్యోగుల సంఘం నాయకులు వెంకటేశ్వర్, ప్రజా కళాకారులు కాకరాల, కె. ప్రతాపరెడ్డి, జగన్ తదితరులు ఎందరో హాజరైనారు. ప్రస్థానం సంపాదకవర్గ సభ్యులు వొరప్రసాద్ తొలుత స్వాగతం పలకగా సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రం కార్యదర్శి వై. సిద్దయ్య వందన సమర్పణ చేశారు. 1955 మధ్యంతర ఎన్నికల సందర్భంలో సుందరయ్యతో కలిసి ఎన్నికల ప్రచారంలో పాల్గొంటుండగా జరిగిన దాడిలోనే శ్రీశ్రీకి మతి స్థిమితం తప్పిన సంగతి, ఆంధ్ర పత్రిక ఆయనపై అవాకులు రాసినప్పుడు ఖండిస్తూ శ్రీశ్రీ దానికి లేఖ రాసిన సంగతి కూడా ఈ సందర్భంగా వక్రలు ప్రస్తావించారు. అందుకే శతజయంతి సభలు ఇక్కడ ప్రారంభం కావడం చాలా సమంజసంగా వుందన్నారు. ఏడాది పొడుగునా విజ్ఞానకేంద్రం, సాహితీ ప్రవంతి కలిసి అనేక కార్యక్రమాలు, చర్చా గోష్టులు, పోటీలు నిర్వహించనున్నట్లు ప్రచురణలు తీసుకురానున్నట్లు వెల్లడించాయి.

సీనియర్ చిత్రకారుడు జి.యస్. భూషణ్ వివిధ భంగిమల్లో తీసిన శ్రీశ్రీ చిత్రాలు ఎగ్జిబిషన్ కు ప్రత్యేకాకర్షణ అయ్యాయి.

శ్రీశ్రీ జన్మస్థలం, ఆయన కవిగా రూపుదిద్దుకున్న నగరం విశాఖ పట్టణంలో శతజయంతి సభలు ఘనంగా జరిగాయి. ప్రజాశక్తి ఎడిషన్ ఎడిటోరియల్ ఇన్ చార్జి ఎ. త్రిమూర్తులు అధ్యక్షతన విజెఎఫ్ ప్రెస్ క్లబ్ లో జరిగిన సభలో క్లబ్ అధ్యక్షుడు ఎం. యుగంధర్ రెడ్డి, ప్రవంతి నగర కన్వీనర్ రమణాచలం మాట్లాడారు. విశాఖలో శ్రీశ్రీ పుట్టిన ఇంటిని ఆయన స్మృతి చిహ్నంగా తీర్చిదిద్దాలని కోరారు.

ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం తెలుగు శాఖ, ఎస్కె ఫౌండేషన్, మోజాయిక్ సాహిత్య సంస్థల సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో ద్వారకా నగర్ పౌరగ్రంథాలయంలో శతజయంతి ఉత్సవాలు జరిగాయి. ఎ.యు. వైస్ ఛాన్సలర్ బీల సత్యనారాయణ మాట్లాడుతూ శ్రీశ్రీ సాహిత్యంపై అంతర్జాతీయ అధ్యయనం జరగాలని అన్నారు. ఆయన జీవితంతోనూ అధ్యయనంతోనూ ముడిపడిన ప్రాంతాలను అభివృద్ధి చేయనున్నట్లు చెప్పారు. ఎల్.ఆర్. స్వామి అధ్యక్షతన జరిగిన సభలో చందు

సుబ్బారావు, మెహబబీన్, కె. సుదర్శన రాజు, గరిమెళ్ళ సత్యనారాయణ తదితరులు సభలో మాట్లాడారు. సముద్ర తీరంలోని ఆయన విగ్రహానికి నివాళులర్పించారు.

శ్రీశ్రీకి చిరపరిచితమైన విజయనగరం గురజాడ గ్రంథాలయంలోనూ అదేరోజున సాహితీ స్రవంతి శతజయంతి సభ నిర్వహించింది.

శ్రీశ్రీతో విస్తృత అనుబంధం వున్న విజయవాడ నగరంలోనూ ఏప్రిల్ 30న సాహితీ స్రవంతి శతజయంతి పాదయాత్ర నిర్వహించింది. లెనిన్ సెంటర్లో ప్రారంభమైన ఈ పాదయాత్ర నవరంగ్ థియేటర్ వద్ద ప్రజాశక్తి బుక్ హౌస్ పై భాగంలోని శ్రీశ్రీ సభామందిరం వరకూ కొనసాగింది. సాహిత్యాభిమానులను విశేషంగా ఆకర్షించింది. ఈ సందర్భంగా సాహితీ స్రవంతి కోస్తా జిల్లాల కన్వీనర్ ఎస్. వెంకట్రావు మాట్లాడారు. ప్రస్థానం సంచికను కవి రచయిత డా.సశ్రీ ఆవిష్కరించి సీనియర్ పాత్రికేయులు వాసిరెడ్డి సత్యనారాయణకు అందజేశారు. స్రవంతి నగర కన్వీనర్ సత్యరంజన్, రావెళ్ళ శ్రీనివాసరావు తదితరులు ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొన్నారు.

ఈ సందర్భంగా వివిధ తెలుగు ఇంగ్లీషు పత్రికలు శ్రీశ్రీ గురించి వ్యాసాలు ప్రచురించాయి. ప్రజాశక్తి విశాలాంధ్ర, ఆంధ్రజ్యోతి వంటి పత్రికల్లో సోమవారం వెలువడే సాహిత్య శీర్షికలో ప్రత్యేక వ్యాసాలు సమాచారం రాగా మరికొన్ని పత్రికలు ఆ రోజున ప్రచురించాయి. (వీటిని గమనించకపోవడం వల్ల వామపక్ష పత్రికలలో శ్రీశ్రీని విస్మరించినట్లుగా పొరబాటు వాఖ్యానాలు కొన్ని వెలువడ్డాయి) చానెళ్లలో, రేడియోలలో పలు కార్యక్రమాలు ప్రసార మయ్యాయి. ఇంకా భవిష్యత్తులోనూ పలు రకాల కార్యక్రమాలు నిర్వహించడానికి సన్నాహాలు జరుగుతున్నాయి. ఇవన్నీ తెలుగు నాట మహాకవి పునఃప్రస్థానానికి ప్రతీకలవుతాయి.

శ్రీశ్రీ రచనలపై అధ్యయనం జరగాలి

తెలుగు భాషకు కొత్త నిర్వచనం చెప్పిన శ్రీశ్రీ రచనలపై అధ్యయనం జరపాలని సాహితీ స్రవంతి రాష్ట్ర కన్వీనర్ తెలకపల్లి రవి ప్రభుత్వాన్ని కోరారు. శ్రీశ్రీ రాకముందు తెలుగు భాషకు ఒక ఒరవడి ఉండేదని ఆయన వచ్చాక భాషా చైతన్యంతో పాటు తెలుగును ప్రజల భాషగా మలిచారని అన్నారు. శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవాలను అధికారికంగా ప్రభుత్వమే నిర్వహించాలని డిమాండ్ చేశారు. శతజయంతి ఉత్సవాల్లో భాగంగా కర్నూలులో ఏర్పాటు చేసిన సదస్సుకు హాజరయ్యేందుకు వచ్చిన సందర్భంగా ఆయన మీడియా పాయింట్లో విలేకరులతో మాట్లాడారు. శ్రీశ్రీ రచనలన్నీ శ్రామిక వర్గాల సమస్యలనే ప్రతిబింబించాయని చెప్పారు. విరసం, అరసం, ఇలా ఏ సంఘంలో ఉన్నా ఆయన నూటికి నూరు శాతం శ్రామికవర్గ వాది అని తెలిపారు. తెలుగు ప్రజలకు ఎంతో చైతన్యస్ఫూర్తినిచ్చిన శ్రీశ్రీని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నిర్లక్ష్యం చేయడం సరైంది కాదన్నారు. అధికార భాషా సంఘం సాంస్కృతిక మండలి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఏమి చేస్తున్నాయని ప్రశ్నించారు. ఆధునిక భాషను సృష్టించిన శ్రీశ్రీ కమ్యూనిస్టు కావడం వల్లే జ్ఞానపీఠ్ అవార్డు రాకుండా అడ్డుకున్నారన్నారు. బెంగాలీలకు రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ తరహాలో శ్రీశ్రీ తెలుగు ప్రజలకు భాషా పరంగా, సంస్కృతి పరంగా అన్నిరకాల సేవలూ చేశారని చెప్పారు. తెలుగు భాషకు ప్రాచీన హోదా వచ్చిందని సంబర పడుతున్న వారంతా ఆధునికతను సంతరించిపెట్టిన శ్రీశ్రీని మరువరాదన్నారు. శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవాలను ఏప్రిల్ 30 నుండి వచ్చే ఏడాది ఏప్రిల్ 30

వరకు రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా జరపనున్నామని చెప్పారు. ఈ సందర్భంగా విద్యార్థులకు తెలుగు భాషపై వివిధ రకాల పోటీలు నిర్వహిస్తామని తెలిపారు. సమావేశంలో ప్రజాశక్తి సాహితీ సంస్థ కర్నూలు కన్వీనర్ పి. చంద్రయ్య, సాహితీ స్రవంతి జిల్లా కన్వీనర్ జంద్యాల రఘుబాబు, కోకన్వీనర్ కెంగార మోహన్ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

తెలుగు భాష ఔన్నత్యాన్ని ప్రపంచానికి చాటిన శ్రీశ్రీ

శ్రీశ్రీ కలలుగన్న సమసమాజం కోసం ప్రతి ఒక్కరూ కృషి చేయాలని పలువురు వక్తలు కోరారు. తెలుగు భాష ఔన్నత్యాన్ని ప్రపంచానికి చాటిన ఆధునిక కవి శ్రీశ్రీ అన్నారు. శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవాల సందర్భంగా ఏలూరు, గుంటూరు, విజయవాడల్లో సభలు జరిగాయి. సాహితీస్రవంతి, ప్రజానాట్యమండలి, పలు ఉద్యోగ సంఘాలు ఈ సభలను ఏర్పాటు చేశాయి. ఏలూరులో ఈ మే 24న జిల్లా కేంద్ర గ్రంథాలయంలో 'శ్రీశ్రీ సాహిత్యం-సమాజంపై ప్రభావం' అంశంపై సభ జరిగింది. 1929లో ప్రపంచాన్ని ఆర్థిక మాంద్యం అవహించిన రోజుల్లో శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానాన్ని రాశారనీ, ఇప్పుడు 2009లో మళ్ళీ ప్రపంచం ఆర్థికమాంద్యంలో కొట్టుకుపోయే తరుణంలో శ్రీశ్రీ శతజయంతి జరుపుకుంటున్నామని వక్తలు అన్నారు.

ఏలూరు, విజయవాడ సభల్లో సాహితీ స్రవంతి రాష్ట్ర కన్వీనర్ తెలకపల్లి రవి మాట్లాడుతూ దోపిడి వ్యవస్థలోని లోపాలను తన ఖండికల ద్వారా సామాన్యులకు సైతం అర్థమయ్యేలా శ్రీశ్రీ వివరించారన్నారు. మహాప్రస్థానం అంటే మరణం కాదనీ, లోకంలో పోరాటం కోసం వేసిన మరో మార్గంగా శ్రీశ్రీ చూపారని తెలిపారు. తొలినాళ్ళలో భావకవిత్వం వైపు ఆకర్షితుడైనా, కాలక్రమేణా తన పదాలకు కొత్త అర్థాలనూ, భావం, భాష, వాస్తవం, భవిష్యత్తును తన కవిత్వంలో కలబోసి ఆధునిక కవిగా, అభ్యుదయవాదిగా చెరగని ముద్ర వేశారన్నారు. ఆయన ప్రజాశ్రీ, చైతన్యశ్రీ, అరుణశ్రీ అనీ, అందుకనే ప్రజల హృదయాల్లో నిలిచిపోయారన్నారు. కమ్యూనిజం, సమసమాజం, శ్రమజీవులకు మేలు చేసే లక్ష్యంతో శ్రీశ్రీ పని చేశారన్నారు. తెలుగు భాషా సంస్కృతికి ఎనలేని ఖ్యాతిని తెచ్చిన శ్రీశ్రీకి సాంస్కృతిక మండలి, తెలుగుభాషా సంఘాలు సరైన గుర్తింపునివ్వలేదని అభిప్రాయపడ్డారు. అందుకే ఆయనకు జ్ఞానపీఠ్ అవార్డు ఇవ్వలేదని, ఏ జ్ఞానపీఠ్ లు దక్కకపోయినా ఆయన జనహృదయాల్లో చిరస్మరణీయుడిగా నిలిచారని చెప్పారు. తిరుపతి ఎస్వి యూనివర్సిటీ అధ్యాపకులు మేడిపల్లి రవికుమార్ మాట్లాడుతూ తెలుగు కవుల్లో శ్రమజీవుల గురించి మొదటిసారిగా కవిత్వం రాసిన వ్యక్తి శ్రీశ్రీ అని కొనియాడారు.

విజయవాడలో జరిగిన సభలో 'చినుకు' మాసపత్రిక సంపాదకులు నండూరి రాజగోపాల్ మాట్లాడుతూ అనేక మంది కవులకు శ్రీశ్రీ ప్రేరణగా నిలవడం చిన్న విషయం కాదన్నారు. ఏడు దశాబ్దాల కిందట శ్రీశ్రీ రచనల్లోని ప్రాణలు నేటికీ సజీవంగా ఉన్నాయన్నారు. ఎస్వి యూనివర్సిటీ అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్ మేడిపల్లి రవికుమార్ మాట్లాడుతూ ఆకాశపు దారులెంటు వెళ్ళిపోయే జగన్నాథుని రథపక్షాలను భూమార్గం పట్టిస్తాననీ, భూకంపం సృష్టిస్తాననీ గర్జిస్తూ కాల্পనిక జగత్తులో విహరిస్తున్న తెలుగు కవిత్వాన్ని వాస్తవికతలోకి తెచ్చిన మహోన్నత వ్యక్తి శ్రీశ్రీ అన్నారు. గుంటూరులో కూడా శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభ జరిగింది. శాసనమండలి సభ్యులు కె.ఎన్. లక్ష్మణరావు, ప్రముఖ కవి పాపినేని శివశంకర్, సాహితీ స్రవంతి కోస్తా జిల్లాల కన్వీనర్ ఎస్. వెంకట్రావు, యుటిఎఫ్ రాష్ట్ర కార్యదర్శి తాండవ కృష్ణ, కేశవరెడ్డి తదితరులు పాల్గొన్నారు.

నివేదిక

తెలుగుసాహిత్యాన్ని కొత్తదారి పట్టించిన శ్రీశ్రీ

ప్రగతిశీల తెలుగు సాహిత్య ఆవిర్భావానికి విజయనగరం ప్రేరణ ఇచ్చిందని ప్రముఖ సాహితీ విమర్శకులు, శ్రీ వేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయ ఆచార్యులు డాక్టర్ మేడిపల్లి రవికుమార్ అన్నారు. సాహితీ ప్రపంతి నిర్వహించిన శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభలో స్థానిక గురజాడ కేంద్ర గ్రంథాలయంలో ఆయన ప్రధాన వక్తగా ప్రసంగించారు. గురజాడ సాహిత్యానికి విజయనగరం జన్మనిచ్చిందన్నారు. మొదట్లో విశ్వనాథ, కృష్ణశాస్త్రిల కవిత్వ మత్తులో శ్రీశ్రీ మునిగి తేలాడన్నారు. కొత్తగా కాపురానికి వచ్చిన భార్యను కూడా పట్టించుకోకుండా కృష్ణశాస్త్రితో విజయనగరం వచ్చాడని తెలిపారు. అలాంటి స్థితిలో ఒకసారి విజయనగరంలో జరిగిన సాహిత్యసభ శ్రీశ్రీకి ప్రేరణ ఇచ్చిందని తెల్పారు. తాపీధర్మారావు ప్రధాన ఉపన్యాసకులుగా జరిగిన సమావేశంలో కృష్ణశాస్త్రి సాహిత్యంలోని దొడ్లతనాన్ని, ప్రజలను పట్టించుకోకుండా ఆ సాహిత్యం ఎలా ఉందో సహేతుకంగా ఆయన నిరూపించారని పేర్కొన్నారు. కృష్ణశాస్త్రి మీద ఈగవాలినా భరించలేని శ్రీశ్రీ ఒకవైపు బాధపడుతూనే తాపీధర్మారావు ఉపన్యాసంలో ఎత్తిచూపిన అంశాలు శ్రీశ్రీ ఆలోచనలో మార్పుతేవడానికి ఉపకరించాయని అన్నారు. ఫలితంగా 'సుప్రాస్థికలు' కవిత రూపుదిద్దుకుందని తెలిపారు. భారతి పత్రిక ఆ కవితను తిప్పి పంపిన తరువాత శ్రీశ్రీ తిరిగి సంప్రదాయ కవిత్వాన్ని ఆశ్రయించారని అన్నారు. తను మారినా తెలుగు కవిత్వ ప్రపంచం మార్పుకు సిద్ధంగా లేదని గ్రహించారని వివరించారు. బరంపురం సభలో పంచాగ్నల ఆదినారాయణ గారి ఉపన్యాసం విన్నాక మళ్ళీ శ్రీశ్రీ కొత్తదారులు తొక్కడానికి ప్రయత్నించారని, దీనికి తోడు 'సుప్రాస్థికలు' కవిత విన్న పండితులు వచ్చేసింది కవిత్వంలో కొత్తవరదని శ్రీశ్రీని కొనియాడారని ఫలితంగా 'జయభేరి' కవిత ఊపిరిపోసుకుందని ఆయనన్నారు. భావకవిత్వంలో అప్పటివరకు నేను అనే పదాన్ని విరివిగా ఉపయోగించినా అది వైయక్తిక వ్యక్తికరణ మాత్రమేనని 'జయభేరి' లోని 'నేను' సామాజికమైనదని ఆయన కొనియాడారు. ఆ పద్యంలో ఆంగ్లపద్యంలోని 'ఈవెస్' అనే ఎత్తుగడని మాత్రమే శ్రీశ్రీ స్వీకరించారని మిగిలిన పద్యమంతా స్వతంత్రంగా సాగిందని విశదపర్చారు. పద్యంలోని మొదటి మూడు పాదాలు భూతకాలంలోనూ, రెండవ, మూడవ పాదాలు వర్తమానకాలంలోనూ, చివరి మూడు పాదాలు భవిష్యత్తుకాలంలోనూ రాసారని ఆయన చెప్పారు. మొదటి పాదాల్లో సామాన్యులు ఏమి చేయదలిచారో చెప్పారని, రెండవ మూడవ పాదాల్లో అలా చెయ్యడానికి వారికుండే అర్హత లేమిటో చెప్పారని, చివరి మూడు పాదాల్లో తమకు రావల్సిన సంపద రాబట్టుకోడానికి ఎలాంటి కార్యాచరణ ఉంటుందో చెప్పారని రవికుమార్ అభిప్రాయపడ్డారు. ఈ కవిత రచనా కాలం 1933 అని అప్పటికే శ్రీశ్రీ ప్రజా పోరాటమార్గాన్ని ఎన్నుకున్నారని అయినప్పటికీ ఇంకా సరైన మార్గనిర్దేశం చేసుకోలేదని అందుకు భువన భవనపు బాపుటానై పైకి లేస్తాను అని చెప్పినా దాని రంగు చెప్పలేదని అన్నారు. 'భిక్షువర్షాయస్' ఒక అపురూపమైన కవిత

విజయనగరంలో జరిగిన శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభలో కవితాగానం చేస్తున్న వంగపండు ప్రసాదరావు, చిత్రంలో విమర్శకులు మేడిపల్లి రవికుమార్, కవి అల

అని వర్తమాన కవులు రైతుల దయనీయ స్థితి తెలుపుతూ శవం నడిచొచ్చినట్లుందని రాసిన ప్రతీకలు 75 ఏళ్ళ కిందటే శ్రీశ్రీ ఇంకా శక్తివంతంగా ఉపయోగించారని, ఆయన కవితా శక్తికి అదొక మచ్చుతునక అన్నారు. 'ముగ్గుబుట్ట వంటి తల /ముడతలు దేరిన దేహం/ కాంతిలేని గాజుకళ్ళు/అమె కన్నా శవం నయం' అనడంలో గొప్ప భావ పరిపుష్టి ఉందని అన్నారు. ఒకప్పుడు ఆమె తల, ఆమె దేహం, ఆమె కళ్ళు మనందరిలానే అందంగా, ఆకర్షణీయంగా ఉండేవని ఇప్పుడు చాలా పేలవంగా ఉన్నాయన్న అర్థం స్ఫురిస్తుందని అభిప్రాయపడ్డారు. ఆమె కంటే శవం నయం అనడంలో శవాన్ని చూసిన సమాజం స్పందిస్తుందని, కనీసం అంత్యక్రియల ఏర్పాటు చేస్తుందని, బ్రతికున్న ఈమెను పట్టించుకోలదన్న భావం ధ్యోతకమవుతుందని వివరించారు. వెర్రిగాలి ప్రశ్నిస్తూ వెళ్ళడం, ఆ పాపం నాదికాదని ఎంగిలాకు ఎగిరి రావడం, గొప్ప భావ చిత్రణలని ఆయన కొనియాడారు. 1934 నాటికి శ్రీశ్రీకి తన జండా ఏదో, తన ఎజండా ఏమిటో స్పష్టంగా తెలిసిందని అందుకే మహాప్రస్థానం కవితలో ఎర్రబాపుటా నిగనిగల్పి వాక్రచ్చారని అన్నారు. అబ్బూరి రామకృష్ణారావు లండన్ నుంచి అభ్యుదయ రచయితల మేనిఫెస్టో తేవడం శ్రీశ్రీ దాన్ని చదివి 'ప్రతిజ్ఞ' కవిత రాయడం వెంటవెంటనే జరిగిపోయాయని చెప్పారు. రామకృష్ణారావు ఆ కవిత విని మేనిఫెస్టోని అచ్చంగా అచ్చుదించేశావని శ్రీశ్రీని కొనియాడినట్టు శ్రీశ్రీయే చెప్పుకున్నారని గుర్తుచేశారు. శ్రీశ్రీ మార్క్సిజాన్ని సాహిత్యం ద్వారానే అధ్యయనం చేశావని చెప్పుకున్నారని తెల్పారు. అంతవరకు వచ్చిన భావకవిత్వం నన్ను ఏడ్వనివ్వండి అని పేర్కొంటే శ్రీశ్రీ ఏడవకండి ఏడవకండి నేనున్నాను అని భరోసా ఇచ్చారని విశదీకరించారు. భావకవులు దిగిరాము దిగిరాము దివినుండి భువికి అంటే శ్రీశ్రీ భూమార్గం పట్టిస్తా, భూకంపం పుట్టిస్తానని హామీ ఇచ్చినట్లు తెలిపారు. జగన్నాథ రథచక్రాల ప్రస్థాపన మాలపల్లి నవల్లో ఉన్నా కవిత్వంలో శ్రీశ్రీయే ఆ ఆధునిక భావాన్ని

శ్రీశ్రీ జాతీయ కవితల పోటీలు

శ్రీశ్రీ శతజయంతి సందర్భంగా పాలమూరు సాహితీ ఆధ్వర్యంలో శ్రీశ్రీ జాతీయ స్థాయి కవితల పోటీలను నిర్వహిస్తున్నట్లు పాలమూరు సాహితీ గౌరవ అధ్యక్షులు పోతుల రాంగోపాల్, అధ్యక్షులు భీంపల్లి శ్రీకాంత్ లు తెలిపారు. కవులు వర్తమాన, సామాజిక పరిస్థితులకు స్పందించి కవితలు రాయాలని, 30 లైన్లకు మించని వచన కవితలను మాత్రమే పంపాలని వారు తెలిపారు. కవులు తమ పేరును, చిరునామాను ప్రతిపై కాకుండా హామీపత్రంపై మాత్రమే రాయాలన్నారు. సమకాలీన సమాజానికి దర్పణం పట్టే సామాజిక స్పృహకలిగిన ఉత్తమ కవితలకు ప్రాధాన్యం ఉంటుందన్నారు. ప్రథమ బహుమతి రూ.3000/-లు, ద్వితీయ బహుమతికి రూ.2000/-లు, తృతీయ బహుమతికి రూ.1000/-లతో పాటు జూపికలు ఎంపికైన ప్రతి మంచి కవితకు యోగ్యతాపత్రాలను అందజేస్తారు. కవులు తమ కవితలను భీంపల్లి శ్రీకాంత్, అధ్యక్షులు, పాలమూరు సాహితీ, ఇం.నెం. 8-5-10/12, టీచర్స్ కాలని, మహబూబ్ నగర్-509 001 అనే చిరునామాకు జూన్ 30లోగా పంపగలరు. మిగతా వివరాలకు 9885046622, 9441947350 నెట్ నెంబర్లలో సంప్రదించగలరు.

శ్రీశ్రీ సాహిత్యం చిరస్మరణీయం

మహాకవి

శ్రీశ్రీ సాహిత్యం

చిరస్మరణీయం అని ఎందరికో స్ఫూర్తిదాయకమని ఇండియన్ కల్చరల్ అసోసియేషన్, విశాఖజిల్లా చైర్మన్ మాధవీనారాఅన్నారు. అనకాపల్లి శారదా గ్రంథాలయంలో ఇండియన్ కల్చరల్ అసోసియేషన్ సాహితీ వేదికలు సంయుక్తంగా నిర్వహించిన శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభకు ఆయన అధ్యక్షత వహించి శ్రమజీవుల పక్షాన నిలిచిన కవి శ్రీశ్రీ అని తన ప్రసంగంలో పేర్కొన్నారు. ముఖ్య అతిథిగా హాజరై శ్రీశ్రీ బులెటిన్ ని ఆవిష్కరించిన అభ్యుదయ కవి మానేపల్లి మాట్లాడుతూ శ్రీశ్రీని ప్రతి ఒక్కరూ సంపూర్ణంగా అధ్యయనం చెయ్యాలన్నారు. నేటి కవిత 2008ని ఆవిష్కరించిన వెంపలి శివప్రసాద్ మాట్లాడుతూ చలం రాసిన యోగ్యతా పత్రం లాంటి ముందుమాట గాని, కొంపెల్ల జనార్దనరావు మీద రాసిన ఎలిజీ గాని యిక ముందు రావన్నారు. వి. సూర్యారావు నేటి కవిత పుస్తకాన్ని సమీక్షించారు.

తెచ్చాడని చెప్పారు. తెలుగు సాహిత్యంలో మహాప్రస్థానానికి ధీటైన కవితా సంకలనం తెలుగులో లేదనడం అతిశయోక్తి కాదన్నారు. 75 ఏళ్ళుగా ప్రజల నాల్గల్లో నిలవడమే అందుకు నిదర్శనమని కితాబిచ్చారు. వర్తమాన కవులు మహాప్రస్థాన రచనా సంవిధానాన్ని క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చెయ్యాలని అవసరం ఉందని ఆయన సూచించారు.

సభకు అధ్యక్షత వహించిన 'అల' మాట్లాడుతూ ఆధునిక తొలితెలుగు కవిత 1910లో ఆవిర్భవించి గురజాడను మహాకవిని చేసిందని, 1910 మహాకవి శ్రీశ్రీకి జన్మనిచ్చిందని యాధుచ్ఛికంగా నైనా తెలుగు ప్రపంచం గర్వించదగిన సంవత్సరం 1910 అని ఆయన అన్నారు. 1950 నుంచి మహాకవి సాహిత్యాన్ని మసకబార్చే ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయని అన్నారు. శ్రీశ్రీ గొప్పతనం ఒకరు తగ్గిస్తే తగ్గిపోదని తెలిపారు. ఆయన కవిత్వ సృజనలోని విశిష్టత శ్రీశ్రీని మహాకవిని చేసింది తప్ప ప్రచారంతో శ్రీశ్రీ మహాకవి కాలేదని వివరించారు. తెలుగులో ఏ ఇతర కవుల సాహిత్యానికి లేని ప్రచార గుణం శ్రీశ్రీ కవిత్వానికుందని దీనికి తోడు ఆయన శైలి అనితరసాధ్యమని తెలిపారు. నూతన వస్తుస్వీకరణలో వర్తమాన కవులు శ్రీశ్రీని ఆదర్శంగా తీసుకోవాలన్నారు. సంప్రదాయ కవులు శ్రీశ్రీ శైలిని మాత్రమే కొనియాడి

ఆయన ప్రజానుకూల ప్రగతివాద భావజాలాన్ని తిరస్కరించడం దుర్మార్గమన్నారు. మహాప్రస్థానం హంగ్రి థర్టీస్ లో రచించబడిందన్నారు.

ట్రెటిష్ సామ్రాజ్యవాదం, ప్రపంచ యుద్ధాలు, పారిస్ కమ్యూన్, స్పానిష్ అంతర్యుద్ధం, మహాఆర్థిక మాంద్యం శ్రీశ్రీ నూతన వస్తు స్వీకరణకు తోడ్పడి మహాకవిని చేశాయన్నారు. కాకతాళీయమే అయినా శ్రీశ్రీ శతజయంతి సంవత్సరంలో కూడా అవే పరిస్థితులు పునరావృతమయ్యాయని ప్రస్తుత ఆర్థిక మాంద్యం, ఏకదృవ ప్రపంచీకరణ హంగ్రి థర్టీస్ ని గుర్తుకు తెస్తుందన్నారు. కారణంగా శ్రీశ్రీ సాహిత్యాన్ని నిబద్ధతతో మూల్యాంకనం చెయ్యాలని అవసరం ఉందని అదే ఆయనకు మనమిచ్చే నిజమైన నివాళి అన్నారు. ఈ సభకు సాహితీప్రపంతి కన్వీనర్ చీకటి దివాకర్ స్వాగతం పలికారు. శ్రీమతి చంద్రిక పాటతో సభ ప్రారంభమయ్యింది.

శతజయంతి సభ అనంతరం కవి సమ్మేళనం జరిగింది. కవి సమ్మేళనాన్ని అల సమన్వయం చేశారు. వంగపండు ప్రసాదరావు 'మేడే పండగ' పాటతో కవితాగానం ప్రారంభమయ్యింది. రాజా చంద్రశేఖర్, చింతా అప్పలనాయుడు, నాగార్జున, పి.యస్. నాగరాజు, ఛాయారాజ్, బాలకృష్ణ, గండేటి శ్రీనివాసరావు, నరసింహం, షణ్ముఖరావు, సత్యపతి, పాపయ్య, హృషీకేశవరావు, నాగేంద్రప్రసాద్ తదితరులు తమ కవితలను చదివారు. కృష్ణారావు వందన సమర్పణతో సభ ముగిసింది.

రెక్కలు

గోపాలుని వెంకటేశ్వర్లు

తేలిపోతున్న సముద్రాన్ని
 నీటి బుడగల్ని ఈదినా
 అందుకునేందుకు బాత్రూంలో
 రెండుచేతులు సరిపోవట్లేదు - కాలు జారొచ్చు -
 దాహం, మొహం పాకుడురాము
 పరుగు పండాలు జీవితం!

చిన్న మట్టిలో నారు
 సమస్యకు కూడా మట్టితోనే
 అంతులని జీవితం
 రంపపు కోత- మట్టి మనుషులం -
 మనసు మట్టి
 చెత్తబుట్ట- చందనం!

భావ సంఘర్షణ పచ్చని చేలు
 ఆలోచనా శతఘ్నల పంట కాలువలు
 పేలుళ్ళు ఎగిరే పక్షులు
 ఎన్నాటి వేదన- అన్నీ ప్రశాంతంగానే -
 జీవితం ప్రకృతి
 రణరంగం! మౌనగీతం!

వేయిమైళ్ళ అనురాగం
 ప్రయాణం కూడా ఆలంబనగా
 చిన్న అడుగుతోనే ఆశల మొక్క నిండా
 ప్రారంభం- పూలే
 కాలం సరిహద్దులోనే మనసు
 విజయం! పూలతోట

వంగర పరమేశ్వరరావు

ఏం చేసినా చల్లిన
 గతం ప్రతి
 వెనక్కు విత్తనం
 మళ్ళదు - మొలకెత్తదు -
 కాలం నడక మూర్ఖత్వం
 ముందుకే! చవిటిపద్ర!

రాతి స్తంభాలతో పడవ
 రాగాల ప్రవాహం మునగటానికి
 సప్తస్వరాల చిన్న
 చేతనత్వం - చిల్లి చాలు -
 అప్పుతరురి కొంప ముంచేది
 సంగీతం! అప్పే!

సంతోషాన్ని మాటైనా
 పంచుకుంటే చాలదు పాటైనా
 దుఃఖాన్ని భావంతోనే
 దూరం చేయాలి- ప్రభావం -
 అనునయం జనమీతం
 ఔషధం! ప్రధానం!

చుట్టూ గాయాల
 వేలమంది వున్నా జీవితం
 నీ ఆలోచనే గుణపాఠాల
 నీకు తోడు- సారం -
 నిన్ను చేర్చేదారి అనుభవం
 సువ్వే! అణిముత్యం!

ఆ చేతుల స్పర్శకోసం
 తపించి పోతాయి పాత్రలు
 ఎంతోసేపు వేదనతో ఎదురు చూసిన అవి
 ఆ స్పర్శ సోకగానే
 అభ్యంగన స్నానం చేసి మల్లెల్లా మెరుస్తాయి
 పవిత్ర నదులకు పోటీగా
 ఆ పాదముద్రలు పడిన ప్రదేశం
 పరిశుభ్రతకు ఆలవాలం
 రోజంతా శరీరాన్ని రక్షించి
 మురికిని బహుమతిగా పొందిన బట్టలు
 ఆమె పాలబడి ఎన్నో దెబ్బలు తింటాయి
 కన్నీళ్ళు కారుస్తూ

చీకటి నడక

కోపూల పుష్పాదేవి

సూర్యుడికి చెప్పుకుని తేలికబడతాయి
 చీకాకుగా చిట్టడివిలా ఉన్న ఇల్లు
 చిటికెలో సుందర రూపిణి అవుతుంది
 మిగిలిపోయిన పదార్థాలు
 ఉదారంగా ఇచ్చే గృహిణి
 ఆమె పాలిటి కల్పవృక్షమూ, కామధేనువు
 చినుగు పాతలే చీని చీనాంబరాలు

ఆ ఇంటి నేవలో తనువు చీపురు పుల్లగా
 రూపాంతరం
 చేతిలో పడిన జీతం డబ్బులకు
 తళుక్కున మెరుస్తాయి ఆ కళ్ళు
 నెలరోజుల శ్రమ ఫలాన్ని
 ఆరాటంగా చూసుకుంటాయి
 ఎన్నో... ఎన్నెన్నో... అవసరాలు
 కొన్నే... కొన్నే... డబ్బులు
 ఎలా సరిపెట్టాలి....?
 ఏమి చెయ్యాలి...?
 కొరివి లాంటి ప్రశ్నలతో
 చీకటిలో నడక

జి.వి. పూర్ణచంద్ బహుముఖ కృషి

విలక్షణమైన ప్రతిభా సంపన్నమైన వ్యక్తి డాక్టర్ పూర్ణచంద్ అని ఉత్తమ అధ్యాపక అవార్డు గ్రహీత, రచయిత గుమ్మా సాంబశివరావు కొనియాడారు.

పూర్ణచంద్‌ను సత్కరిస్తున్న ఎస్. వెంకట్రావు, వేదికపై గుమ్మా సాంబశివరావు, నందూరి రాజగోపాల్, కె. సత్యరంజన్, రావెళ్ళ శ్రీనివాసరావు

ఆయుర్వేద డాక్టర్ పూర్ణచంద్ సమాజానికి, సాహిత్య, భాషా ఔషధాలను అందించారని అన్నారు. అధికార భాషా సంఘం- భాషా పురస్కారం అందుకున్న ప్రముఖ వైద్యులు, రచయిత డాక్టర్ జి.వి. పూర్ణచంద్ కు ఏప్రిల్ 12న సాహితీ ప్రవంతి విజయవాడ నగరశాఖ ఆధ్వర్యం అభినందన సభ జరిగింది. గవర్నరుపేట నవరంగ్ థియేటర్ సమీపంలోని శ్రీ శ్రీ సభామందిరంలో 'సాహితీప్రవంతి' నగర కన్వీనర్ కె. సత్యరంజన్ అధ్యక్షతన ఈ కార్యక్రమం జరిగింది. సభలో సాంబశివరావు మాట్లాడుతూ పూర్ణచంద్ మంచి రచయిత, భాషావేత్త అని కొనియాడారు. చిన్నతనంలోనే సాహిత్యవేత్తలతో కలిగిన పరిచయమే ఆయనకు పునాదిగా ఉపయోగపడిందన్నారు. అందుకే ఆయన ఈ స్థాయికి ఎదగగలిగారని పేర్కొన్నారు. మినీ కవితా ఉద్యమాన్ని ముందుకు తీసుకెళ్ళగలిగారని అన్నారు. ప్రధాన వక్త 'చినుకు' పత్రిక సంపాదకులు నందూరి రాజగోపాల్ మాట్లాడుతూ పరిశీలన, పరిశోధన నేపథ్యం ద్వారా పూర్ణచంద్ తెలుగు భాషాభ్యున్నతికి కృషి చేస్తున్నారన్నారు. తెలుగు భాషాభివృద్ధికి ఆయన వేదికగా ఉంటున్నారన్నారు. పూర్ణచంద్ కవిగా, రచయితగా, భాషా పరిశోధకుడిగా బహుముఖ పాత్ర పోషిస్తున్నారని కొనియాడారు. 'సాహితీప్రవంతి' కోస్తా జిల్లా కన్వీనర్ ఎస్. వెంకట్రావు మాట్లాడుతూ అనేక రంగాలకు జరుగుతున్న విధంగానే తెలుగు భాషకు కూడా తీవ్ర అన్యాయం జరుగుతోందని అన్నారు. సమాజంలో విజ్ఞానం, విద్య, వైద్య, పర్యావరణం, ఆర్థిక, సామాజిక రంగాల్లో ఇది మరింతగా ఉందన్నారు. ఈ నేపథ్యంలోనే తెలుగుభాషకూ అన్యాయం జరిగిందనీ, దీనిపై జరుగుతున్న పోరాటంలో పూర్ణచంద్ ప్రముఖపాత్ర పోషిస్తున్నారని అన్నారు. విజ్ఞానం, ఉపాధి, విద్యా రంగాల్లో భాషాపరంగా ఉన్న లోపాలపై మరింతగా ఉద్యమాలు పెరగాల్సిన అవసరం ఉందన్నారు. ఆటంకాలను అధిగమించి తెలుగుభాషకు ప్రాచీన హోదా తీసుకురావడంలో పూర్ణచంద్ మంచి పాత్ర నిర్వహించారని అన్నారు. ఆయన బహుముఖ కృషికి గుర్తింపుగానే అభినందన సభ

ఏర్పాటు చేశామన్నారు. 'నడుస్తున్న చరిత్ర' సంపాదకుడు సామల రమేష్ బాబు కూడా ప్రసంగించారు. సభలో డాక్టర్ పూర్ణచంద్‌ను వెంకట్రావు శాలువాకప్పి, జ్ఞాపికతో సన్మానించారు. ముందుగా సాహితీ ప్రవంతి బాధ్యులు రావెళ్ళ శ్రీనివాసరావు వక్తలనూ, సన్మానగ్రహీతనూ వేదికపైకి ఆహ్వానించారు.

కవితాగానం

అనంతరం 'ఎన్నికల ముఖచిత్రం' అంశంపై కవితాగానం నిర్వహించారు. కోకా విమలకుమారి, హనుమాన్ ప్రసాద్, భమిడిపాటి బాలత్రిపుర సుందరి, పొన్నాడ సత్యప్రకాశరావు, చిత్తలూరి సత్యనారాయణ, సింగంపల్లి అశోక్ కుమార్, కె. ఆంజనేయకుమార్, జమ్మళ్ళుమూడి ప్రకాశం, ఎం. వెంకటేశ్వర్లు, దివి కుమార్, పి.ఎస్. నాగరాజు, కారుమూరి వెంకటేశ్వరరావు, అరసవిల్లి కృష్ణ తదితరులు కవితాగానం చేశారు. డాక్టర్ గుమ్మా సాంబశివరావు ఈ కార్యక్రమాన్ని నిర్వహించారు.

ముంబయిలో 'సహ్యాద్రి సౌరభాలు' ఆవిష్కరణ

'సహ్యాద్రి సౌరభాలు' కవితా సంకలనం ఆవిష్కరణ మాటుంగాలోని మైసూర్ అసోషియేషన్ హాల్లో ఏప్రిల్ 17న జరిగింది. గత పదిహేను సంవత్సరాలుగా ముంబయి మహానగరంలో తెలుగు భాషా సాహిత్య కార్యక్రమలు జరుగుతూ, అనేక రచనలు, సరికొత్త సంకలనాలు వెలువడడం సంతోషం కల్గిస్తుంది. ముంబయి తెలుగు సాహిత్య వేదిక ఆధ్వర్యంలో గత మూడు-నాలుగు సంవత్సరాలుగా కవితా సంకలనాలు ఉగాది సందర్భంగా వెలువరించడం జరుగుతోంది. గతంలో 'ముంబయి కెరటాలు', 'అరేబియా అంచుల్లో' అనే రెండు కవితా సంకలనాలు వెలువడ్డాయి. ఇవి ఆంధ్రప్రదేశ్ లో కూడా అందరిమెప్పును పొందగల్గాయి. మహారాష్ట్రలో తెలుగు సాహితీ రంగం వైభవంగా సాగుతున్నది. దానికి తార్కాణమే ముప్పైమంది కవులు రచించిన 'సహ్యాద్రి సౌరభాలు' కవితా సంకలన ఆవిష్కరణ కార్యక్రమం. ఈ సందర్భంగా వివిధాంశాల కవితా ప్రవాహం అతిథులను అలరింపజేసాయి. ముఖ్య అతిథిగా విచ్చేసిన తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ రిజిస్ట్రార్ ఆచార్య టి. గౌరీశంకర్ మాట్లాడుతూ గత ఇరవై సంవత్సరాలుగా ముంబయి, భీవండి తెలుగు సంస్థలతో, కవులతో, తెలుగువారితో తనకున్న పరిచయాన్ని గుర్తుచేసుకున్నారు. గత పదిసంవత్సరాలుగా మహారాష్ట్రలో విలసిల్లుతున్న తెలుగుదనం, సాహితీ గుణం, భాషా ప్రభావాల తీరుతెన్నులను ప్రస్తుతించారు. అతిథిగా విచ్చేసిన కవి వై. శ్రీరాములు పుస్తకంలోని కవితలను విపులంగా నమీక్షించారు. ఇంకా ఈ కార్యక్రమంలో మండవ రాజా, ఎ. మల్లికార్జునరెడ్డి, ఎస్.రవి, థామస్ రెడ్డి, ఎల్లప్ప, సౌజన్య అంబల్ల, ఎల్లప్ప తదితరులు పాల్గొన్నారు.

‘అందని చందమామ’ ఆవిష్కరణ

డా॥ కాసుల లింగారెడ్డి దీర్ఘకవిత ‘అందని చందమామ’ ఆవిష్కరణ ఏప్రిల్ 4న హైదరాబాద్ బషిర్ బాగ్ ప్రెస్ క్లబ్ లో జరిగింది. పిల్లల వైద్యుడైన డా॥ లింగారెడ్డి చేతిలో ప్రాణం పోసుకున్న 3 సంవత్సరాల బాలుడు అనుబోతు అరుణ్ కుమార్ ఈ పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించాడు. సభకు అధ్యక్షత వహించిన ప్రముఖ కవి కె. శివారెడ్డి మాట్లాడుతూ లింగారెడ్డి దీన్ని దీర్ఘకవిత అన్నాడు కాని వాస్తవానికి ఇది దీర్ఘకావ్యమని, విద్యార్థి దశనుంచే కవిత్వం రాస్తున్న లింగారెడ్డి తన సుదీర్ఘ ప్రస్థానంలో వెలువరించిన మూడవ పుస్తకమని అన్నారు. ప్రజలతో తనకున్న సజీవ సంబంధాలతో, సామాజిక సంబంధాలతో, రాజకీయ సంబంధాలతో ఈ అసమ వ్యవస్థలోని దుర్మార్గాన్ని, అందులో భాగమైన వైద్యవ్యవస్థలోని దురాగతాల్ని ఎండగట్టాడని, అందుకనే లింగారెడ్డిని సీరియస్ పోయెట్ అంటానని, సీరియస్ పోయెట్ అంటే నా దృష్టిలో పొలిటికల్ పోయెట్ అని అన్నారు.

ముఖ్య అతిథి విరసం నేత వరవరరావు మాట్లాడుతూ లింగారెడ్డితో సైన్సును ఫిలాసఫీగా, ఫిలాసఫీని కవిత్వంగా మార్చి అద్భుతమైన పరిణితిని సాధించిన తీరు తన్ను ఆశ్చర్యానికి గురిచేసిందని అన్నారు. విద్యార్థి దశనుంచే గతితర్కాన్ని ఒంటపట్టించుకున్న లింగారెడ్డి జనగామలో పిల్లల దాక్టరుగా పనిచేసిన 12 సంవత్సరాల సుదీర్ఘ అనుభవంతో దోపిడీ వర్గాల ప్రతినిధులైన పాలకులు అల్మాఆటా తీర్మానాన్ని నిర్వీర్యం చేసినవైనాన్ని, సంపన్నవర్గాలు వైద్యాన్ని ఒక సాంకేతిక దోపిడి వ్యాపారంగా మార్చిన వైనాన్ని, నిరుపేద ప్రజల ఆరోగ్యం గాలిలో దీపమైన వైనాన్ని నిరంతరమైన ఫ్లోతో ఇంగ్లీష్ మాటొస్తే అలవోకగా వాడాడని, విడిగా చదివితే వచనంగా కనిపించే డార్విన్ కొటేషన్ కూడా పోయంలో భాగమైనప్పుడు అద్భుతమైన కవిత్వమైందని అన్నారు. చాలా సహజమైన ధార వున్న సామాజిక లక్ష్యమున్న దీర్ఘకావ్యమని అన్నారు. ఆసుపత్రి గీతం, సముద్రం, కొయ్యగుర్రం దీర్ఘకవితలని ‘అందని చందమామ’ నిజమైన దీర్ఘకావ్యమని అన్నారు.

‘సాహిత్య ప్రస్థానం’ సంపాదకులు తెలకపల్లి రవి మాట్లాడుతూ తాత్వికత-భావుకత, అవసరం-ఆవేశం, సైన్సు-తాత్వికత కలగలిసిన కావ్యమని, ఒక వైద్యుడు ఇన్ సైడర్ గా తన అనుభవాన్ని కవిత్వంగా మలచడం ప్రవ్రధ మమని అట్లాగే తెలుగు

సాహిత్యచరిత్రలో(ప్రస్థానంలో) సీరియల్ గా అచ్చు అయిన మొట్టమొదటి దీర్ఘకవిత అని, లింగారెడ్డి అభినందనీయుడని అన్నారు.

నాళేశ్వరం శంకరం కావ్యాన్ని సమీక్షిస్తూ గురజాడ కన్యాశుల్కంలో బ్రాహ్మణుల డొల్లతనాన్ని ఎండగట్టినట్టు లింగారెడ్డి వైద్యరంగంలోని డొల్లతనాన్ని చాలా ప్రతిభావంతంగా ఎండగట్టాడని, అన్యాయాల్ని సంహించలేని ఆవేశం, క్రియాశీల స్వభావం, బండ్ బారినతనం లేకపోవడం, సృజనాత్మక శిల్పం ఆధారంగా కుట్టేటప్పుడు సూది బట్టలోంచి పొడుచుకొచ్చినంత సహజంగా కవిత్వాన్ని అల్లాడని అన్నారు. సైన్సుని కవిత్వంగా మలచడం చాలా కష్టమని కాని లింగారెడ్డి చాలా ప్రతిభావంతంగా, ఎక్కడా పలుచబడనీయకుండా సీక్వ కలపని చిక్కటి పాలలాంటి కవిత్వాన్ని అందించాడని, వైద్యవ్యవస్థని వస్తువుగా చేసుకున్న మొట్టమొదటి కావ్యమని, సంపన్నవర్గాల దుర్మార్గాన్ని, ప్రభుత్వాల నిష్ఠియాపరత్వాన్ని ఎండగట్టిన రాజకీయ కవిత్వమని అన్నారు. చిత్రకారుడు డా॥ రమణ, సుంకిరెడ్డి నారాయణ రెడ్డి, శ్రీధర్ దేశ్ పాండే, కాకరాల తదితరులు పాల్గొన్న ఈ సమావేశానికి రచయిత కాసుల ప్రతాపరెడ్డి స్వాగతోపన్యాసం చేయగా కవి డా॥ కాసుల లింగారెడ్డి వందన సమర్పణ చేశారు.

పాతూరి అన్నపూర్ణకు పురస్కారం

గత రెండు దశాబ్దాలుగా తెలుగు సాహిత్యంలో కవిత్వం, కథా ప్రక్రియలలో కృషిచేస్తున్నందుకు గాను ఏప్రిల్ 12న గుంటూరు మెడికల్ క్లబ్ హాల్ లో జయంతి కళాసమితి, గుంటూరు జిల్లా రచయితల సంఘం సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో ప్రతిష్ఠాత్మకంగా నిర్వహించబడిన కవితా మహోత్సవంలో కవయిత్రి, నెల్లూరు జిల్లా రచయితల సంఘం కార్యదర్శి పాతూరి అన్నపూర్ణకు శ్రీసుద్ధపల్లి వెంకయ్యనాయుడు స్మారక సాహితీ పురస్కారం-2008 ప్రధానం చేశారు. ఈ కార్యక్రమంలో మంగళగిరి ఆదిత్యప్రసాద్, స్టేషన్ డైరెక్టర్, ఆకాశవాణి, విజయవాడ, శ్రీమతి కోగంటి విజయలక్ష్మి, డాక్టర్ భూసురపల్లి వేంకటేశ్వర్లు, డాక్టర్ పి.వి. సుబ్బారావు, డాక్టర్ బీరం సుందరరావు, కొండ్రెడ్డి వేంకటేశ్వర్లు, యస్.వి. కృష్ణ పాల్గొన్నారు. పురస్కార గ్రహీత పాతూరి అన్నపూర్ణను నెల్లూరు జిల్లా రచయితల సంఘం అధ్యక్షులు శ్రీనివాసతేజ, డాక్టర్ పెళ్ళకూరు జయప్రద, వంజువంక సతీష్ తదితరులు అభినందించారు.

ఇటీవల హైదరాబాద్ లో జరిగిన బుల్లితెర విశ్వరూపం ఆవిష్కరణ సభలో రచయిత నాగసూరి వేణుగోపాల్, డా॥పి.ఎస్. గోపాలకృష్ణ, డా॥ఎ. విద్యాసాగర్, డా॥ డి. చంద్రశేఖర్ రెడ్డి, టంకశాల అశోక్

నెల్లూరులో రచయిత్రి పాతూరి అన్నపూర్ణ రచించిన 'నిశ్శబ్దాన్ని వెతక్కు', 'పెన్నా తీరాన నానీలు' పుస్తకాల ఆవిష్కరణ సభలో కొండ్రెడ్డి వెంకటేశ్వరరెడ్డి, డా॥ పెళ్ళకూరి జయప్రద, డా॥ బీరం సుందరరావు, డా॥ ఎండ్లూరి సుధాకర్, డా॥ చిల్లర భవానీ దేవి, యస్.వి. కృష్ణ

పాలమూరు సాహితీ అవార్డుకు కవితా సంపుటాల ఆహ్వానం

తెలుగు సాహిత్యంలో ఉత్తమ వచన కవితా రచన చేస్తున్న కవులకు తొలిసారిగా ప్రతి ఏటా పాలమూరు సాహితీ అవార్డును ఇవ్వాలని నిర్ణయించినట్లు పాలమూరు సాహితీ గౌరవ అధ్యక్షులు పోతుల రాంగోపాల్, అధ్యక్షులు భీంపల్లి శ్రీకాంత్ లు తెలిపారు. 2006 నుండి 2008 వరకు ప్రచురించబడిన వచన కవితా సంపుటాలను మూడేసి ప్రతులను పంపించాలని వారు తెలిపారు. ఈ అవార్డు పొందిన ఉత్తమ వచన కవితా సంపుటికి రూ.2000/-లు నగదు బహుమతులతో పాటు జ్ఞాపికను అందజేస్తారు. ఈ పోటీకి కవులు తమ పుస్తకాలను జూన్ 30 లోగా భీంపల్లి శ్రీకాంత్, అధ్యక్షులు పాలమూరు సాహితీ, ఇం.నెం. 8-5-10/12, టీచర్స్ కాలనీ, మహబూబ్ నగర్-509 001 అనే చిరునామాకు పంపగలరు. మిగతా వివరాలకు 9885046622, 9441947350 నెట్ నెంబర్లలో సంప్రదించగలరు.

'నానోలు' బ్లాగు ఆవిష్కరణ

తెలుగు సాహిత్యం నిత్యనూతనమైనదని, క్రొత్తక్రొత్త ప్రక్రియలను ఆహ్వానించి, ఆదరిస్తుందని, తెలుగు అంతరించే భాష కాదని ప్రముఖ సినీగేయ కవి అందెల శ్రీ, కవి ఎస్.ఆర్. భళ్లం అన్నారు. విరోధి నామ సంవత్సరం ఉగాది ఉత్సవాల సందర్భంగా పాల్వంచలో జరిగిన ఒక కార్యక్రమంలో కవి ఈగ హనుమాన్ రూపొందించిన 'నానోలు' కవిత్వ ప్రక్రియ బ్లాగు nanolu.blogspot.com ను డా॥ అందెల శ్రీ మరియు ఎస్.ఆర్. భళ్లం ఇరువురూ లాంఛనంగా ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా నానోల సృష్టికర్త ఈగ హనుమాన్ మాట్లాడుతూ క్లుప్తత, గాఢత కవిత్వానికి ప్రాణమని, సూక్ష్మరూపంలో ఉన్న కవిత సరాసరి పాఠకుడి మనసుకు గుచ్చుకుని, ఉంటుంది పుకు వీలుగా ఉంటుందని అన్నారు. ఈ ఆలోచనలోంచి రూపుదిద్దుకున్నదే 'నానోలు' కవిత్వ ప్రక్రియ అన్నారు. నానోలు నాలుగు పాదాలు, పాదానికి ఒకే ఒక్క పదం కలిగి ఉంటాయన్నారు. మినీ కవిత్వం వచ్చింది. ఆ తర్వాత వచ్చిన నానీలు, హైకూలను మైక్రో కవిత్వమన్నారు. నానో టెక్నాలజీ రాజ్యమేలుతున్న నేటి రోజుల్లో కవిత్వాన్ని సూక్ష్మాతి సూక్ష్మ రూపానికి కుదించాలన్న తలంపుతో 2005లో నానోలను రూపొందించడం జరిగిందన్నారు. తదాదిగా ఎందరో కవులు నానోలను అందిస్తున్నారని విస్తృతంగా రాస్తున్నారున్నారు. ఆ క్రమంలో తెలుగు సాహిత్యంలోనే తొలిసారిగా నానోలకు బ్లాగు రూపుదిద్దుకుందన్నారు. ఈ కార్యక్రమంలో కవులు విద్యాసాగర్, మాల్వశ్రీ, శిరంశెట్టి కాంతారావు, కాసర్ల రంగారావు మరియు ప్రముఖ వైద్యులు డా॥ రామ్మోహన్ రావులు పాల్గొన్నారు.

మార్చి 30న తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం కవితా పురస్కారం-2007 ను కవి రామాచంద్రమౌళికి ప్రధానం చేస్తున్న తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఉపకులపతి డా.అనుమాంజ్ల భూమయ్య, ప్రముఖ పాత్రికేయులు పొత్తూరి వెంకటేశ్వరరావు, ఆచార్య కె.సి. రెడ్డి, రిజిస్ట్రార్ టి. గౌరీశంకర్

వాక్యాలతో కవాతు చేసిన చలం

తెలుగు వచనం అత్యద్భుతంగా ఉంటుందనడానికి చలం రాసిన లక్షల వాక్యాలే సాక్ష్యాలు అని ప్రముఖ కవి సతీష్ చందర్ అన్నారు. యాభైఏళ్ళు ఆలస్యంగానైనా చలం ఆశించినట్లుగా మహిళలు దేహభాష గురించి మాట్లాడగలుగుతున్నారని ఆయన సంతోషం వ్యక్తం చేశారు. చలం భావన ఆధ్వర్యంలో ఏప్రిల్ 18న బషీర్బాగ్ ప్రెస్ క్లబ్ లో చలం స్మారకోపన్యాస సభ జరిగింది. జీవజలం చలం పేరిట జరిగిన ఈ సభలో చలం రచనా శిల్పంపై సతీష్ చందర్ మాట్లాడారు. చలం మగాళ్ళను ర్యాగింగ్ చేశాడని, చలం వాక్యంలో ఉద్భవమైన సంగీతం ఉందని ఆయన చమత్కరించారు. చలం వాక్యంతో కవాతు చేస్తాడని, ఆయనది ఉడికించే, కవ్వించే శైలి అని, విచిత్రమైన సాహసశైలి అని ఉడహరించారు. మనుషుల అభిరుచులను తిట్టడమంటే చలంకు మహా ఇష్టమని, చలం శైలిలో వైవిధ్య వెక్కిరింపడం ఉంటుందని సతీష్ చందర్ అన్నారు. పరమపవిత్రమైన పగ, ద్వేషం ఉన్నవాళ్ళు మాత్రమే చలం మాదిరిగా రాయగలరని స్పష్టం చేశారు. ఏదీ దాచుకోలేని మనస్తత్వం గల చలం ఈ వ్యవస్థలోని డొల్లతనాన్ని వేధించే శైలిలో వెక్కిరించారని కొనియాడారు. చలం రచనలు ప్రకృతి వికృతుల పాత్రల సమ్మేళనం అని అభివర్ణించారు.

చలం స్త్రీ మనోభావనపై రచయిత్రి వి. ప్రతిమ మాట్లాడుతూ ఆయన రచనల్లోని పద్యావతి, రాజేశ్వరి, శశిరేఖ, లాలస, ఊర్వశి తదితర పాత్రల హృదయాలను జ్ఞప్తికి తెచ్చారు. చలం లాంటి రచయిత ఇతర భాషల్లో లేడని, తెలుగువారికే లభించిన వరం అని ఆమె అన్నారు. చలంను అర్థం చేసుకోవడానికి జీవితకాలం సరిపోదని ఆమె తెలిపారు. చలం స్వేచ్ఛను అర్థం చేసుకునేందుకు ప్రయత్నించాలని, ప్రేమకోసం, స్వేచ్ఛకోసం, మనోవికారం కోసం ఆయన చేసిన రచనా ప్రయాణం అద్భుతం అని కితాబునిచ్చారు. సంతానోత్పత్తి స్వేచ్ఛ, మాతృత్వం స్త్రీ ఇష్టప్రకారమే జరగాలనేది చలం భావన అని ఆమె అన్నారు. సభాధ్యక్షత వహించిన చలం భావన కన్వీనర్ నాళేశ్వరం శంకరం మాట్లాడుతూ చలం వస్తువు ఎంత విలువైనదో ఆయన వ్యక్తీకరణ కూడా అంతే బలమైందంటూ అనేకానేక విషయాలు వెల్లడించారు. ఈ సందర్భంగా గాయనీమణులు సంధ్య, విమల, సుద్ధాల భారతి, చైతన్య లు స్త్రీ సమస్యలపై పాడిన పాటలు సభలో చైతన్యం నింపాయి. సాహితీ సభలకు భిన్నంగా ఈ కార్యక్రమంలో రచయితలు, కవులు, చలం ప్రేమికులు పెద్దఎత్తున పాల్గొనడంతో ప్రెస్ క్లబ్ కిక్కిరిసిపోయింది

డా. అద్దేపల్లి రామమోహనరావుకు సాహిత్య జీవనసాఫల్య ప్రతిభా పురస్కారం ఏప్రిల్ 19న ఆంధ్రసారస్వత సమితిచే ఇవ్వబడింది. చిత్రంలో సమితి అధ్యక్షులు కొట్టి రామారావు, జినారా, శ్రీకృష్ణదేవరాయ విశ్వవిద్యాలయం ఉపకులపతి డా. యమ్.కె. దుర్గాప్రసాద్, గుత్తికొండ సుబ్బారావు, సమితి కార్యపర్ల సభ్యులు తదితరులు ఉన్నారు

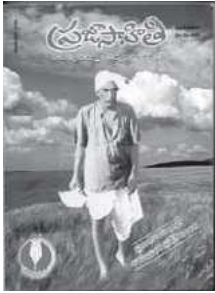

ఏప్రిల్ 4న వేమూరి అనిల్ స్వాతి వేదికపై విజయవాడలో మానస సాంస్కృతిక అకాడమీ వారి ఉగాది విశిష్ట పురస్కారాన్ని కవి ఎన్.వి. రఘువీరప్రతాప్ కు ప్రధానం చేస్తున్న నటులు కర్నాటి లక్ష్మీనర్సయ్య, జి.వి. పూర్ణచంద్, డా॥ రామాచంద్రమౌళి ఇతరులు

ఏప్రిల్ 19న బందరు ఆంధ్రసారస్వత సమితిచే ఉగాది సాహిత్య ప్రతిభా పురస్కార ప్రధానోత్సవ సభలో 23 మందికి పద్య, వచన కవితలు, సాహిత్య విమర్శ, బాలసాహిత్యం, కథ, నవల మొదలైన ప్రక్రియలలోనూ, సంగీతంలోనూ పురస్కారాలు ఇవ్వబడ్డాయి. చిత్రంలో కుడినుండి డా.కె.వి.కృష్ణకుమారి, రేణుక, కొట్టి రామారావు, డా.ఎమ్.కె. దుర్గాప్రసాద్, వి.సి.కె.వి., జినారా, తిక్కన సోమయాజి, డా.ఎమ్. సత్యనారాయణ, వడలి రాధాకృష్ణ మొదలైన వారున్నారు

కొత్త పుస్తకాలు

ప్రజాకవి సుంకర శతజయంతి సంచిక

ప్రజాసాహితీ ప్రత్యేక సంచిక
వెల : 40 పేజీలు : 144

“ సుంకరనాటి తరం నుండి పుణికిపుచ్చుకోవాల్సిన విలువైన అనుభవాలు చరిత్ర గర్భంలో నిక్షిప్తమై ఉన్నాయి. నిర్మాణాత్మక కృషి, నవిష్టి బాధ్యత, సామాజిక విప్లవలక్ష్యంవల్ల ఏకాగ్రత, ప్రజా సాంస్కృతికోద్యమ దృక్పథం.. ఇవే సుంకర వ్యక్తిత్వాన్ని మలిచినవి. ఇవే ఆయన్ను ప్రజాకవిగా మట్టినుండి ప్రభవించిన మాణిక్యంలా రూపుదిద్దిన సమీకృత రసాయన మూలకాలు. సామాజిక విప్లవం వాయిదా మీద వాయిదా పడుతూ ఎన్ని సంక్షిప్తతలను ప్రదర్శిస్తున్నా సుంకర లక్ష్యాలూ, మార్గాలూ ఆయన కాలానికే పరిమితమైనవి కావు. ”

సంపాదకీయం నుండి

ఆది ఆంధ్రుడు (పద్యకావ్యం)

ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్
వెల : 116/- పేజీలు : 230

“ ఆది ఆంధ్రుడనే ఈ కావ్యం దళిత జీవితానికీ, చారిత్రకేతివృత్తానికీ సమన్వయంగా ఉంది. దీనికి సంబంధించిన చరిత్ర గత 250-150 సంవత్సరాల మధ్యకాలంలో చింతపల్లి, తర్వాత అమరావతి రాజధానిగా పాలించిన వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రినాయుడి సంస్థానంలో వర్ణిల్లిన భుజంగరాయుడి జీవితానికి సంబంధించిన కథాంశంతో కూడి ఉంది. నాయుడు ప్రేమమూర్తిగా, రాయుడు విశ్వాసపాత్రుడుగా పెనవేసుకుపోయిన రెండు జీవితాలకు సంబంధించిన గాథ ఇది. ఆంధ్రత్వం మూర్తీభవించిన రాజు కొలువులో దళిత చైతన్యం వెల్లివిరిసిన రాయుడు ఆది ఆంధ్రుల వారసుడై వర్ణిల్లాడు. ”

రచయిత

మనిషి జాడ

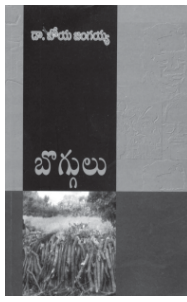
ఎమ్మీ రామిరెడ్డి

కవిత్యం

వెల : 30/- పేజీలు : 90

“ పుష్పరం తర్వాత మళ్ళీ ‘మనిషి జాడ’ ను వెదుకుతూ మీ ముందుకు!. జర్నలిస్టుగా వనిచేసిన కాలంలో స్వేచ్ఛగా కవిత్యం రాయలేకపోయాను. కారణాలనేకం. అందుకే రెండో సంపుటి ఇంత అలస్యం. రాయడం తగ్గించానేగానీ చదవడం ఏనాడూ మానలేదు. కవిత్యం రాయడం మొదలుపెట్టిన తొలినాళ్ళలో మా గురువుగారు డాక్టర్ పాపినేని శివశంకర్ ఒక మాట చెప్పారు- “సువ్య అనుభూతి చెందని, ఏమాత్రం పరిచయం లేని విషయాన్ని కవిత్యంగా మార్చాలని ఎప్పుడూ ప్రయత్నించకు” అని. అప్పటికీ ఇప్పటికీ ఆ మాట నాకు వేదం. నూటికి నూరు అని చెప్పును గానీ, తొంభైశాతం కవిత్యం నా అనుభవసారంలోంచి ప్రాణం పోసుకున్నదే. ”

రచయిత

బొగ్గులు

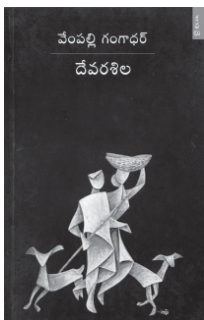
కథల సంపుటి

డా. బోయజంగయ్య

వెల : 50 పేజీలు : 102

“ బోయ జంగయ్య గారి రచనలు సాదాసీదాగా ఉంటాయి. ఏ అలంకరణలు ఉండవు. కథా మర్మవెరిగిన బహు కొద్దిమంది తెలుగు రచయితల్లో బోయజంగయ్య గారు ఒకరు. తన జ్ఞానసంపదనంతా తన కథల్లో ప్రదర్శించే ప్రయత్నం ఆయన చేయలేదు. ఆయన జ్ఞానమంతా కథను, నవలను, కవిత్యాన్ని అట్టడుగు వర్గాల జీవితాల లోతులను, వారి జీవితాలు అలా ఉండడానికి గల కారణాలను, మంచి జీవితాల కోసం, గౌరవప్రదమైన బతుకుల కోసం చేయాల్సిన ప్రయత్నాలను ఆత్మీయంగా చెప్పడానికి ఉపయోగపడింది. దానివల్ల రచయితలకు, పాఠకునికి మధ్య హెచ్చు తగ్గుల తారతమ్యం తొలగిపోయింది. ”

కాసుల ప్రతాపరెడ్డి

దేవరశిల

కథల సంపుటి

వేంపల్లి గంగాధర్

వెల : 50 పేజీలు : 151

“ వర్తమానంలోంచి పూర్వగాథామయ విశ్వాస బాహుళ్యం లోనికి, వాటిని నమ్మే ప్రజల కటువైన బతుకుల గురించి, వారికి ఆదర్శాలయ్యే పాడుపడిన గుడులలోని ఏకాకి దీపకాంతులు, సీమ నిండా పలకరించే వీరగల్లులు, వారికి ఒనగబడే నెత్తుటి మాన్యాలు, బతుకు పట్ల నిజాయితీతో, కథనచాతుర్యంతో చెప్పే గంగాధర్, వీరుల శౌర్య పరాక్రమాల సీమను ఉజ్వల చైతన్య ప్రవాహభూమిగా, గుండెలు ఆదిరేలా, గుండెలు కదిలేలా చెప్పాడు. అది తన సీమ మూలాల బలం, కథలో తాను ఏర్పరుస్తున్న వాతావరణంతో ప్రత్యక్ష సంబంధమూ, సంపర్కమూ, పలసినంత సాధికార సమాచారం గల రచయితకే కథ ఇలా చేతికి అందివస్తుంది. ”

రామతీర్థ

ఆంధ్రభోజుడు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు

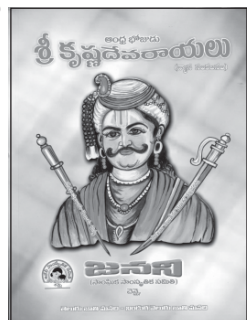
(వ్యాస సంకలనం)

సంపాదకుడు: ఉప్పల ధీరేయం వెంకటేశ్వర

వెల : 200/- పేజీలు : 220 (౧4 సైజు)

“ ఆంధ్రుల అమూల్యమగు వారసత్వమైన శుద్ధ కర్ణాటక సంగీతం ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి చెందినది. అలనాటి త్యాగయ్య, అన్నమయ్య మరియు నాదోపాసకులు నందిగాన వెంకన్న వీణ వెంటటరమణదానం, తమరాడ సంగమేశ్వరశాస్త్రి నుండి ఇటీవలి ద్వారం వెంకటస్వామి నాయుడు, హరి నాగభూషణం, ఘంటసాల వరకు సంగీతానికి జీవం పోసినవారు తెలుగువారు. మరి యింతటి మహోత్సృష్టమైన, మధురమైన భాష కాబట్టే సాహితీ సమరాంగణ సార్యభౌముడు శ్రీకృష్ణదేవరాయలు ‘దేశభాషలందు తెలుగులెన్ను’ని పలికినారు. అంతటి మహోన్నత వ్యక్తి, విశాలహృదయుడైన ఆంధ్రభోజుడు శ్రీకృష్ణదేవరాయల గురించి తెలియజేసే ప్రయత్నమే ఈ పుస్తకం. ”

గుడిమెట్ల చెన్నయ్య

వర్తమానం

మృగన
కవిత్యం
విమల

వెల : 50/- పేజీలు : 88

“ పసిపాప నవ్వులా, పైరుపచ్చ పొలాల మీంచి వీచే గాలిలా, శ్రమజీవి జీవన సమరమంత నిజంలా, శతకోటి సముద్ర తరంగాల మోతలా, స్పటికమంత స్వచ్ఛమైనది కవిత్యం. ఉద్రేకాల సరిహద్దులను చెరిపేస్తూ ఉవ్వెత్తన పడిలేచే కెరటం కవిత్యం. రెండు పాదాల్లో సమాజ అంతర్ బహిర్ కల్లోలానికి భావ్యం చెప్పే కవిత్వానికి ఖరీదుకట్టగల షరాబుల్లేరు.../.../ అందుకే కవితా ప్రపంచంతో కరచాలనం చేస్తూ విమల కవిత్యం 'మృగన' మా తొలి కవిత్య ప్రచురణగా పాఠకులకు అందిస్తున్నాం. ”

ఆర్.కె., పబ్లిషింగ్

స్వాట్ సిగ్నచర్స్

తెలుగు ఉపన్యాసకుల కవిత్యం
ప్రధాన సంపాదకులు: నాళేశ్వరం శంకరం
వెల : 30/- పేజీలు : 56

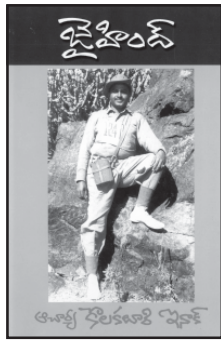

“ విచ్చుకలు నదీతీరాలలో స్నానాలాడినట్లు, దారి పొడుగున చీమలు కవాతు చేసినట్లు, వీచే గాలివుయ్యాలలో మల్లెలు సంభాషించినట్లు, గడ్డివరకల మీద కురిసిన మంచును ఎక్కెరే తీసినట్లుంది ఈ సంకలనంలోని కవిత్యం. కొండమీంచి కురిసే జలపాత కవిత్యం కాదిది. నెమ్మదిగా నేలమీద ప్రవహించే కవన నది ఇది. స్వాట్ సిగ్నచర్స్ అంటే ముక్తకంఠాల కవనముద్రలని నా గట్టి విశ్వాసం. దెబ్బ రెండు కవితలు గల ఈ స్వాట్ పొయిట్రీ' సిగ్నచర్స్ను పసిపిల్లలు నెమలికలు దాచుకున్నట్లే పాఠకులు మనోఫలకలపై దాచుకోగలరు. ”

నాళేశ్వరం శంకరం

జైహింద్ (నాటకం)

ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్
వెల : 36/- పేజీలు : 83

“ దీన్ని 'ఆంధ్రప్రదేశ్' లో సీరియల్ గా, ఆ పైన పుస్తకంగా ముద్రిస్తామనీ, ప్రచారం కోసం ఆడిస్తామనీ, మాట ఇచ్చిన శాఖ మరచిపోయింది. కానీ ఆకాశవాణిలో ప్రసారం చేసింది. నాటక వస్తువు పటిష్టంగా ఉంది. అంతర్గతంగా ఉన్న దేశభక్తి గుండెలు పొంగించింది. దేశంలో కలుగుతున్న పరిణామాలపట్ల అవచల ఆరాధన నన్ను ఊపేసింది. అప్పటికి పాతికేళ్ళ యువకుణ్ణి. నాటకం రాసిననాటి అవసరం ఇప్పుడంతగా లేదు కానీ నాటకం ఆయువుపట్టులయిన ప్రేమ, అహింస, శాంతం, దేశభక్తి, సమైక్యదృష్టి, దేశరక్షణ ఎప్పటికీ అవసరమే! ”

రచయిత

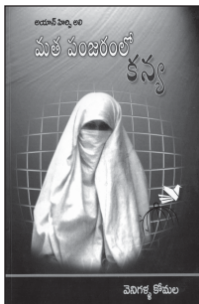

కాకి (కథా సంకలనం)

ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్
వెల : 116/- పేజీలు : 204

“ మాదిగలు ఒకప్పుడు పాలకులై ఉండవచ్చు. అశ్రితుల్ని పోషించి ఉండవచ్చు. నేడు మాదిగలు చాలా మంది పేదలు. కొందరు నిరుపేదలు. రైతు కూలీలు. నోటికీ చేతికీ వెతుక్కొనేవాళ్ళు. వీళ్ళ అశ్రితులు పదకొండు ఉపకులాలవాళ్ళు. ఏమీ లేని వీళ్ళు, అశ్రితుల్ని పోషించి తీరాలని కుల పురాణ ఘోష. దానం చేయటం వీళ్ళకు గర్వమే. కాని లేమి. భిక్షనియమాలు కరినాలు. అశ్రితులయిన పదకొండు ఉపకులాలలో చిట్టచివరివి మొండోళ్ళు, బండోళ్ళు కులాలు. భిక్షపెట్టలేకపోతే వచ్చే శాపం కరినాతికరింసం. రోత, అనవ్వాం అయినా సహించాలి. అనర్హులుగా ఒక అవస్థ పేదలుగా మరో అవస్థ, శవులుగా ఇంకో అవస్థ. ”

రచయిత

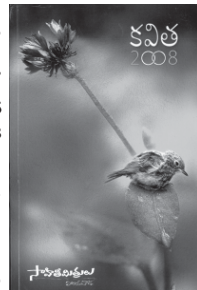

మత పంజరంలో కన్య
అయాన్ హిర్షి అలి
అనువాదం: వెనిగళ్ళ కోమల
వెల : 100/- పేజీలు : 157

“ ఆమెకిష్టంలేని పెళ్ళి తెలియని వానితో తండ్రి కుదిర్చితే, తప్పించుకుని నెదర్లాండ్స్ కు, తన 22వ ఏట పారిపోయి, అక్కడ ఆశ్రయం పొందారు. డిగ్రీ చదువు ముగించారు. దుబాసీగా పని చేశారు. డచ్ పార్లమెంట్ మెంబరయ్యారు. అక్కడ నుండే ముస్లిం ఆడవారి విద్య, చైతన్యం, హక్కులు, స్వేచ్ఛ, మూఢనమ్మకాలకు దూరంగా ఉండాలి అనే వాటి కొరకు పోరాడుతున్నారు. ఆమె పోరాట పటిమ నన్ను ఆకర్షించింది. ఆమె 'ది కేజ్' వర్షిన్ ను 'మత పంజరంలో కన్య' అనే పేరుతో తెనిగించాను. తెలుగు చదవగలిగిన వారికి ఈ అనువాదం అందుబాటులో ఉండాలని నా ఆశ. ”

వెనిగళ్ళ కోమల

కవిత 2008
సంపాదకులు: డా. పాపినేని శివశంకర్.
దర్శనయనం శ్రీనివాసాచార్య
వెల : 100/- పేజీలు : 158

“మహాకవులు తమ భాషని, భాషణాన్ని తాము సృష్టించుకొంటారు. మాటకి మాట అంటుగట్టి కొత్త మొలకలు మొలిపిస్తారు. మాటలు మట్టిముద్దలుగా అంతకుమునుపు మనం చూడని కొత్తభాషలు చేస్తారు. వన్నెవన్నెలు భావచిత్రాలు గీస్తారు. పాతమూసలు బద్దలుగొట్టి, కొత్త అభివ్యక్తి సాదిస్తారు. అది వారి ప్రత్యేకశైలిగా స్థిరపడుతుంది. మళ్ళీ సరికొత్త వస్తువిన్యాసం కోసం తమ పాత శైలిని తామే చెరిపేసుకుంటారు. అపన్నీ అధ్యయనం చేస్తుంటే మన శైలిని మనమెట్లా రూపొందించుకోవాలో తెలుస్తుంది.”

పాపినేని

50% డిస్కౌంట్

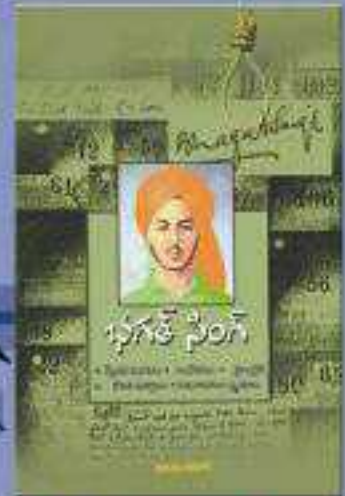
రూ. 10/-

రూ. 50/-

ప్రత్యేక తగ్గింపు

భగత్ సింగ్ జీవిత
సమగ్ర సమాచారాన్ని
తెలిపే పుస్తకం!

ప్రతులకు:

ప్రజాశక్తి బుక్ షాప్

1-1-187/1/2, చిక్కడపల్లి

హైదరాబాద్ - 500 020

ఫోన్: 040 - 27608107

భగత్ సింగ్

రచనలు

జైలు దైరీ

జీవిత ఘట్టాలు

సందేశాలు

సమాకాలికలు స్మృతులతో

If Un delivered please return to :

Prasthanam

C/o M.H.Bhavan, Plot No. 21/1, Azamabad

Near RTC Kalyanamandapam, Hyderabad - 500 020 (A.P)

Ph: 040-27660013, Cell: 9490099059